

Társadalmi jellemzők és ellátórendszerek, 2008

Központi
Statistikai Hivatal

**Társadalmi jellemzők
és ellátórendszerek, 2008**

Társadalmi jellemzők és ellátórendszerek, 2008

Központi
Statistikai Hivatal
Budapest, 2009

© Központi Statisztikai Hivatal, 2009

ISSN 1789-347x

Felelős szerkesztők: Lakatos Judit, Tokaji Károlyné
További információ: Grábics Ágnes,
Telefon: 345-6427, e-mail: agnes.grabics@ksh.hu

Internet: <http://www.ksh.hu>
informacioszolgalat@ksh.hu
345-6789 (telefon), 345-6788 (fax)

Borítóterv: Vargas Print Stúdió Kft.
Nyomdai kivitelezés: Xerox Magyarország Kft. – 2009.206

Tartalom

BEVEZETŐ	7
I. TÁRSADALMI JELLEMZŐK ÉS ELLÁTÓRENDSZEREK, 2008	9
1. Népeség, népmozgalom	11
2. Egészségügyi ellátás	14
Ellátórendszer	14
Megbetegedések.....	15
Várható élettartam, meghatározó halálokok.....	16
Egészségügyi kiadások.....	17
3. Oktatás	18
A nappali képzések főbb adatai	18
Egész életen át tartó tanulás	20
4. Munkaerőpiac	22
Foglalkoztatottság, munkanélküliség.....	22
Kereset, kereseten kívüli juttatások.....	25
5. A háztartások fogyasztása	29
A fogyasztási kiadások alakulásának általános trendje.....	29
Élelmiszer-fogyasztás	30
Háztartások tartós fogyasztási cikkekkel való ellátottsága	31
Pénzügyi szolgáltatások igénybevétele, túlzott eladósodottság	32
6. Lakáspiac, lakáshitelezés	34
7. Szociális védőháló	35
Gyermekek napközbeni ellátása	35
Gyermekjóléti szolgálatok és a jegyzők szerepe a gyermekvédelemben.....	36
Gyermekvédelmi szakellátásban élők.....	37
Szociális alapszolgáltatások és szakosított ellátások.....	37
Szociális rászorultságtól függő ellátások	38
Nyugdíjak, társadalmi juttatások	39
8. Kultúra	42
Tömegkommunikáció, könyv- és lapkiadás	43
9. Bűnügyi helyzet	46

II. MEGVÁLTOZOTT MUNKAKÉPESSÉGŰEK, FOGYATÉKKAL ÉLŐK HELYZETE	49
Bevezetés	51
1. A fogyatékkal élő népesség főbb jellemzői	
a népszámlálás és más lakossági felvétel alapján	53
A fogyatékkal élők a népszámlálások alapján	53
Egészségi okra visszavezethető korlátozottság és egészségesen várható élettartam	54
2. A fogyatékkal élők munkaerő-piaci helyzete	59
Az egészségi problémával, illetve egyéb korlátozottsággal élők.....	60
A megváltozott munkaképességűek munkaerő-piaci helyzete	62
A megváltozott munkaképességűek megélhetési forrásai.....	66
A tartósan fennálló egészségi probléma, illetve a korlátozottság típusa	66
A munkaerő-piaci részvételt akadályozó tényezők	67
A megváltozott munkaképességű foglalkoztatottak helyzete a munkahelyen, a munkaerő-piaci rehabilitáció iránti igény	68
3. Betegség és rokkantság megállapítása.....	71
4. Betegséghez és rokkantsághoz kapcsolódó ellátások.....	73
Az ellátórendszer által biztosított támogatások	73
Rokkantsággal kapcsolatos kiadások Magyarországon és az Európai Unióban	82
TÁBLÁZATOK	87

Jelmagyarázat

- = A megfigyelt statisztikai jelenség
nem fordul elő.
- .. = Az adat nem ismeretes.

Bevezető

Kiadványunk a három éve útjára indított sorozat része, ugyanakkor tematikáját tekintve némileg eltér az előző kötetektől.

Az olvasó most is megtalálja a társadalomstatisztika részterületeinek rövid bemutatását, az aktuális folyamatok elemzését (első fejezet), valamint az időbeli összehasonlítást lehetővé tevő táblamellékletet. Mindezek mellett a kötet alapvetően a megváltozott munkaképességűek munkaerő-piaci helyzetének bemutatására koncentrálnak, ismertetve természetesen a fogyatékkal élő népesség főbb jellemzőit is.

A különböző egészségi problémával élők munkaerő-piaci helyzetének feltérképezése uniós szinten az 1997. évi amszterdami szerződéssel indult útjára. Az egységes értelmezés és vizsgálat érdekében az Eurostat a megváltozott munkaképességűek munkaerő-piaci integrációját felmérő uniós szintű adatgyűjtést indított, amelynek végrehajtására az uniós munkaerő-felmérés részeként 2002-ben került sor. A célvizsgálat eredményeinek mind nemzetközi, mind pedig hazai felhasználása igen széles körű volt.

A KSH 2008. IV. negyedévében – a 2011. évi uniós modul mintegy előkészítéseként – a munkaerő-felméréshez kapcsolva hajtott végre a korlátozottsággal élők munkaerő-piaci pozícióinak vizsgálatára irányuló felvételt. Ennek legfontosabb eredményeit adjuk most közre kiadványunk második fejezetében.

I. Társadalmi jellemzők és ellátórendszerek, 2008

1. Népeség, népmozgalom

Az ország demográfiai helyzetét évtizedek óta lélekszámában tartósan csökkenő és korösszetételében fokozatosan öregedő népeség jellemzi. 2008-ban az előző évhez képest emelkedett a születések és csökkent a halálozások száma, a nemzetközi vándorlás pozitív egyenlege meghaladta az egy évvel korábbit. Ennek eredményeként mérséklődött a népeségfogyás üteme. 2009. január 1-jén az ország népeségének lélekszáma 10 031 ezer fő volt, 14 ezerrel kevesebb, mint egy évvel korábban.

A népeség életkor szerinti összetételében folytatódott a már hosszabb idő óta tapasztalt szerkezeti változások. Felgyorsult a népeség előregedési folyamata. A 60 éves és idősebb lakosok száma és aránya először 1992-ben haladta meg a gyermekkorú (0–14 éves) népeségét, 2005-ben viszont már a 65 évesek és ennél idősebbek is többen voltak, mint a gyermekkorúak. 2009. január 1-jén száz gyermekkorú lakosra 110 időskorú (legalább 65 éves) lakos jutott.

A házasságkötések számának hosszabb ideje tartó csökkenése az elmúlt évben is folytatódott. A 2008. évi 40 105 házasságkötés az előző évi alacsony szinthez viszonyítva is újabb 1,8%-os csökkenést, mintegy 737-tel kevesebb házasságkötést jelent. Az első világháború időszakától eltekintve ez a legalacsonyabb adat a népmozgalmi statisztika 132 éves történetében. A házasságkötések számának csökkenése főleg a 25 év alatti fiatalok megváltozott demográfiai magatartásával függ össze. 2008-ban a 35 év alatti férfiak és nők valamennyi korcsoportjában visszaesés történt az előző évhez képest. Kismértékű emelkedés csak a 35–49 évesek házasságkötéseinél tapasztalható, ennek a korosztálynak azonban viszonylag alacsony a részesedése a házasságkötésekből. A házasságra lépő hajadonok átlagos életkora folyamatosan emelkedik, az ezredforduló óta több mint három évvel lett magasabb, és jelenleg már megközelíti a 28 évet.

A válások száma az elmúlt tíz évben évi 24–25 ezer körül ingadozott, az utóbbi két évben meghaladta a 25 ezret. Továbbra is a húszas éveikben járó nők esetében a leggyakoribb a válás, ám mértéke az elmúlt néhány évben csökkent, ugyanakkor a 30–35 évesnél idősebb házaspárok körében emelkedő irányzatú. A jelenlegi válási gyakoriságok mellett a házasságra lépő párok 42%-a nem ünnepelheti meg ezüstlakodalmát.

A ritkuló házasságkötések, a magas mortalitás és a gyakori válások következtében jóval több házasság szűnik meg özvegyülés és válás miatt, mint amennyi új létrejön. Miután e folyamat tartós, jelentősen módosult a népeség családi állapot szerinti összetétele. 1990 óta 20,3-ról 31,7%-ra emelkedett a nőtlenek, illetve hajadonok, és 7,4-ről 10,5%-ra nőtt az elvált családi állapotúak népeségen belüli aránya. Ezzel párhuzamosan a házaspárok aránya jelentősen, 61,2-ről

46,5%-ra csökkent. Néhány év óta figyelhető meg az a jelenség, hogy a 15 éves és idősebb népesség körében a házások kisebbségbe kerültek, 2004 óta a felnőtt lakosság kevesebb mint fele házas.

A születések száma 1998-ban esett először százezer alá, és azt azóta sem érte el. A 2008. évi 99 149-es születésszám 1,6%-kal haladta meg az előző évit, de így sem érte el a két évvel korábbi szintet. 2008-ban a gyermekek közel 48%-át 30 évesnél idősebb anya hozta a világra. A szülő nők főbb korcsoportjait tekintve 2008-ban egyedül a 25–29 évesek termékenysége nem növekedett az előző évhez képest. A házasságkötések számának csökkenése és ezzel párhuzamosan a tartós együttélések mind gyakoribbá válása mellett nem meglepő, hogy a születésszám 2008. évi többlete kizárólag a házasságon kívül született gyermekek számának emelkedéséből származott. Az újszülöttek 39,5%-a házasságon kívül jött világra 2008-ban, ami a hivatalos népmozgalmi statisztika történetében az eddigi legmagasabb érték. Ez az arány 1990 óta több mint háromszorosára, 1980-hoz viszonyítva öt és félszeresére emelkedett. A 2008. évi termékenységi szint mellett száz nő 135 gyermeket hozna világra élete folyamán, ami némi emelkedést jelez a 2007. évi 132-höz képest, de még mindig sokkal kevesebb, mint az egyszerű reprodukció biztosításához szükséges 210-es átlagos gyermekszám.

A halálozások száma az 1990-es évek elejétől ingadozásokkal tarkított, de alapvetően csökkenő trendet követ. A 2008. évi 130 027 halálozás közel 2911 fővel, azaz 2,2%-kal alacsonyabb, mint az előző évi. (1974 óta ez a legalacsonyabb érték.) A halandóság a 30 év feletti férfiak valamennyi korcsoportjában csökkent az előző évhez képest, az ennél fiatalabb férfikorosztályok mortalitása pedig azonos volt az egy évvel korábbival. A csecsemőhalandóság a 2007. évi növekedést követően 2008-ban ismét mérséklődött, és 5,6 százalékkal az eddigi legkedvezőbb értéket érte el. A fiúsecsemők változatlan halandósága mellett a leány újszülötteké jelentősen javult. 2008-ban tízezer újszülött fiúgyermek közül 62, a leánygyermek közül 49 hunyt el egyéves kora előtt.

Az előző évekre jellemzőnél kisebb volt 2008-ban a lakosság országon belüli területi mobilitása. A régiók közül Közép-Magyarország vándorlási többlete emelkedik ki, a leggyengébb pedig Észak-Magyarország és Észak-Alföld népességmegtartó ereje. A legnagyobb vándorlási veszteséget a megyék közül Borsod-Abaúj-Zemplén, Szabolcs-Szatmár-Bereg és Békés megye szenvedte el. A Dunától keletre egyedül Csongrád megyének volt pozitív belföldi vándorlási egyenlege.

A Magyarországon érvényes engedéllyel rendelkező, huzamosan itt tartózkodó külföldiek száma 2009. január 1-jén 184,4 ezer fő volt, 5,5%-kal haladva meg az egy évvel korábbit. A külföldi állampolgárok jelenleg az ország népességének 1,8%-át teszik ki. Túlnyomó többségük Európából, ezen belül Romániából, Ukrajnából, Szerbiából és Németországból érkezett. A nemzetközi vándorlás egyenlege 2008-ban az ország valamennyi régiójában pozitív volt. E téren is

kiemelkedik a főváros, illetve Pest megye, ahol a külföldi bevándorlók jelentős hányada él.

Az ország valamennyi régióját és megyéjét természetes fogyás jellemzi, ennek mértéke azonban különböző. Az ezer lakosra jutó természetes fogyás a dél-alföldi és a dél-dunántúli régióban a legmagasabb, a közép-magyarországi és az észak-alföldi régióban pedig a legalacsonyabb. Az egyes megyéket tekintve az országos átlagnál jelentősen gyorsabb Békés, Nógrád és Somogy megye természetes fogyása, ugyanis az ország e területein az átlagosnál alacsonyabb az ezer lakosra jutó születés és magasabb a halálozás. Pest és Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében viszont – főleg az országosnál fiatalabb korösszetétel folytán – viszonylagosan magas a születési és alacsony a halálozási arány, ebből eredően a legkisebb a természetes fogyás mértéke.

2008-ban csak három olyan nagyobb területi egysége volt az országnak, ahol a belföldi és a nemzetközi vándorlásnak köszönhetően a lakosság lélekszáma ténylegesen gyarapodott: a közép-magyarországi régiót alkotó Budapest és Pest megye, valamint Győr-Moson-Sopron megye.

2. Egészségügyi ellátás

Ellátórendszer

Az alapellátás célja a lakosság egészségét fejlesztő, megelőző tevékenység, illetve az egyén egészségi állapotának figyelemmel kísérése, valamint egészségügyi felvilágosítása, gyógykezelése, gondozása és rehabilitációja. Az egészségügyi ellátórendszer alappillére a háziiorvosi, házi gyermekorvosi szolgálat.

2008-ban 5145 felnőttet ellátó, valamint vegyes, azaz felnőttet és gyermekeket is kezelő praxis működött. Az év végén 5001 háziorvos dolgozott és 144 praxis maradt betöltetlen. A betöltetlen praxisok 83%-ában nem volt állandó helyettes doktor. A háziorvosok 93%-a egészségügyi vállalkozóként, illetve magánorvosként, 6%-a önkormányzati alkalmazottként végezte munkáját. Átlagéletkoruk megközelíti az 57 évet, ami a szakma elöregedését jelzi. Húsz évvel korábban a 35 éven aluli háziorvosok két és félszer voltak többen, míg ma a 60 éven felüliek vannak két és félszer annyian, mint két évtizede. A háziiorvosi szolgálatokhoz 8 millió 689 ezer személy jelentkezett be, így egy orvosra 1737 lakos jutott. Részben az ellátórendszer területi sajátosságaival, részben az egyes ellátási formák eltérő elérhetőségével magyarázható, hogy a városi praxisokból nagyobb arányban küldik a pácienseket szakrendelésre a háziorvosok, mint a kisebb településeken rendelő kollégáik. A kórházi beutalásoknál viszont éppen ellentétes a helyzet, a kisebb településeken praktizáló orvosok nagyobb arányban utalnak kórházba, mint a városiak. A háziorvosok betegforgalma csekély mértékben változott a 2007. évihez képest, 5%-kal többen jelentek meg a rendeléseken, a beteglátogatások száma pedig 1,7%-kal emelkedett.

A házi gyermekorvosi rendszer az évezredforduló óta nem sokat változott, a hálózat még mindig kapacitásgondokkal küzd. A hiányt a vegyes (felnőtteket és gyermekeket is ellátó) praxisok munkája mérsékli valamelyest. Ez – a településszerkezetből adódóan – leginkább Borsod-Abaúj-Zemplén és Szabolcs-Szatmár-Bereg megyékben jellemző. A vegyes praxisokba 446 ezer 18 éven aluli jelentkezett be, 71%-uk 14 éves és fiatalabb, ezen felül 73 ezer gyermek felnőtt háziiorvosi rendelőben kapott ellátást. 2008-ban 1559 házi gyermekorvos dolgozott, míg a 19 betöltetlen praxisból 14-ben nem volt biztosítva állandó helyettesítés. A házi gyermekorvosok átlagéletkora csak két évvel alacsonyabb (55 év), mint a háziorvosoké, ami itt is súlyos generációváltási gondokat jelez előre. A házi gyermekorvosi praxisokba 1 millió 462 ezer gyermekkorú (0–18 éves) jelentkezett be, így egy házi gyermekorvosra 938 fő jutott. A rendelésen az előző évhez képest csak 1,1 százalékponttal jelentek meg többen, de a beteglátogatások száma közel 12%-kal esett vissza, miközben a preventív látogatások gyakorisága nem változott.

Az alapellátáshoz kapcsolódó területi, iskolaegészségügyi, illetve családvédelmi szolgálatoknál a védőnői állások száma nem változott lényegesen az előző évhez viszonyítva: 2008-ban 4882 ilyen betöltött állás volt.

A járóbeteg-szakellátáson belül a különféle szakrendeléseket 2008-ban több mint 70 millió alkalommal kereste fel a lakosság. Kiemelkedett a laboratóriumi diagnosztika (12,5 millió eset) és a fogászati szakrendelés (7,1 millió eset) forgalma. A nagy esetszámú területek közé tartozott még a belgyógyászat, a tüdőgyógyászat, a szülészet és nőgyógyászat, valamint a röntgendiagnosztika és -terápia, melyek esetszámai meghaladták a 3 milliót.

A szakellátásban fontos szerepet játszanak a különböző gondozóintézetek is. Magyarországon 2008-ban 162 tüdőgondozó intézet, 125 bőr- és nemibeteg-gondozó, 140 pszichiátriai gondozó, 35 gyermek- és ifjúsági pszichiátriai gondozó és 111 addiktológiai gondozó működött. A legnagyobb betegforgalmat a tüdőgondozók bonyolították le, de jelentős számú pácienszt kezeltek a bőr- és nemibeteg-gondozók, a pszichiátriai, valamint az addiktológiai gondozók is.

A fekvőbeteg-szakellátásban 2008-ban további ezerral csökkent a működő ágyak száma, s így 70 971-re változott a kórháziágy-kapacitás, miközben jelentősen nőtt az egynapos ellátási esetek gyakorisága (a 2007. évi 88 ezerhez képest, több mint egyharmaddal, 122 ezerre emelkedett az ilyen beavatkozások száma).

Az ágykihasználási százalék javult, az aktív osztályokon elérte a 75,3%-ot (előző év 69,2%), a krónikus osztályokon pedig 5 százalékpontos javulás eredményeként megközelítette a 81%-ot. Az átlagos ápolási időtartam alig változott, az aktív betegellátásban 5,5 nap, a krónikus ellátásban 27,4 nap volt 2008-ban.

2008-ban a mentési feladatokat az Országos Mentőszolgálat (OMSZ) 228 mentőállomása 909 mentőjárművel látta el. A mentőállomások lassú, de folyamatos gyarapodásának köszönhetően az ország lefedettsége az 1980-as évek óta jelentősen javult, számuk 43%-kal nőtt ebben az időszakban. A futó mentőgépkocsik száma ugyanakkor több mint egyötödével lett kevesebb, mivel a betegszállítás egy részének leválasztásával az OMSZ tevékenységében értelemszerűen csökkent a feladatszám (35%) és a kilométer-teljesítmény (19%) is, valamint az új feladatkör miatt változott a szállítás célja is, és ezzel javult a mentés biztonsága, csökkent a kikerkezési idő. 2008. január 1-jétől szétvált a mentés és a betegszállítás. Az olyan betegszállítási feladatokat, ahol nem indokolt a sürgősség és elégséges egy betegkísérő közreműködése, valamint a kíséretet nem igénylő szállítási feladatokat az OMSZ-on kívüli betegszállító szolgáltatók végzik. Az Országos Egészségbiztosítási Pénztárral szerződött szolgáltatók 111 betegszállító állomást üzemeltetnek, és 634 betegszállító gépkocsival látják el feladataikat.

Megbetegedések

Jelenleg a lakosság egészségi állapotáról a háziorvosok nyilvántartásain alapuló morbiditási adatgyűjtés adja a legpontosabb képet. A fiatalokú népes-

ség egészségi állapota évek óta romlást mutat, egyes betegségek és elváltozások aránya az azonos életkorúak körében évről évre növekszik (pl. a magas vérnyomás előfordulása a 16–17 éves középiskolások körében 10 évvel ezelőtt 17,5% volt, a legutóbbi mérésnél már 26%). Mivel az iskolai évek során több életkorban is megvizsgálják a tanulókat, ezért az is megállapítható, hogy az iskolába lépők egészségi állapota a tanulóévek során folyamatosan romlik. A hátgerincferdülés aránya – egy adott évben születetteknel – 5 éves korban 19–20%, majd 17 éves korban 120–148%-re emelkedik. A cukorbetegség előfordulása életkoronként és évenként is növekvő tendenciát mutat. Évről évre folyamatosan nő a kövér gyermekek aránya, a legmagasabb érték a 11–12 évesekre jellemző, ami részben a serdülőkor előtti hízási fejlődési szakasz következménye. A gyermekkori elhízás azért különösen veszélyes, mert a kövér gyermekekből lesznek később a magas vérnyomásos, cukorbeteg felnőttek.

A felnőtt magyar lakosság leggyakoribb – és az életkorral jelentősen emelkedő valószínűségű – betegség együttesét a keringési rendszer betegségei jelentik. Ezek közül első helyen a magasvérnyomás-betegség áll, 2007-ben tízezer lakosra 3136 eset jutott, s gyakorisága közel háromszorosa a második helyen szereplő ischaemias szívbetegségének. A daganatos megbetegedések a 45 év feletti korosztályokat sújtják leginkább, míg a mentális és viselkedészavarok okozta betegségek a 45–64 éves korcsoportra jellemzőek. A csont-, izomrendszer és kötőszövet betegségei közül leggyakoribb a hátgerinc megbetegedése, amely az életkor előrehaladásával folyamatosan emelkedik. Az említett betegségek vezetnek leggyakrabban rokkantsághoz.

Várható élettartam, meghatározó halálokok

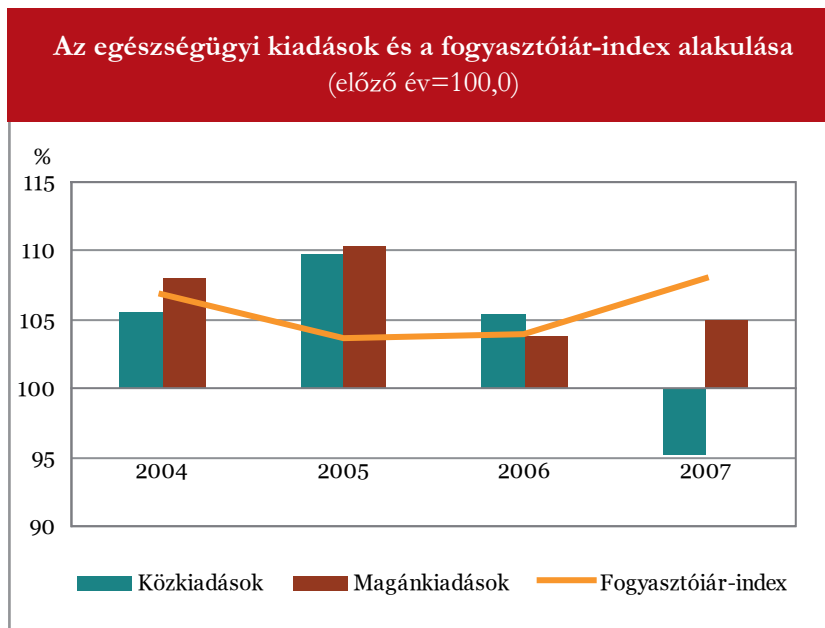
A várható élettartam a halandósági viszonyok legfontosabb mutatója. A 2008. évi születéskor várható élettartam mindkét nem esetében az eddig mért legmagasabb értéket érte el, a férfiaknál 69,8, a nőknél 77,8 évvel. Az előző évhez viszonyított emelkedés a férfiaknál 0,6, a nőknél pedig 0,4 év, így némileg mérséklődött a két nem közötti különbség. A halandóság a férfiaknál valamennyi életkorban javult vagy változatlan maradt, míg a nőknél néhány korcsoport esetében kismértékben romlott.

A halálozási okok szerinti összetételében, illetve az okok gyakorisági sorrendjében 2008-ban sem történtek érdemi változások. Az összes halálozás fele a keringési rendszer betegségeiből adódott, egynegyede pedig a daganatos megbetegedések miatt következett be. Az emésztő- és légzőrendszer betegségei a halálozások mintegy 11%-áért felelősek, minden 18. haláleset pedig külső halálok következménye volt. Az előző évhez viszonyítva a daganatos halálozások kivételével valamennyi kiemelt halál- és főcsoportban csökkent a százezer lakosra jutó halálozások száma.

Egészségügyi kiadások

2007-ben, az egészségügyre fordított összeg 1,9 ezer milliárd forint volt, folyó áron 2%-kal alacsonyabb az előző évinél. Az állami kiadások 5%-kal estek vissza, döntően a gyógyszerekre, az egyéb nem tartós egészségügyi termékekre és a gyógyászati segédeszközökre fordított közkiadások 17%-os csökkenése miatt. E közben a gyógyító ellátásra és ezen belül a fekvőbeteg-ellátásra fordított összeg kismértékben (egyaránt 1%-kal) nőtt. A magánszektor egészségügyi kiadásai 2007-ben – a vizitdíj és a kórházi napidíj bevezetésének évében – 5%-kal nőttek, legjelentősebben (együttesen 19%-kal) a gyógyszerekre, az egyéb nem tartós egészségügyi termékekre és a gyógyászati segédeszközökre fordított kiadások. Csökkentek viszont a magánszektor gyógyító ellátásra fordított kiadásai (10%-kal), s ezen belül legnagyobb mértékben a fekvőbeteg-ellátásé (19%-kal).

1. ábra

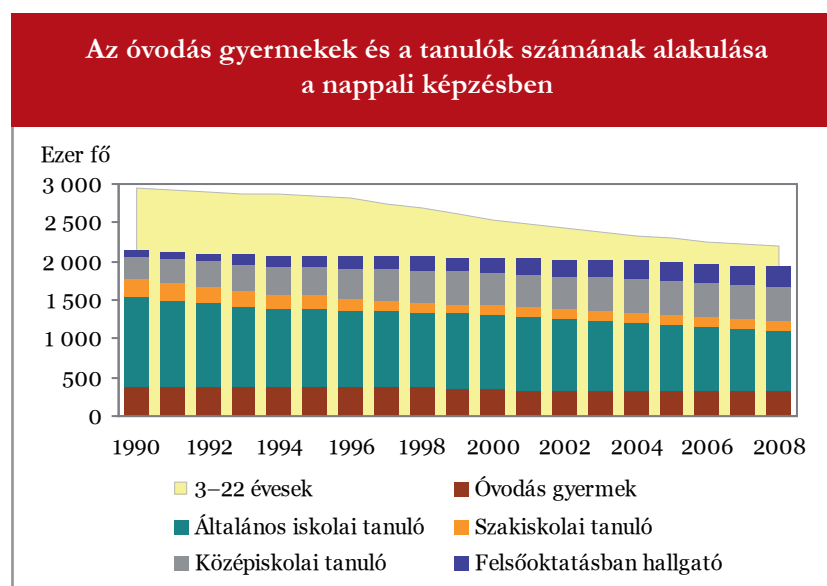
Az egészségügyi kiadások GDP-hez viszonyított aránya 2007-ben 7,4% volt, szemben a 2006. évi 8,1%-kal.

3. Oktatás

A nappali képzések főbb adatai

A 2008/2009-es tanévben Magyarországon 326 ezer gyermek részesült óvodai nevelésben, az általános iskolai oktatás nappali képzésein 789 ezer, a középfokú oktatásban¹ 574 ezer fiatal, a felsőoktatási intézményekben pedig további 243 ezer hallgató tanult.

2. ábra

A 3–5 éves korosztály egyre növekvő hányada óvodás: 2008-ban 88% volt az arányuk, amely 6 százalékponttal több az 1990-es évek elején jellemzőnél. Nemzetközi összehasonlításban különösen a 3 és 4 évesek esetében haladja meg az Európai Unió tagországai hasonló mutatójának átlagát (2006-ban csaknem 6 százalékponttal). 2008/2009-ben bekövetkezett aránynövekedés mellett ismét nőtt az óvodába beiratkozottak abszolút száma is: a 2008/2009-es tanévben 326 ezer gyermek járt óvodába, 1700 fővel több, mint az előzőben.

¹ Szakiskolában, gimnáziumban és szakközépiskolában együtt.

Az általános iskolai tanulók létszáma – az érintett korosztály létszámának fogyásából következően – jelentősen csökkent: a 2008/2009-es tanévben a nappali oktatásban 789 ezren tanultak, több mint 20 ezerrel kevesebben, mint az előző tanévben. A sajátos nevelési igényű gyermekeket oktató általános iskolai osztályokban tanulók, valamint az integrált oktatásban részt vevők száma 53 ezer fő, az előző évinél csaknem 5 ezerrel kevesebb volt. A 6, illetve 8 évfolyamos gimnáziumok 5–8. évfolyamain 27 ezren tanultak, a fiatal népesség létszámcsökkenése ezekben az iskolatípusokban nem érezhető. Az általános iskolai tanulók számának fogyása következtében évről évre csökken a 8. osztályt eredményesen befejezettek száma. 2008-ban mindössze 110 ezer nyolcadikos végzett a nappali képzésben, akik szinte kivétel nélkül folytatták tanulmányukat valamilyen középfokú oktatási intézményben.

A kedvezőtlen demográfiai tendenciákat a képzési idő hosszabbodása sem tudja már ellensúlyozni, a 2008/2009-es tanévben a középfokú oktatás nappali rendszerű képzéseiben részt vevő tanulók száma is csökkent: 574 ezren iratkoztak be, 1200 fővel kevesebben, mint az előzőben. Az elmúlt 4–5 évre jellemző arányok maradtak: a beiratkozottak 23%-a (134 ezer fő) érettségit nem adó szakiskolákban, 41%-a (237 ezer fő) szakközépiskolákban, 36%-a (204 ezer fő) gimnáziumokban tanul.

A résztvevők számának csökkenéséből adódóan a nappali képzésben érettségit szerettek száma 2008-ban 68,5 ezer fő volt, és körülbelül fele-fele arányt képviseltek a gimnáziumban, illetve a szakközépiskolában végzettek. Ugyanebben az évben 20,6 ezren szakiskolában, 24,2 ezren szakközépiskolában tettek sikeresen szakmai vizsgát.

A közoktatási rendszerből kilépő fiatalok számára két lehetséges út kínálkozik: vagy folytatják tanulmányaikat – belépnek a felsőoktatásba, illetve különböző szakmai képzéseken vesznek részt – vagy kilépnek a munkaerőpiacra.

Az oktatás egyes szintjeiről való kikerülés „kevésbé sikeres” módja az oktatásból, képzésből való kilépés befejezetlen vagy alacsony szintű végzettséggel (ún. korai iskolaelhagyók). E tekintetben az Európai Unión belül meglehetősen nagyok a különbségek: 4 és 37% között szóródik azoknak a fiataloknak az aránya, akik legfeljebb alacsony végzettséggel rendelkeznek, és semmiféle további képzésben nem vesznek részt. Magyarország pozíciója e téren viszonylag kedvező: 2007-ben a 18–24 éves férfiak 13, a nők 10%-a tartozott a leszakadó csoportba, ami mintegy 7 százalékpontos csökkenést jelent az elmúlt 10 évben.

Érettségi utáni szakmai képzésben a 2008/2009-es tanévben már csak közel 60 ezren vettek részt, az évek óta tartó lassú csökkenés folytatódott. A tanulók körében a legnépszerűbbek a gazdasági és irányítási (23%), a műszaki (21%) és a szolgáltatási (19%) programok voltak, a természettudományi és pedagógiai képzések részesedése viszont nem éri el a 0,5, illetve 1%-ot.

Az elmúlt években jelentősen megnőtt az érettségit követően a felsőoktatásban továbbtanulók aránya: míg 1990-ben a jelentkezők alig 36%-a nyert felvé-

telt, addig az évtized közepére – a pályázók számának folyamatos emelkedése mellett – ez a mutató 58%-ra nőtt, 2008-ban pedig – nem függetlenül a jelentkezők számának csökkenésétől sem – már elérte a 77%-ot. A felsőoktatásban részt vevők számának növekedése az elmúlt tanévben megállt. A 2008/2009-es tanévben 243 ezer fiatal iratkozott be a különböző szintű nappali tagozatos képzésre. Felsőfokú alap-, mester- és osztatlan képzésben 147 ezren, a kifutó egyetemi, főiskolai programokon 78 ezren tanultak. Emellett csaknem 13 ezer hallgató felsőfokú szakképzésben, mintegy 5300 fő szakirányú továbbképzésben, illetve doktori programokban vett részt. Nemzetközi összehasonlításban Magyarországon az egyetemi, főiskolai képzés részesedése magasabb az Európai Unió tagországainak többségére jellemzőnél, ugyanakkor rendkívül alacsony a felsőfokú szakképzésben részt vevők aránya.

Az elmúlt években a felsőoktatás a képzési területeket tekintve is átalakult, amit leginkább a gazdasági ágazat térnyerése jellemezett (2008-ban részesedése 20% volt). Az elmúlt tanévekhez viszonyítva nőtt a műszaki szakok (17%) és csökkent a pedagógiai képzések (7%) részesedése, a humán- és társadalomtudományoké pedig meghaladta a 10–10%-ot.

A felsőfokú oktatás egyetemi és főiskolai szintű nappali tagozatos képzéseiben részt vevő hallgatók közül évente közel 30 ezren szereznek diplomát, ami mind számában, mind arányaiban magasabb a korábbi időszakokra jellemzőnél. Az 1990-es évek elején a 22 éves korosztály 11–12%-a (16 ezer fő), 2008-ban pedig már 21%-a (29 ezer fő) fejezte be sikeresen felsőfokú tanulmányait. Az elmúlt években az Európai Unióban kiosztott diplomák, fokozatok 2,6%-át kapták a doktoranduszok, Magyarországon arányuk mindössze 1,3% volt.

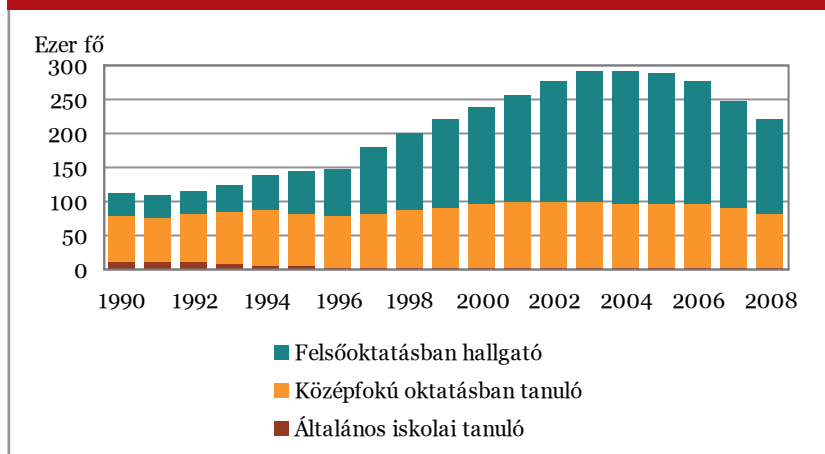
Egész életen át tartó tanulás

Az egész életen át tartó tanulás térhódításával az iskolarendszerű oktatásban a nappali programok mellett jelentős szerephez jutnak az ettől eltérő képzési lehetőségek: elsősorban a levelező, illetve egyre inkább a távoktatás (együtt: felnőttoktatás). A fiatalok oktatásban való részvételének közel teljes körűvé válása ellenére az esti és levelező oktatás szerepe az alapfokú oktatásban viszonylag alacsony szinten, de stabilan megmaradt (2 ezer fő), középfokon pedig a hangsúly a kiegészítő képzés felé tolódott el. A 2008/2009-es tanévben a nem nappali rendszerű középfokú képzéseken csaknem 79 ezer fő vett részt, ami az előző tanévhez képest jelentős csökkenést jelent, különösen a középiskolai programok esetében. 2008-ban a felnőttoktatás keretében 12,7 ezren tettek sikeres érettségi vizsgát.

Az esti, levelező és távoktatási programok szerepe továbbra is jelentős a felsőfokú oktatásban, bár 2008/2009-ben a hallgatók száma (138 ezer fő) közel 11%-kal elmaradt az előző tanévitől. A korábbi dinamikus bővülés 2004-ben megállt, azóta csökken a nem nappali képzéseken részt vevők száma.

3. ábra

A tanulók számának alakulása a felnőttoktatásban

A felnőtt lakosság tanulási hajlandóságában (és lehetőségeiben) országonként is jelentős különbségek vannak. Az Európai Unió tagállamaiban 2007-ben a 25–64 éves népesség átlagosan 10%-a vett részt valamilyen képzésben, a férfiak 9, a nők 10%-a. Svédországban, Dániában, Nagy-Britanniában és Finnországban kiugróan magas ez az arányszám, ugyanakkor az uniós átlag alatt maradt több olyan gazdaságilag fejlett állam mutatója is, mint Németországé, Franciaországé vagy Belgiumé. Magyarország e tekintetben a sereghajtók között van, 2007-ben a férfiaknak mindössze 3, a nőknek pedig 4%-a vett részt valamilyen – iskolarendszerű vagy iskolarendszeren kívüli – képzésben. (Az országonkénti jelentős szóródás valószínűsíti az oktatásban való részvétel különböző értelmezését is, egyes esetekben a fogalomnak a formális oktatásra való leszűkítését.)

4. Munkaerőpiac

Foglalkoztatottság, munkanélküliség

A munkaerő-piaci folyamatokat 2008-ban a gazdasági növekedés lassulása, majd a harmadik negyedévtől a globális gazdasági válság határozta meg. Az OECD-országokban a GDP növekedése a harmadik negyedévben megtört, és az utolsó negyedévben már átlagosan 1,1%-os volt a csökkenése.

Az Európai Unióban a foglalkoztatottság az első három negyedévben egyre lassuló ütemben bővült, és – az év utolsó negyedévét jellemző visszaesés ellenére is – a 15–64 évesek foglalkoztatási rátája 2008-ban az EU-27 átlagában elérte a 65,9%-ot, 0,5 százalékponttal meghaladva az előző évi szintet. A válság nyomán bekövetkező tömeges állásvesztés hatása a 2009. első félévi adatokban már markánsan jelentkezett.

Az unióban – Málta után – a második legalacsonyabbnak számító magyar foglalkoztatási ráta már 2008-ban csökkent: a 15–64 évesek esetében a 2007. évi 57,3%-ról 56,7%-ra. A foglalkoztatási ráta a férfiak esetében 63,0% volt, ami a legalacsonyabb érték az EU-ban, a nőknél pedig 50,6%, aminél csak Görögország és Málta mutatója kedvezőtlenebb. A foglalkoztatott nők körében a teljes munkaidőben dolgozók aránya azonban Magyarországon jelentősen meghaladja az uniós átlagot. Az alacsony foglalkoztatottsági szint szélsőséges eloszlással párosul: a kor és végzettség szerinti foglalkoztatottsági ráták különbségei Magyarországon kiugróan magasak. Igazán jelentős lemaradás a 25 év alattiak és az 55 év felettek korcsoportjában, illetve a legfeljebb alapfokú végzettségűeknél jelentkezik.

A foglalkoztatottság mértékére ható tényezőket vizsgálva – a poláris életkori csoportok adatait leszámítva – továbbra is az iskolai végzettség okozza a legszélsőségesebb különbségeket. A felsőfokú végzettségűek esetében több öt éves korcsoportban is szinte teljes a foglalkoztatottság: a foglalkoztatási ráta a férfiaknál hat korosztályi-iskolázottsági csoportban (ebből négy az egyetemet, kettő a főiskolát végzettek esetében), a nőknél pedig egyben, a 45–49 éves egyetemet végzettek között meghaladja (és az 50–54 éveseknél megközelíti) a 95%-ot. Ezzel szemben a legfeljebb alapfokú végzettségűek esetében a férfiaknál 65,1%, a nőknél pedig 54,9% a legmagasabb foglalkoztatási ráta.

A munkanélküliségi adatok hasonlóan kedvezőtlen képet mutatnak. Az Európai Unió munkanélküliségi rátája 2008-ban 7% volt, ami 0,1 százalékpontos csökkenést jelentett az egy évvel korábbihoz képest. Magyarország munkanélkülisége 2007-ig az uniós átlag alatti volt, 2008-tól viszont meghaladja azt.

Mind az uniós, mind a magyar adatok azt jelzik, hogy a válság munkaerő-piaci hatása 2008-ban elsősorban a férfiakat, a fiatalokat és a határozott idejű szer-

zódással foglalkoztatottakat érintette kedvezőtlenül. A nők foglalkoztatási rátája az unióban 2008-ban még a negyedik negyedévben is 0,4 százalékponttal nőtt az előző év azonos időszakához képest. A magyar adatok is hasonló tendenciát mutatnak: a nők foglalkoztatásában 0,3 százalékpontos javulás következett be az említett időszakban. A fiatalok – 25 év alattiak – munkanélküliségi rátája 2008-ban – 18,0-ról 19,9%-ra nőtt, míg a megfelelő uniós adat 15,3, illetve 15,4% volt.

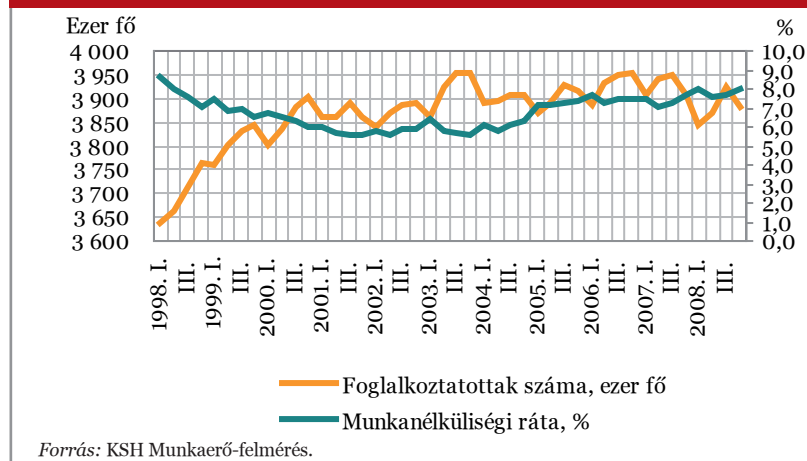
1. tábla

Foglalkoztatási ráták egyes kiemelt csoportokban Magyarországon és az Európai Unióban, 2008

(%)		
Megnevezés	Magyarország	EU-27
15–64 éves	56,7	65,9
15–24 éves	20,0	37,4
55–64 éves	31,4	45,6
A 25–64 évesek közül		
Alapfokú végzettségű	27,2	48,1
Középfokú végzettségű	63,3	70,6
Felsőfokú végzettségű	79,5	83,9

4. ábra

A foglalkoztatottság és munkanélküliség alakulása

Magyarországon 2008-ban a 6794 ezer 15–64 évesből összességében 4178 ezren voltak jelen a munkaerőpiacon, ami 61,5%-os aktivitási arányt jelentett.

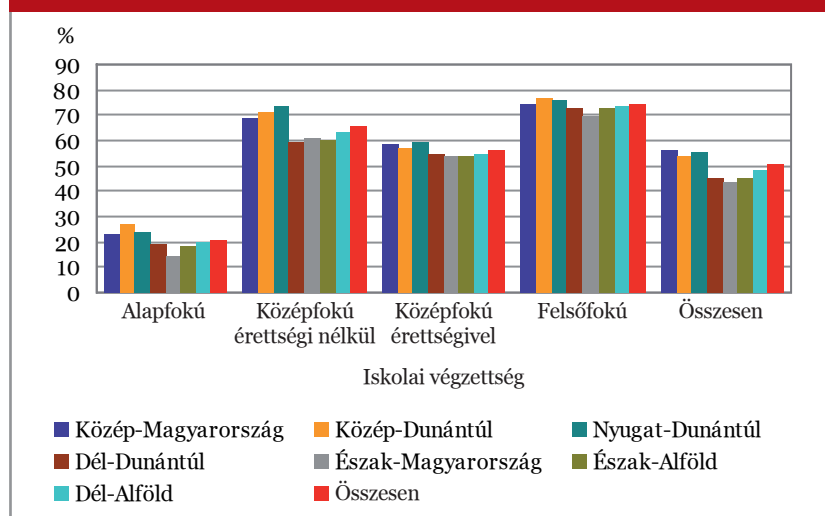
Éves átlagban a foglalkoztatottak száma 3849 ezer fő volt, ami 48 ezres csökkenést jelent az előző évhez képest. Ezen belül közel 10%-kal (164,3 ezerre) nőtt a részmunkaidős foglalkoztatottak száma, ami azt is jelenti, hogy a teljes munkaidőben foglalkoztatottaké az összes foglalkoztatottnál nagyobb mértékben (61,6 ezer fővel) csökkent.

A foglalkoztatási viszony szerinti megoszlás évek óta alig módosul, 2008-ban az alkalmazottak aránya 88% volt, ezen belül viszont 7,3-ról 7,8%-ra nőtt a határozott idejű munkaszerződéssel rendelkezőké.

A regionális adatok alapján az országot két részre oszthatjuk. A foglalkoztatási arány három régióban – Közép-Dunántúlon, Nyugat-Dunántúlon és Közép-Magyarországon – jelentősen meghaladta az átlagot, (a 15–64 évesekre számítva 60,3–62,7%); négy régióban viszont elmarad attól: Észak-Magyarországon, Észak-Alföldön, Dél-Dunántúlon és Dél-Alföldön 49,5–54,5% közötti volt. A regionális különbségek az alacsonyabb iskolázottsági csoportokban nagyobbak, az érettségizetteknél és a felsőfokú végzettségűeknél kisebbek.

5. ábra

A 15–74 évesek foglalkoztatási rátája legmagasabb iskolai végzettség és régiók szerint, 2008

2008-ban a munkaerő-felmérés definíciói szerint 329 ezren minősültek munkanélkülinek, ami 7,9%-os rátát jelentett. A munkanélküliek számának utóbbi években bekövetkezett növekedése részben még annak köszönhető, hogy a munkanélküliségi támogatások egyre inkább előfeltételezik az aktív keresést, illetve az állásnélküliek egyre kisebb részének van lehetősége a társadalombiztosítási ellátórendszer felé kilépni a munkaerőpiacról. 2008 végétől azonban már egyértelműen a válság munkaerő-piaci hatását jelzi, hogy a mun-

kanélküliek létszámának növekedése a foglalkoztatottak létszámcsökkenésével jár együtt, így felgyorsult a munkanélküliségi ráta emelkedése. A munkanélküli státusba történő beáramlás növekvő intenzitása egyben átmenetileg csökkenti a munkanélküliként eltöltött idő átlagos hosszát.

A 15–64 éves korosztályba tartozók közül 2008-ban, éves átlagban 2616 ezren (38,5%) nem voltak jelen a munkaerőpiacon (gazdaságilag inaktívak). Ebből 1076 ezren nyugdíjban, 280 ezren gyermekgondozási ellátásban, 57 ezren árvasági ellátásban, illetve beteg hozzátartozójuk gondozása miatt ápolási díjban részesültek, míg 82 ezren pénzbeli munkanélküliségi ellátást kaptak (de jellemzően azért, mert nem jelöltek meg aktív munkakeresési formát, így nem minősültek munkanélkülinek). A 1121 ezer önálló jövedelemforrással nem rendelkező 15–64 évesből 820 ezren nappali tagozaton tanultak. A fennmaradó 301 ezer fő ún. egyéb inaktívból 71 ezren 15–24 évesek, akik közül minden negyedik nyilatkozott úgy, hogy részt vesz valamiféle – nem nappali tagozatos iskolarendszerű vagy iskolarendszeren kívüli – képzésben. Az egyéb inaktív sokaságot – a korszakán felfelé haladva – a nők arányának növekedése jellemzi. Míg a 15–24 éves egyéb inaktív fiatalok között közel fele-fele arányban van jelen a két nem, addig a középkorú, illetve az idősebb korosztályokban már közel kétszer annyi a nő, mint a férfi.

2008-ban a foglalkoztatottakból a gazdaság stabilabbnak tekinthető szegmenseiben (pl. költségvetési intézmények, legalább 5 főt foglalkoztató vállalkozások) 2763 ezren dolgoztak alkalmazottként, közel annyian, mint egy évvel korábban. 2008-ban a versenyszféra vállalkozásai összességében még 1%-os létszámbővítést értek el, s csak az év utolsó hónapjainak adataiban jelentkezett csökkenés. Az energetikai ágakban, valamint az építőiparban csökkent 2008-ban a létszám. A korábban létszámnövelő feldolgozóiparon belül a könnyűipari és gépipari ágazatok voltak létszámvesztők, mely utóbbi az év utolsó hónapjaiban végbement üzembezárások következménye.

Kereset, kereseten kívüli juttatások

A nemzetgazdasági szintű bruttó kereset 2008-ban átlagosan 199 ezer forintot ért el, ami 122 300 forintos nettó keresetnek felelt meg. A keresetek reálértéke a korábbi évekre jellemzőnél kisebb ütemben, 0,7%-kal nőtt.

A versenyszférában dolgozók bruttó keresete 8,4%-kal, a költségvetési szférában dolgozóké 6,2%-kal haladta meg az előző évit, ami összességében 7,5%-os növekedést jelentett. A versenyszférát érintő egyik központi intézkedés a minimálbér 65 500 forintról 69 ezer forintra történő szerény, 5,3%-os emelése, a másik az iskolai végzettséghez kapcsolódó szakképzettségi bérminimum második ütemének bevezetése volt, mindkettő az átlagkeresetek emelkedésének irányába hatott. A versenyszférában a fizikai foglalkozásúak átlagosan 131 400, a szellemiek 299 400 forintot kerestek, ami nettó értéken 91 200, illet-

ve 169 ezer forintot jelentett. A bruttó keresetek növekedési ütemében pedig 1,7 százalékpont különbség volt az utóbbi állománycsoportba tartozók javára (6,5%, illetve 8,2%), míg a nettó keresetek emelkedésénél ennél szerényebb, 1,2 százalékpontos volt a rés. A fizikai foglalkozásúak keresetének reálértéke igen szerény mértékben nőtt (0,2%-kal), de a szellemi foglalkozásúaké is csak 1,3%-kal. A szellemi munkakörökben a vállalkozás teljesítményétől függő jutalelemek súlya nőtt 2008-ban, emiatt a rendszeres kereset dinamikájában kisebb a két állománycsoport közötti különbség (0,9 százalékpont). A rendszeres (azaz a prémium, jutalom) súlya valamivel nagyobb volt a versenyszférában, mint az előző évben.

2. tábla

A havi bruttó és nettó átlagkereset, a fogyasztóiár-index, és a reálkereset-index

Év	Teljes munkaidőben foglalkoztatottak átlagkeresete				Fogyasz- tóiár- index	Reál- kereseti index, ^{a)} %
	bruttó	nettó	bruttó	nettó		
	forint/fő		előző év azonos időszaka = 100,0			
1990	13 446	10 108	128,6	121,6	128,9	94,3
1995	38 900	25 891	116,8	112,6	128,2	87,8
2000	87 645	55 785	113,5	111,4	109,8	101,5
2005	158 343	103 149	108,8	110,1	103,6	106,3
2006	171 239	110 896	108,2	107,6	103,9	103,5
2007	185 017	114 282	108,0	103,0	108,0	95,4
2008	198 942	122 047	107,5	107,0	106,1	100,8

a) Nettó átlagkereset indexe alapján.

A nem rendszeres kifizetések (prémium, jutalom stb.) versenyszférában több mint 10%-kal, a költségvetési intézményeknél 7%-kal voltak magasabbak. A pénzügyi szférában volt a legmagasabb (21%) a nem rendszeres kifizetések aránya, ami éves szinten is kiugró keresetemelkedést eredményezett az itt dolgozók számára. A magas keresetnövekedési ütemben szerepet játszott, hogy a pénzügyi közvetítés ágazatban az előző évi teljesítmények alapján járó jutalmakat 2008 elején fizették ki. Az ingatlanügyletek, gazdasági szolgáltatás nemzetgazdasági ág 13%-os keresetnövekedését részben magyarázza a magasabb keresetű szellemi foglalkozásúak létszamarányának növekedése (a fizikai foglalkozásúak keresete 7,4, míg a szellemi foglalkozásúaké 10,7%-kal emelkedett). Az átlagot meghaladó mértékű volt a keresetek dinamikája a szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás, a kereskedelem, javítás és a villamosenergia-, gáz-, gőz-, vízellátás nemzetgazdasági ágban. Átlag alatti volt a keresetemelkedés az építőiparban, a szállítás, raktározás, posta és távközlés ágakban, valamint a feldolgozóiparban, továbbá mindhárom, a költségvetés túlsúlya jellemezte gazdasági ágban. A

kereset dinamikája szerinti sorrendben középben elhelyezkedő feldolgozóiparon belül a fafeldolgozás, papírgyártás, kiadói tevékenység bruttó keresetnövekedési indexe 12,7% volt, míg a textil-, textiláru gyártása, a vegyipar, valamint a fémalapanyag, fémfeldolgozási termékek gyártása ágazatokban a keresetemelkedés a minimálbér növekedési szintje alatt maradt.

3. tábla

A legmagasabb és legalacsonyabb keresetű foglalkozásokhoz* tartozó egy főre jutó bruttó átlagkeresetek nemenként, 2008

Foglalkozás	Bruttó átlagkereset, ezer forint
Legmagasabb keresetűek^{a)}	
Férfiak	
Légijármű vezető	702
Ügyész	690
Bíró	607
Adószakértő	592
Pénz és hitelgazdasági szervező	582
Nők	
Ügyész	710
Bíró	595
Pénz és hitelgazdasági szervező	483
Egyéb kvalifikált informatikus	459
Közgazdász	422
Legalacsonyabb keresetűek	
Férfiak	
Egyéb erdőgazdasági foglalkozású	75
Egyszerű erdészeti, vadászati, halászati foglalkozások (pl. halór)	80
Kőfaragó	87
Építmény-, épületságéltető	89
Gyümölcstermesztő	89
Nők	
Egyéb erdőgazdasági foglalkozású	67
Kesztyűs	74
Egyszerű erdészeti, vadászati, halászati foglalkozások (pl. halór)	80
Egyszerű mezőgazdasági foglalkozások	82
Zöldségtermesztő	82

* Az összehasonlításban csak azok a foglalkozások szerepelnek, amelyet legalább 200 fő folytat.
a) Az 1-es foglalkozási főcsoport („Vezetők”) nélkül.
Forrás: Egyéni kereseti felvétel.

A költségvetési intézményeknél dolgozók havi keresetalakulását sajátágon befolyásolja a 13. havi juttatás előrehozott, részletekben történő kifizetéséről 2007-ben született megállapodás, mely szerint 2007 júliusától kezdődően minden hónapban kifizették a 13. havi juttatás egytizenkettedét. 2008 első féléve során egyenlítődt ki ennek hatása, mivel mind a bázis-, mind a tárgyidőszakban azonos számú 13. havi részt számoltunk el. 2008. június és november hónapokban a közszférában egységesen 15, majd 20 ezer forint/fő keresetkiegészítést fizettek ki, a vártnál nagyobb, és az átlagosan tervezett 5%-os bérfeljavítást meghaladó infláció kompenzálása miatt. 2008-ban a rendszeres keresetek növekedési üteme a versenyszférához hasonlóan 0,2 százalékponttal maradt el a bruttó keresetekétől, a bruttó átlagkereset nettó értéke pedig csak 5,9%-kal nőtt, így a közszférában dolgozók reálkeresete enyhén csökkent.

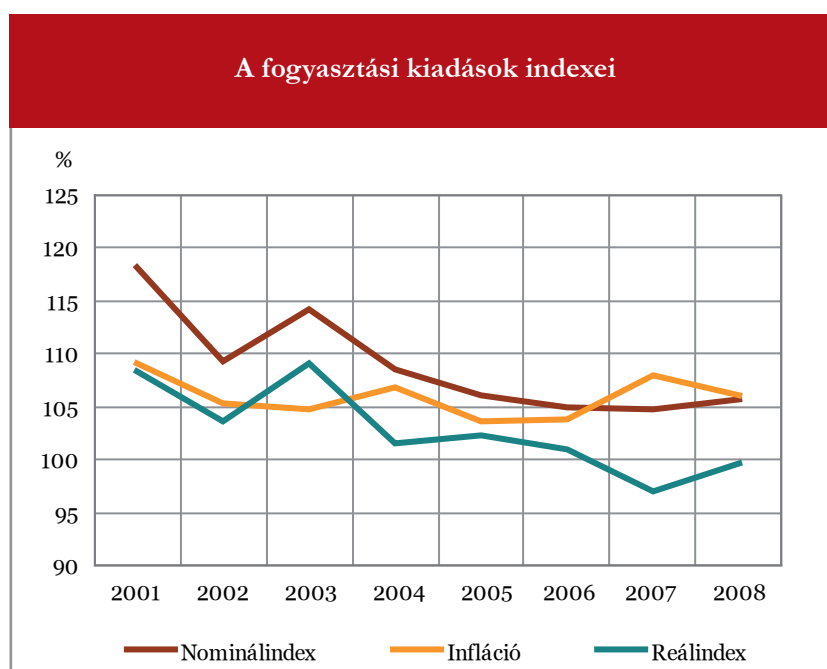
A vállalkozások jelentős része a kereset mellett különböző ún. béren felüli juttatásokat is nyújt dolgozóinak. Az egyéb munkajövedelmek aránya a munkajövedelmen belül 6%-ot tesz ki. A béren kívüli juttatások térnyeréséhez jelentősen hozzájárult kedvező adó- és köztehervonzatuk, jóllehet nem minden gazdálkodói rétegben és nem mindegyik juttatási típus örvend azonos népszerűségnek. A legelterjedtebb juttatás a lényegében pénzként használható étkezési utalvány. Az alkalmazásban állók 45,8%-a kapott 2008-ban – a munkaerő-felméréshez kapcsolódó célvizsgálat adatai szerint – hideg és további 14,5%-uk meleg ételre beváltható utalványt. Összességében tehát 3 munkavállalóból 2 részesült benne, de míg a legalább 300 főt foglalkoztató egységeknél ez az arány meghaladta a 80%-ot, addig a 10 fős vagy kisebb létszámú telephelyeken dolgozóknak csak mindössze 38%-a kapta. Helyi tömegközlekedési bérletet az alkalmazásban állók 14%-a, ruházati költségtérítést 9,5%-a kapott 2008-ban, míg üdülési csekkben a munkavállalók 8,8%-a részesült. A 7 évvel ezelőtti hasonló felvétel óta jelentősen nőtt az önkéntes nyugdíj-, illetve egészségpénztári munkáltatói befizetésekben részesülők aránya, ami így 2008-ban már elérte a 10,4%, illetve a 8,5%-ot.

5. A háztartások fogyasztása

A fogyasztási kiadások alakulásának általános trendje

Jelen évtized eddig eltelt időszakában a háztartások egy főre jutó fogyasztási kiadása nominálértéken egyenletesen nőtt, reálértéken számolva azonban 2004-től az addigi növekedést stagnálás, majd csökkenés váltotta fel. 2007-ben az egy főre jutó háztartási kiadás reálértéke 3%-kal maradt el az egy évvel korábitól. 2008-ban az egy főre jutó folyó fogyasztási kiadás (mely az évközi megfigyelésből rendelkezésre álló, a teljes fogyasztásnál szűkebb kategória) 105,8%-a volt a 2007. évi hasonló mutatónak, s ez a fogyasztóiár-index 6,1%-os növekedése mellett a fogyasztás reálértékének további csökkenésére utal.

6. ábra

A kiadások alakulásában megtestesülő életszínvonal-változás egyik mérőszáma, hogy hogyan alakul az élelmiszerre fordított kiadások összkiadáson belüli aránya. E mutató az életszínvonal javulása esetén csökken, mivel több lesz a háztartások „szabadon” elkölthető pénze, ellenkező esetben viszont nő. A gazdasági folyamatok alakulásának megfelelően a magyar háztartások 2000. évi 29,1%-os

Élelmiszer-kiadása 2007-ig 23,7%-ra mérséklődött, majd 2008-ban mintegy 0,3 százalékponttal emelkedett. A háztartások egy főre jutó teljes élelmiszer-kiadása 2007-ben 167 350 forint volt, 8%-kal több az egy évvel korábbinál, ami azonban reálértéken így is közel 4%-os csökkenést jelentett. 2008-ban a háztartások egy főre jutó élelmiszer-kiadásának reálértéke 10,2%-os élelmiszerár-emelkedés mellett, az előzetes adatok szerint, további közel 3%-kal csökkent.

2007-ben a kiadási struktúrát jelentősen módosította ezen kívül a lakhatási kiadásoknak, alapvetően a háztartási energiahordozók áremelkedésére visszavezethető aránynövekedése. Az energiahordozók árindexe 2008-ban az évtized első felét jellemzőnél ugyan nagyobb mértékben, de a 2007. évinél közel 6 százalékponttal kevésbé nőtt, így fogyasztási súlyában érdemi elmozdulás nem várható.

Az élelmiszerrel és a lakhatással kapcsolatos tételek árának az átlagos fogyasztóiár-indexet meghaladó mértékű növekedése – mivel ezek kereslete többé-kevésbé merev, azaz az áremelés hatását a fogyasztás visszafogásával csak korlátozottan lehet ellentételezni – a társadalom kevésbé tehető részét sújtja nagyobb mértékben, kényszerítve őket más, nem alapvető kiadások elhagyására. Emellett az utóbbi években folyamatosan és jelentősen emelkedett a háztartások döntő többségét érintő kommunális és közüzemi szolgáltatások ára is. Így a személyszállítás 2008-ban a 2003. évinél 83%-kal került többre, a vízért 55%-kal és a csatornáért 78%-kal kellett többet fizetni. Az elektromos energia ára ugyanezen időszakban 66%-kal nőtt.

A kiadási struktúra jelen évtizedet jellemző változásának leglátványosabb eleme a háztartások közlekedési és hírközlési ráfordításának ugrásszerű növekedése volt. 2000-ben ez a teljes háztartási kiadás 16%-át, 2007-ben pedig 19%-át jelentette úgy, hogy a csoport fogyasztóiár-indexe alacsonyabb az átlagosnál, sőt egyes tételek, mindenekelőtt a telefonkészülékek és távközlési szolgáltatások ára még csökkent is.

Ruházkodásra a háztartások 2007-ben is közel ugyanannyit költöttek, mint öt évvel korábban, és mivel ez idő alatt a termékcsoport fogyasztóiár-indexe 100 körüli volt, így ezért az összegért nagyjából ugyanannyi terméket tudtak vásárolni. A csoport összkiadáson belüli súlya ugyanakkor 5,5-ről 4,3%-ra mérséklődött, tehát a más kiadási csoportok aránynövekedése részben ebből finanszírozódhatott.

Az életszínvonal csökkenésére ugyancsak érzékeny szabadidő- és kulturális kiadások forintösszege 2007-ben már csak az előző évi szintet érte el, s összkiadáson belüli aránya is csökkent.

Élelmiszer-fogyasztás

Az élelmiszer-kiadás reálértékének 2008. évi csökkenése mögött az egyes termékek, termékcsoportok fogyasztásának eltérő mértékű – az ár alakulásától sem független – változása húzódik meg. Legnagyobb mértékben a tojás és a

burgonya fogyasztása mérséklődött, ami részben a saját termelésből származó fogyasztás utóbbi évekre jellemző visszaesésével magyarázható. Ugyancsak csökkent a másik – élettani szempontból jelentős – csoport, a hús és húsfélék fogyasztása is, de kisebb mértékben, mint azt árnövekedésük indokolná. Hasonló jelenség figyelhető meg a zsiradékok és a cereáliák fogyasztásánál is, ahol a kiemelkedően magas (30,2 és 17,5%-os) áremelkedés ellenére a háztartások fogyasztása csak kismértékben esett vissza. Összességében így 2008-ban a háztartások élelmiszer-fogyasztásának szerkezete kedvezőtlenül változott: nőtt az élettanilag kevésbé értékes, de olcsóbb termékek súlya.

4. tábla

A háztartásban fogyasztott néhány fontosabb élelmiszer egy főre jutó mennyisége

Élelmiszer	2003	2007	2008
Hús, hal és készítményeik, kg	59,5	59,0	56,9
Tojás, darab	174	163	146
Tej, liter	63,0	56,9	53,9
Sajt és egyéb tejtermék, kg	16,2	18,3	18,6
Zsiradékok, kg	19,8	17,3	17,0
Cereáliák, kg	98,9	88,0	86,4
Cukor, kg	15,9	13,6	13,7
Burgonya, kg	37,7	32,6	31,0
Friss és tartósított zöldség, kg	56,3	52,5	52,0
Friss és tartósított gyümölcs, kg	52,4	44,9	42,7

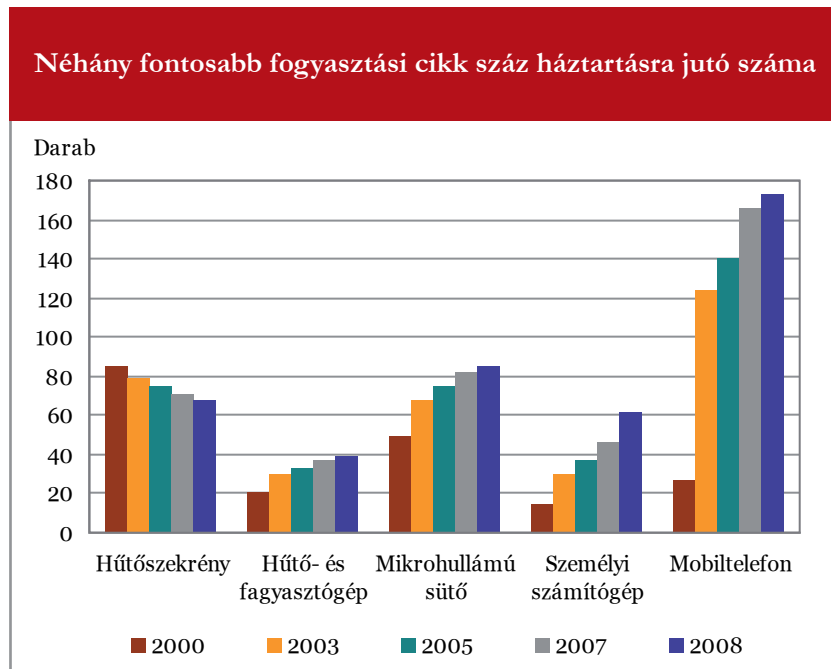
Ki kell emelni a zöldség és gyümölcs termékcsoportokat, mint olyanokat, ahol az egyébként folyamatosan csökkenő súlyt képviselő saját termelésből származó fogyasztás aránya még számottevő, de ahol ennek ellenére is egyre inkább az időjárástól, illetve beszerzési piactól függő értékesítési árak alakítják az éves fogyasztást. Mivel itt 2008-ban semmi rendkívüli nem történt, ezek fogyasztása – az általános trendnek megfelelően – csak enyhén csökkent.

Háztartások tartós fogyasztási cikkekkel való ellátottsága

A háztartások anyagi helyzetének, életkörülményeinek javulásával párhuzamosan javult a nagy értékű tartós fogyasztási cikkekkel való ellátottságuk is. Több idetartozó termék esetében (színes tévé, mosógép, hűtőszekrény, mikrohullámú sütő) az ellátottság már teljes, vagy ahhoz közeli. Az utóbbi évek változásai közül ki kell emelni azt, hogy a személyi számítógépek háztartási használata a társadalom egyre szélesebb rétegeinél nyert polgárjogot, ugyanis 2008-ban száz

háztartásból már 63 rendelkezett személyi számítógéppel. Az asztali számítógépek átlagos életkora 4,7 év, a hordozható számítógépeké pedig mindössze 2,5 év. A tartós fogyasztási cikkek közül a mobiltelefonok száma kiugróan nőtt, melyből 2008-ban száz háztartás átlagosan már 172 darabbal rendelkezett, ami közel hat és félszeres növekedést jelent az évtized eleji ellátottsághoz képest.

7. ábra Néhány fontosabb fogyasztási cikk száz háztartásra jutó száma

Pénzügyi szolgáltatások igénybevétele, túlzott eladósodottság*

Magyarországon 2008-ban a háztartások 27%-ának nem volt folyószámlája, ezek 86%-a nem is tartott igényt erre a szolgáltatásra, mert előnyben részesítette a készpénzfizetést, 10%-uk pedig túl magasnak tartotta a banki költségeket, és ezért nem nyitott számlát. Ugyanakkor elenyésző azoknak a száma, akik a hozzáférés fizikai nehézsége, illetve a banki elutasítás miatt nem rendelkeztek vele.

Bankszámlához kapcsolódó hitelkerete a háztartások alig 20%-ának volt, az is jellemzően a fővárosra, illetve a nagyobb városokra koncentrálódva. A hitelkeret igénybevételénél nemcsak kényelmi szempontok játszanak szerepet, hanem sok háztartásnak mindennapi szükségleteik kielégítéséhez jelent áthidaló megoldást, legalábbis ezt látszik igazolni, hogy a folyószámlahitellet rendelkezők 20%-a jelezte, hogy nehézsége adódott a tartozás törlesztésénél. Ez nagyobb

* Forrás: A 2008. évi EU-SILC felvétel kiegészítő modulja.

arányban jellemző a vidéki városok (24%) és a községek (22%) folyószámla-hitellel rendelkező háztartásaira, de a pénzzavarba került fővárosiak aránya is közel 19%-os volt.

5. tábla

A háztartások folyószámla- és hitelkártya-tartozása, 2008

Településtípus	Folyószámlához kapcsolódó hitelkeret		Hitelkártyához, ügyfélkártyához kapcsolódó	
	átlagos tartozás, ezer forint	a pénzügyi nehézséget jelző háztartások aránya ^{a)}	átlagos tartozás, ezer forint	a pénzügyi nehézséget jelző háztartások aránya ^{a)}
Budapest	142	18,6	144	15,9
Megyei jogú városok	187	16,1	97	13,6
Többi város	129	24,1	165	6,2
Község	187	21,7	84	13,4
Összesen	159	20,4	115	12,3

a) A hitelkerettel rendelkezők százalékában.

Magyarországon a háztartások közel harmadának, azaz megközelítőleg egymillió kétszázezer háztartásnak volt valamilyen pénzügyi hitele. Ebből mintegy 842 ezer háztartás csak egy-, 238 ezer háztartás kettő-, 102 ezer pedig 3, illetve több típusú hitellel rendelkezett.

6. Lakáspiac, lakáshitelezés

A lakáspiaci folyamatok feltárásában új lehetőség a lezajlott lakástranzakciók árainak megfigyelése az illetékhivatalokban kezelt lakás-adásvételi dokumentumok alapján².

A városi lakáspiaci tranzakciók száma 2001 óta minden évben 100 ezer fölé volt. Az eladások mennyisége 2003-ban és 2006-ban volt a legmagasabb, ezekben az években a 150 ezret is meghaladta (152 és 156 ezer). 2007-ben 125 ezer városi lakás cserélt gazdát. A lakásforgalomra jellemző a nagyvárosi és a többlakásos épületekben lévő lakások relatív túlsúlya. A használtlakás-eladások számát tekintve megállapítható, hogy a budapesti társasházi és panellakások cserélnek a leggyakrabban tulajdonost: 2007-ben közel 8%-ukat adták el, miközben a családi házaknak csak mintegy 3, Budapesten pedig mindössze 1,5%-a jelent meg a lakáspiacon. A lakáspiaci forgalomba kerülő lakások aránya összességében általában a nagyobb városokban magasabb: 2007-ben Budapesten 5,3, a megyeszékhelyeken 4,4, míg a többi városban 3,5% volt.

A városi lakások átlagára a vizsgált időszakban 7,1-ről 12,4 millió forintra nőtt. Az emelkedés 2001 és 2003 között gyorsabb, majd az azt követő öt évben, 2008-ig lassúbb ütemű volt. A nagyvárosi árak 2003-ig jobban nőttek az átlagnál, majd az ezt követő időszakban a kisebb városok árszínvonala valamelyest felzárkózott a nagyvárosokéhoz. 2004-ig a nem megyeszékhely városokban a lakásárak a budapesti árszínvonal felét érték el, 2007-ben 57, 2008-ban pedig már 64%-át.

A 2007-ben eladott budapesti lakások átlagára 15,5 millió, a megyeszékhelyeken 10,3 millió, míg a többi városban 8,8 millió forint volt. Az előző évhez képest 2008-ban lényegében változatlan maradt a budapesti átlagár (15,6 millió forint), míg a többi településen folytatódott a növekedés (11,2, illetve 10,0 millió forint). A községi lakáseladások átlagára 2007-ben 7,7, 2008-ban 7,8 millió forint³ volt.

Eltérő szemléletet képviselnek a lakások piaci árára vonatkozó – a lakók megkérdezésén alapuló – becslések. Ennek ellenére e becslések csak kismértékben térnek el a tényleges eladásokra jellemző áraktól. A 2007-es reprezentatív felmérés (háztartási költségvetési felvétel, 2007) eredménye szerint egy átlagos budapesti lakás 14,6, egy városi 10,4 millió forintot ér. A községi lakások ára átlagosan 7,9 millió forint volt a lakók véleménye szerint.

2008 végén a lakáshitelek állománya – az ún. szabad felhasználású hitelek lakásépítésre és vásárlásra fordított része nélkül számolva – 3 875 milliárd forint volt, amely a GDP 14%-ának felelt meg. A több mint 800 ezer érvényben levő lakáshitel-szerződésből csaknem 360 ezer devizaalapú.

² A városi lakáseladásokra vonatkozóan ez az adatforrás 2001-ig visszamenőleg elemezhető, míg a községek adatai 2007-től állnak rendelkezésre.

³ Előzetes adat.

7. Szociális védőháló

Gyermekek napközbeni ellátása

Magyarországon napjainkra a működő bölcsődei intézmények és a potenciális férőhelyek száma az 1990-es évek elejéhez képest a felére csökkent. Ez részben demográfiai tényezőkkel függött össze, de nagymértékben befolyásolta a korábbi vállalati szociális intézményrendszer leépülése és az önkormányzatok gazdálkodási forrásainak folyamatos szűkülése is.

2008-ban a bölcsődék az ellátásra jogosult (0–4 éves) gyermekek 7%-ának biztosítottak napközbeni elhelyezést. A szolgáltatás iránti tényleges társadalmi igény folyamatosan meghaladja az intézmények kapacitását, de a döntően (91%-ban) önkormányzati fenntartású intézmények csökkenő erőforrásai behatárolják a bővítési lehetőségeket. A bölcsődék kihasználtsága az 1990-es évek közepe óta meghaladja az intézmények teljesítőképességét, a beiratott gyermekszámot tekintve 2008-ban 130%-os kihasználtsággal működtek.

A bölcsődékbe beiratott gyermekek legnagyobb arányban (54%) a 24–35 hónapos korosztályba tartoztak, de igen jelentős a 3 évesnél idősebb gyermekek intézményi aránya (34%) is.

Az elmúlt években a bölcsődei szolgáltatásokhoz történő hozzáférést jellemző területi különbségek sem változtak, jórészt annak köszönhetően, hogy a tízezer lakosnál kisebb települések önkormányzata nem köteles bölcsődét működtetni. A fővárosi családok gyermekeinek sokkal jobb lehetőségei vannak a bölcsődei ellátás igénybevételére, mint az észak-magyarországi és az észak-alföldi régiókban élőknek. Különösen kedvezőtlen Borsod-Abaúj-Zemplén és Szabolcs-Szatmár-Bereg megye helyzete, ahol a férőhelyek aránya lényegesen kisebb, mint az igényjogosult gyermekeké.

A szülői igényekhez igazodó, jó színvonalú napközbeni ellátást biztosító szolgáltatás jelentős támogatást jelenthet a kisgyermeket nevelő családoknak. A bölcsődék mellett más, alternatív megoldások is elérhetőek, bár jelenleg még szűkös kapacitás mellett. A családi napköziben 2008-ban 1526 férőhelyen 2621 gyermeket gondoztak. A házi gyermekfelügyelet jellegzetessége, hogy a gyermek az ellátást a saját otthonában kapja arra az időre, amíg állandó vagy időszakos ellátása nappali intézményben nem biztosítható. A szervezet lassan épül, 2008-ban 36 fő biztosított ilyen jellegű ellátást 136 kisgyermeknek. Az ellátottak 70%-a még nem töltötte be a 4. életévét.

Gyermekjóléti szolgálatok és a jegyzők szerepe a gyermekvédelemben

Területi szinten a gyermekjóléti szolgálatok és a települési jegyzők együttműködésen alapuló, komplex feladata a veszélyeztetett vagy védelembe vett gyermekek családban történő nevelkedésének elősegítése, problémáik felderítése és megoldása. A gyermekjóléti szolgálatoknál megforduló 126 ezer kiskorú alapproblémája minden harmadik esetben valamilyen családi konfliktusból, életvezetési problémából vagy elhanyagolásból adódott, minden negyedik esetben megélhetési, minden ötödik esetben gyermeknevelési jellegű volt. 2008-ban 12 734 kisgyermeket gondoztak bántalmazás miatt, 9072-t szabálysértés és 3855-öt bűncselekmény elkövetéséért.

A jegyzőknél nyilvántartott veszélyeztetett kiskorúak száma csökkenő tendenciát mutat: míg 2000-ben még közel 265 ezer kiskorút regisztráltak, addig 2008-ban ez a szám nem érte el a 200 ezret. A veszélyeztetettség oka az esetek felében anyagi, negyedénél környezeti, másik negyedénél pedig magatartási probléma volt.

Miközben a veszélyeztetettként nyilvántartott gyermekek száma csökken, a védelembe vett kiskorúak száma évről évre nő, arányuk az azonos korúakhoz viszonyítva 2000 és 2008 között a kétszeresére emelkedett, így 2008-ban ezer kiskorúból már 11 volt érintett. A kiskorúak közel fele a szülőnek felróható magatartási okból részesült védelemben. A jegyző ilyen esetben kötelezheti a szülőt bizonyos ellátások igénybevételére, egészségügyi vagy családvédelmi hatóságokkal történő kapcsolatfelvételre is. 2008-ban az esetek 14%-ában szólította fel a védelembe vett gyermek szülőjét arra, hogy gyermekét napközbeni ellátás igénybevételével nevelje tovább, több mint felénél pedig magatartási szabályok megállapítására került sor.

A szülők egészségi, életviteli, illetve egyéb, a gyermekek ellátását akadályozó problémája idejére átmeneti gondozást nyújtó intézmények biztosítják a lakhatást, teljes körű ellátást a kiskorúaknak. 2008-ban hazánkban 29 helyen működött a gyermekek ellátására szakosodott átmeneti otthon, 141 helyen családok átmeneti otthona és 325 helyettes szülő biztosított átmeneti gondozást a rászoruló gyermekeknek. A kétféle otthontípusból az ország minden régiójában működik legalább egy. 2008-ban az esetek kétötödében lakhatási probléma miatt kaptak elhelyezést a gyermekek (esetleg a szülők is). Jelentős, 16% azok aránya, akik hajléktalanság miatt kerültek átmeneti gondozást biztosító helyre. Az ellátottak 28%-a bántalmazás vagy családi konfliktus, 23%-a életvezetési probléma vagy szenvedélybetegség miatt került átmeneti gondozásba. Az igénybe vevők fele 3 hónapnál rövidebb, 13%-uk viszont egy évnél hosszabb időt tölt ellátásban, 8%-uk két éven belül visszakerül, tehát problémája nem oldódik meg tartósan.

A szülői felügyelet nélkül maradó gyermeket gyámság alá helyezi a gyámhivatal, 2008-ban a 29 486 gyámság alatt álló háromötöde részesült gyermekvé-

delmi gondoskodásban is. A többi szülői felügyelet nélkül maradt kiskorúról családba fogadó személy vagy harmadik személy gondoskodik.

Gyermekvédelmi szakellátásban élők

2008-ban 4752 gyermek került első ízben szakellátást biztosító helyre. Ez az előző évhez képest több mint 9%-os növekedést jelent. Ennek következtében a gondoskodás alatt állók száma is nőtt (2%-kal), és 2008 végén 21 538 fő részesült gyermekvédelmi szakellátásban. Gyermekotthonban 9198, nevelőszülői hálózatban pedig 12 340 gyermek nevelkedett. 3932-en nagykorúságuk ellenére is kérték, hogy az intézetben maradhassanak. Az utógondozói ellátásban részesülő fiatal felnőttek több mint háromötöde nappali tagozatos hallgató, 35%-uk létfenntartását még nem tudja önállóan biztosítani.

Az ellátottak kétötöde kis létszámú, családi körülményeket biztosító lakásotthonban, 34%-a általános gyermekotthonban, míg egytizede különleges gyermekotthonban kapott ellátást. Az értelmi fogyatékoságuk miatt különleges igényű gyermekek aránya a gyermekotthonokban 22%, míg a nevelőszülőknél 10%. A nevelőszülők száma 2008-ban közel 3%-kal emelkedett, így már 5700-an biztosítanak családi körülményeket az arra rászoruló gyermekeknek.

Szociális alapszolgáltatások és szakosított ellátások

A szociális alapszolgáltatások közül az *étkeztetés* és a *házi segítségnyújtás* elsősorban az idős lakosság támogatását szolgálja. 2008-ban az ellátásban részesülők száma az előző évi visszaesés után ismét növekedést mutatott, és megközelítette a 2006. évi szintet. Ez az emelkedés azonban nem jelentette az idősek ellátásának jelentős kiterjedését, mert a szociális étkeztetésben részesülő 65 éven felüliek aránya az előző évhez képest mindössze 0,3 százalékponttal nőtt, míg a házi gondozásban még ennél is kisebb volt a változás. E két szolgáltatás nem fedi le teljes körűen a szükségleteket, ugyanis az ellátást kérők száma minden évben meghaladja az ellátáshoz jutókét. A kistélepüléseken és külterületeken élők közszolgáltatásokhoz való hozzáféréseben alapvető szerepet betöltő *falusi és tanyagondnoki* hálózat évről évre bővül, s mintegy 19 ezer fogyatékkal élő személy lakókörnyezetben való ellátása, önálló életvitelének könnyebbé tétele valósult meg 2008-ban *támogató szolgáltatás* keretében.

A *nappali ellátások* sorában – a férőhelyek és a résztvevők számát is tekintve –, legnagyobb súlyú az idősek ellátása. Habár a rendelkezésre álló férőhelyek és a gondozásba vettek száma is csökkent valamelyest, a nappali intézmények összes férőhelyének túlnyomó többségét (85%) 2008-ban is időskorúak számára tartották fenn. Jóval alacsonyabb a pszichiátriai, valamint a szenvedélybetegotthonok aránya. 2008-ban jelentősen bővült a kapacitás (50, illetve 25%), de

a rendelkezésre álló férőhelyek még mindig csak az összes férőhely 2,5–2,5%-át teszik ki. Továbbra sem sikerül valamennyi igényt kielégíteni, 2008-ban is többben folyamodtak ellátásért, mint amennyien bekerültek az ellátásba. A fogyatékosok nappali intézményei az előző évhez viszonyítva több férőhellyel gazdálkodhattak, ennek ellenére, 2007-ben még az igénylők négyötödének, 2008-ban már csak alig több mint kétharmadának sikerült intézményi helyet biztosítani. A hajléktalanellátás területén is bővült a kapacitás, ugyanis a nappali melegedők száma 92-ről 104-re nőtt, befogadóképességük több mint egyharmaddal növekedett, de a napi igény országos szinten ennél nagyobb ütemben emelkedett.

A *családsegítés* az egyik legkiterjedtebb szociális alapszolgáltatás. Az utóbbi években az önkormányzatok egyre inkább közös erővel, társulásban próbálják meg ellátni a feladatokat. A családsegítő egységek és az egységeket működtető települések száma ugyan csökkent, az ellátásba bevont településeké viszont emelkedett. Az elérhetőséggel arányban nőtt a szolgáltatást igénybe vevők száma is. Családsegítőkhöz leggyakrabban foglalkoztatási problémákkal fordultak, de magas az anyagi természetű problémák száma és aránya is. A szolgáltatást továbbra is elsősorban a gyermekes családok vették igénybe.

A szociális szolgáltatások között meghatározó szerepet töltenek be a *tartós bentlakást biztosító* ellátások. Az előző évhez képest 2008-ban a férőhelyek száma 7%-kal nőtt, az ellátottak száma némileg csökkent, így az otthonok országos szinten 93%-os kihasználtsággal működtek. A fogyatékosok bentlakásos intézményeinek befogadóképessége összességében stagnált, de kismértékben nőtt a családiasabb elhelyezést biztosító lakóotthonokban lakók száma. Az *átmeneti* otthonok – ahol maximum egy évig tartózkodhatnak a gondozottak – szerepe ennél csekélyebb, különösen a fogyatékosok, pszichiátriai és szenvedélybeteg esetében, ahol a férőhelyek és a gondozottak száma nem vagy csak alig haladja meg a százat.

Szociális rászorultságtól függő ellátások

2004 és 2007 között a szociális támogatások rendszerében számos lényeges változást történt. Az önkormányzatok által nyújtott szociális segélyek közül 2004-ben a lakásfenntartási támogatás, 2005-ben az ápolási díj, 2006-ban az időskorúak járadéka, a rendszeres szociális segély, a rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény, illetve kiegészítő gyermekvédelmi támogatás és a közgyógyellátási igazolvány, majd 2007-ben ismételten a rendszeres szociális segély jogosultsági feltétele és törvényi szabályozása módosult. 2008-ban a korábbi éveket jellemző markáns változás nem volt.

A szociális ellátásokat érintő jogszabályi környezet újabb számottevő átalakítására 2009-ben került sor. A fő célkitűzések között szerepelt a tartós segélyezett élethelyzet felszámolása, valamint a szociális támogatás munkára ösztönző hatásának fokozása. E szándék vezetett ahhoz, hogy 2007. január 1-jétől

a rendszeres szociális segélyt új jogcímen folyósították (elnevezése „támogatott álláskereső”), valamint a segélyezetteket – az egészségkárosodott személyek kivételével – a segély folyósításának feltételeként a települési önkormányzat által kijelölt szervvel való együttműködésre kötelezték. 2009-től egy átfogóbb program részeként bevezették a rendelkezésre állási támogatást, amely a segély e funkcióját hivatott felváltani.

2008-ban 213 ezer fő részesült rendszeres szociális segélyben, havi 27 347 forintnyi átlagösszegben, amely 2007-hez képest 6%-kal emelkedett. A segélyezettek 93%-a nem foglalkoztatott, 3%-a támogatott álláskereső, 4%-a egészségkárosodott volt. Az egészségkárosodott személyek körében a 45–61 éves, a támogatott álláskeresőknél a 30–44 éves és a nem foglalkoztatottnál a 18–29 éves korcsoport enyhén felülreprezentált.

A segélyezettek foglalkoztatása több formában lehetséges, a legelterjedtebb a közcélú foglalkoztatás. 2008-ban 47 ezren végeztek kizárólag közcélú munkát, amely 16,3 milliárd forint kiadással járt.

Nyugdíjak, társadalmi juttatások

2008-ban a nyugdíjakra és nyugdíjszerű ellátásokra fordított kiadás 3 063 milliárd forint volt, a GDP 11,6%-a. A különféle nyugellátásokban és járadékokban átlagosan 3027 ezer fő részesült, ez a 2000 és 2007 közötti – az ellátottak csökkenő létszámával jellemezhető – időszak után ismét növekedést jelent. Az emelkedés egyik fő oka a nyugdíj-megállapítási szabályok változása volt, így az év folyamán az előrehozott öregségi és a kerkedvezményes nyugdíjak száma emelkedett. A nyugdíjasok állománya az ezredforduló óta változatlanul a népesség 30%-át teszi ki.

2008-ban a nyugellátások havi átlagösszege 84 306 forint volt. Ez az érték a nettó átlagkereset 69%-a, és az előző évinél 2 százalékponttal volt magasabb, amely az éves nyugdíjmelés és a nyugdíjkorrekciós intézkedések mellett a friss nyugdíjasok magasabb ellátásösszegéből is adódott.

2009 januárjában a hivatalos nyugdíjstatisztika szerint a nyugdíjasok legnagyobb csoportját az öregségi nyugdíjasok tették ki, létszámuk 1,7 millió fő volt, ellátásuk átlagösszege havonta 93 256 forint. Ennél magasabb havi juttatást a – mintegy 12 ezren – foglalkoztatáspolitikai okból megállapított nyugdíjban részesültek kaptak, számukra átlagosan 137 708 forintot folyósítanak havonta.

A munkára ösztönző hatás nemcsak a munkanélküliség esetében kiemelt szempont, hanem a megváltozott munkaképességűeknél, a III. csoportú, nem 100%-os rokkantaknál is. Az egészségkárosodást elszenvedett személyek számára 2008-tól bevezették a rehabilitációs járadékot, melynek célja a megmaradt munkaképesség hasznosítása (foglalkozási rehabilitáció).

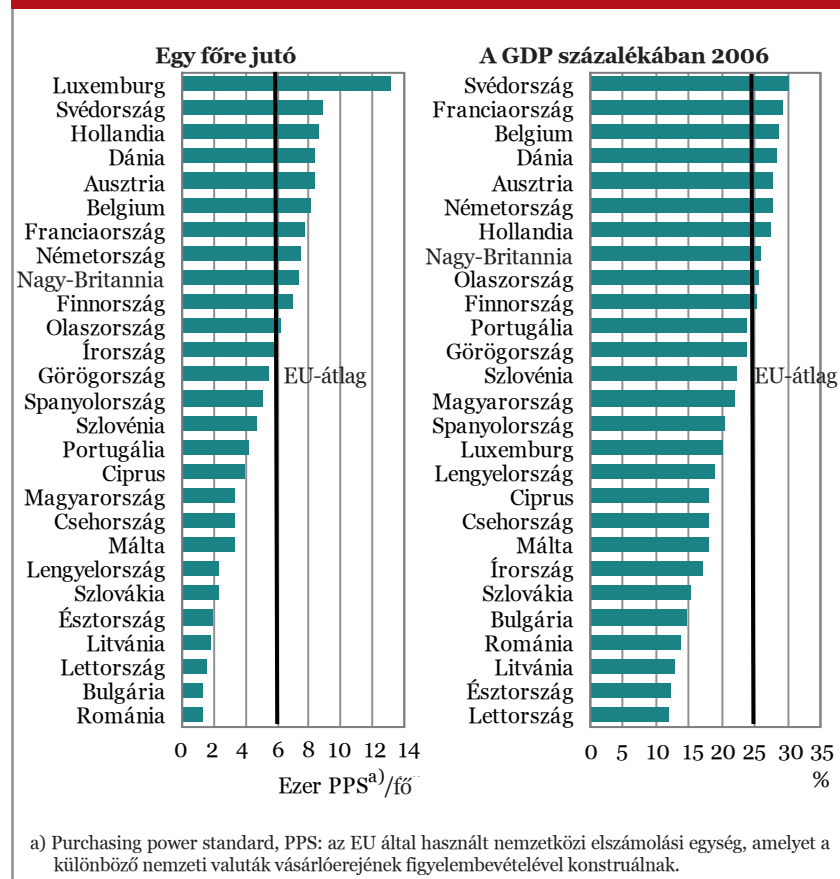
A hozzátartozói ellátásokban részesülők létszáma tovább csökkent, 2009. januárban özvegyi nyugdíjban főellátásként 140,4 ezer fő, árvaellátásban

101,2 ezer fő és házasársi pótlékban 27,5 ezer fő részesült. A szülői nyugdíjra jogosultak köre is csökken, ez év elején csupán 106 fő részére folyósították, ez utóbbi ellátás havi összege ugyanakkor a legmagasabb a nyugdíjjogosultságot szerzett elhunyt hozzátartozó után megállapítható ellátások közül, mintegy 61 ezer forint. A nyugdíj és nyugdíjszerű ellátások közül a házasársi pótlék összege a legkisebb, a folyósított havi átlagösszeg 16 ezer forint.

2006-ban Magyarországon az egy főre jutó társadalmi juttatások az EU átlagának az 54,5%-át érték el (vásárlóerő-paritáson számítva), ami 1,6 százalékpontos javulást jelentett a 2005. évihez képest.

8. ábra

Társadalmi juttatások az Európai Unió országaiban, 2006

A társadalmi juttatásokra fordított kiadások GDP-hez viszonyított aránya az uniós államok közül Svédországban a legnagyobb, a balti államokban pedig a legkisebb. Magyarországon 2005-höz képest kismértékben emelkedett a kiadások GDP-hez mért aránya. A társadalmi juttatások szintje terén – akár a GDP-arányos, akár az egy főre jutó ráfordítást tekintjük – a 2004-ben vagy azután csatlakozott államok között Szlovénia után továbbra is Magyarország áll a második helyen.

A nyolc kockázati tényező⁴ közül továbbra is az öregséggel és a betegséggel kapcsolatos szükségletekre kell a legnagyobb arányú forrásokat biztosítani, sőt ezek részesedése az összes ráfordításból csekély mértékben növekedett is, miközben a rokkantság és munkanélküliség kezelésére nyújtott ellátások hányada kismértékben csökkent.

2006-ban az előző évhez képest az unió átlagában némiképp csökkent a rászorultsági alapon biztosított ellátások aránya. Magyarországon a családi pótlék rendszerének megváltozásával 5,3-ról 4,6%-ra esett vissza a jövedelemtől függő juttatások részesedése.

⁴ 1. Betegség/egészség gondozás, 2. Rokkantság, 3. Öregség, 4. Hátrahagyottak, 5. Család/gyermek, 6. Munkanélküliség, 7. Lakás, 8. Máshova nem sorolt társadalmi kirekesztettség.

8. Kultúra

A kulturális intézmények iránti változatlan igényt mutatja, hogy az elmúlt évek gazdasági és társadalmi változásai, s a területet is érintő nehézségek ellenére továbbra is közkedveltek szolgáltatásaik. A költségvetés kulturális kiadásainak legnagyobb része a közművelődési intézmények fenntartását szolgálta, az elmúlt időszakban az összes kiadás 53%-ával gazdálkodhattak, ami közel 100 milliárd forintot jelentett. Művészeti tevékenységre több mint 40 milliárd forint (24%) jutott, további 40 milliárd forintot osztott a tömegkommunikáció, az állat- és növénykertek, valamint az egyéb szórakoztatási és kulturális intézmények.

2008-ban megközelítőleg 9 ezer kulturális intézmény szolgáltatásait lehetett igénybe venni, melynek legnagyobb hányada (közel 50%-a) könyvtár, 40%-a közművelődési intézmény, a fennmaradó 10% pedig mozi, színház és múzeum.

Ezer lakosra a Nyugat-Dunántúlon jut a legtöbb (1,5) kulturális intézmény, ami a Budapestet is tartalmazó közép-magyarországi régióra jellemzőnek majdnem háromszorosa. Országosan több mint félmillió kulturális rendezvényt szerveztek, így átlagosan 53 esemény jutott ezer lakosra, melyből 42 mozielőadás volt 2008-ban. Közel 15 ezer színházi előadást, 100 ezer közművelődési rendezvényt és közel háromezer múzeumi kiállítást tartottak. A kulturális intézményekben, illetve azok rendezvényein közel 50 millió látogatást regisztráltak.

6. tábla

Főbb kulturális adatok

Megnevezés	2007	2008
Könyvtárak száma	4 161	4 396
Regisztrált felhasználó, ezer fő	2 219	2 278
Közművelődési intézmények száma	3 367	3 488
Rendszeres művelődési formákban részt vevők, tagok száma, ezer fő	2 071	2 100
Nem rendszeres művelődési formákban részt vevők száma, ezer fő	23 092	25 177
Mozitermek száma	400	418
Látogatások száma, ezer fő	10 910	11 683
Színháztermek száma	121	123
Látogatások száma, ezer fő	4 049	4 076
Muzeális intézmények száma	635	666
Látogatások száma, ezer fő	11 175	10 180

Tömegkommunikáció, könyv- és lapkiadás

A technikai haladás a kulturális eszközök és szolgáltatások területére is behatolt, azoknak újabb és újabb formáit hozta létre, amelyek a hagyományos eszközöket háttérbe szorítják. A szabadidő eltöltésében jelentős szerepet töltenek be az otthon keretei között igénybe vehető eszközök. Egyre több a televízió előtt eltöltött idő, és ezzel párhuzamosan csökken a könyv-, az újság- és a folyóirat-olvasás, a beszélgetés, zenehallgatás és a kulturális intézmények látogatása.

2008-ban a közszolgálati televíziós (M1, M2, Duna) műsoridő 25,5 ezer óra volt, ami csaknem megegyezik az előző évvel. Az összes műsoridőből a legnagyobb arányt – közel 30%-ot – továbbra is a hírek, információk képviselték, bár a műsorok ideje egy év alatt 670 órával lett kevesebb. Az irodalomra és szórakoztatásra fordított műsoridő meghaladta a 7 ezer órát, ami az összes műsoridő 28%-át tette ki. A zenei műsorok népszerűségét mutatja, hogy a közszolgálati televízióban is jelentősen emelkedett az óraszámuk, az előző évhez képest a duplájára nőtt.

A televízió- és rádió-nyilvánosság egyaránt folyamatosan nőtt a kereskedelmi, magán- és egyéb kezelésben lévő műsorszolgáltatók száma. Az Országos Rádió és Televízió Testület nyilvántartásában több mint 600 televízió- és 150 rádióadó szerepel. A kereskedelmi televíziók műsoridejének a nagy részét (ötödét) reklámtevékenység, hirdetés töltötte ki, a hírek, politikai műsorok azonos százalékban vannak jelen, mint a közszolgálati televíziózásban. Ezen kívül jelentős még a filmvetítésre és a vetélkedőkre, játékokra fordított idő. A helyi televíziók általában a közösségi híreket, információkat sugározzák, de adásidejük legnagyobb részében képűjság fut.

A közszolgálati rádiók (MR1 Kossuth, MR2 Petőfi, MR3 Bartók, MR4 Nemzetiségi) összes adásideje 2008-ban csaknem 3 ezer órával lett kevesebb az előző évinél. (Ennek egyik oka, hogy az MR4 magazin műsorait 20.00 órától a Duna Tv hangcsatornáján műhold segítségével ismétlik, ezért ez a szolgáltatás már nem szerepel saját műsoridőként a statisztikában.) A több mint 30 ezer műsoróra döntő hányadát a korábbi évekhez hasonlóan zenei program adta, 2008-ban az előző évit 2 ezer órával meghaladó műsoridő az összes 51%-át tette ki. A hírekkel, információkkal foglalkozó műsorok adásideje több mint 9400 óra volt, ez 15%-kal kevesebb, mint egy évvel korábban. A struktúraváltozás miatt egyharmadára csökkent az irodalomra, szórakoztatásra fordított műsoridő.

A kereskedelmi rádióadók műsorainak túlnyomó többsége (55%) zeneszolgáltatás, valamint hírek és információk (9–9%) továbbítása. Vételi lehetőségeik korlátozottak, egy-egy körzetre terjednek csak ki, ezért működésük és műsorválasztékuk döntően a helyi lakosság igényeit elégíti ki.

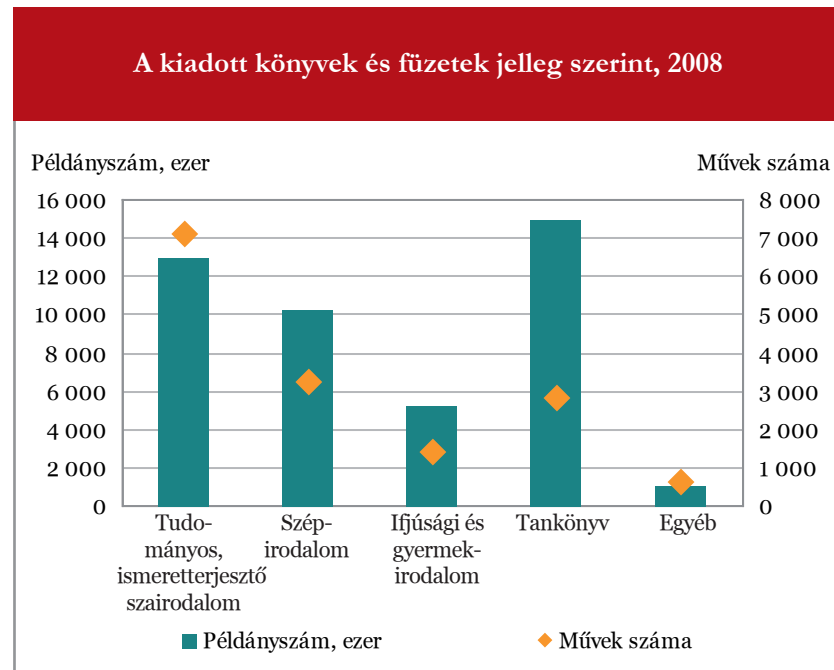
A könyvek és lapok kiadását, s ezek árát elsősorban a piaci viszonyok alakítják. 2007-ben az állami költségvetés teljes kulturális kiadásából a könyv- és lapkiadók mindössze 1%-ban – mintegy 1,7 milliárd forinttal – részesedtek. A kiadók a gazdaságosságot tekintik elsősorban meghatározónak, céljuk a fize-

tőkés kereslet elérése, melynek érdekében egyre növelik a kiadott művek számát, ugyanakkor alacsonyabb példányszámban, inkább több alkalommal, utánnomással adják ki a könyveket.

A 2008. évi könyvforgalom – a Magyar Kiadók és Könyvkereskedők Egyesületének adatai szerint – 67,6 milliárd forint volt, ami átlagosan 6700 forint könyvekre fordított kiadást jelent lakosonként, a könyvforgalom folyó áron számolva 1%-kal haladta meg az előző évit.

9. ábra

A kiadott könyvek és füzetek jelleg szerint, 2008

Az elmúlt évben a kiadott könyvek és füzetek száma 15 255, példányszámuk több mint 44,5 millió volt. Ezen belül a könyvek száma 14 447, amely 1208-cal több, mint 2007-ben volt, a példányszám az egy évvel korábbival szinte megegyezően alakult.

Az összes kiadott mű között – összhangban a forgalmi adatokkal – emelkedett a szakirodalmi és ifjúsági könyvek száma és példányszáma, és jelentősen csökkent az ismeretterjesztő és a szépirodalmi kiadványoké. A kiadott művek átlagos példányszáma 3 ezer körül alakult, de változatlanul jelentős az átlag alatti kiadási példányszám, ugyanis a magasabb számban megjelent művek alig több mint 22%-át adják a piacnak. Százezren felüli példányban az elmúlt 2 évben mindössze 4 művet adtak ki, bár ha a változatlan utánnomások számát összeadnánk, valószínűleg jelentősen módosulna ez a szám. Legnagyobb átlagos példányszámban a tankönyvek jelentek meg, egy kiadásra 5281 példány jutott.

Jelentős a szakirodalom mellett a szépirodalom; átlagosan 3300 példányszámú megjelenéssel.

A hazai nyomtatott sajtótermékek számának és példányszámának változása a könyvkiadáshoz nagyon hasonló tendenciát mutat. A lapok száma valamelyest nő, az olvasóközönset a kínálat bővítésével kívánják megtartani, a növekvő számú lapból viszont egyre kevesebbet adnak ki és adnak el. Az egyébként is kevesebbet olvasó nagyközönset a korábbinál kevesebbet vásárol meg a termékekből, a piac szétforgácsolódik: egyre több nagykiadó van, akik egyre szélesebb korosztályú és érdeklődési körű olvasót képesek megcélozni sajtótermékeik sokaságával. Az internet terjedése is lényeges változásokat hozott az olvasói szokásokban. A hírekhez vagy éppen a magazin jellegű cikkekhez való hozzáférést ma már nem csak a nyomtatott sajtótermékek, hanem ezeknek online változatai, illetve a legkülönbözőbb portálok is biztosítják, különösebb anyagi ráfordítás nélkül.

9. Bűnügyi helyzet

2008-ban 408 ezer bűncselekmény elkövetése vált ismertté. Ez a korábbi évekhez képest egyaránt 4%-os csökkenést jelez. A hazai bűnözésben évtizedek óta a vagyon elleni bűncselekmények aránya a meghatározó. Az elmúlt évekhez hasonlóan száz bűncselekményből 65 tartozott ebbe a kategóriába, bár számuk több mint 10 ezerrel maradt el a 2007. évitől (266 ezer).

A vagyon elleni cselekményeken és az összébűnözésen belül is a vezető bűncselekménytípus a lopás volt (az előbbi kategórián belül háromötödös, az utóbbin belül pedig kétötödös hányadot képviselve). A lopások és – a másik meghatározó bűncselekménytípus – a csalások száma csökkent 2007-hez képest: előbbi esetben 3500-zal, utóbbi esetben pedig több mint 11 ezerrel.

A személyek ellen csaknem 21 ezer büntettet és vétséget követtek el 2008-ban, ami az előző évhez képest 22%-os emelkedést jelent.

A gazdasági bűncselekmények száma szintén növekedett a 2007. évhez képest, 14 ezerről 15 900-ra.

Bár a korábbi években a közlekedési morál romlását és az ezzel összefüggő büntetőpolitikai intézkedések szigorodását jelezték a közlekedési bűncselekmények statisztikai mutatói, addig – a jelentős szigorításoknak köszönhetően – a 2008-ban regisztrált 19 450 eset már lényegesen (15 százalékponttal) alacsonyabb volt a 2007. évinél. Ennek nagy részét – a korábbi évekhez hasonlóan – az ittas járművezetés tette ki, tizből 6 esetben ilyen bűncselekmény miatt indult közlekedési ügyben nyomozás.

A házasság, család, ifjúság és nemi erkölcs elleni bűncselekmények száma a 2007. évhez képest jelentősen (49%-kal) visszaesett. Ennek hátterében kizárólagosan az áll, hogy a tiltott pornográf felvétellel való visszaélés ügyében kevesebb nyomozást folytattak le a hatóságok.

Az államigazgatás, igazságszolgáltatás és a közélet tisztasága elleni cselekmények száma 6384 volt 2008-ban. Ez 30%-kal volt magasabb az előző évinél.

A közrend elleni cselekmények száma összességében csaknem 4 ezerrel, 72 500-ra csökkent, de még így is a második legnagyobb kategória az összébűnözésen belül. A visszaesés magyarázata, hogy a közokirat-hamisítások száma 16 200-ról 8800-ra, a magánokirat-hamisításoké 17 200-ról 15 400-ra változott. A közrend elleni csoportba tartozó más cselekmények (garázdaság, kábítószerrel visszaélés) esetében viszont emelkedés figyelhető meg.

A százezer lakosra jutó bűnözési ráta alapján az élen – mint az elmúlt évtizedekben mindig – a közép-magyarországi régió áll (2008-ban 4954), emellett Észak-Alföldön is kiugróan magas (4627) az értéke. Ezzel szemben Nyugat-Dunántúlon és Dél-Alföldön a legalacsonyabb ez a mutató, 3038, illetve 3295.

2008-ban a bűnelkövetők és a jogerősen elítéltek körében 85% körüli, a fegyverteleni népességnél pedig 94% volt a férfiak aránya. Bizonyos bűncselekménytípusokban az átlagot meghaladó a nők aránya. Így az államigazgatás, igazságszolgáltatás és a közélet tisztasága elleni és a gazdasági bűncselekményekből való részesedésük tavaly megközelítette a 20%-ot. Az átlaghoz képest szintén nagyobb arányban szerepeltek a házasság, család, ifjúság és nemi erkölcs elleni, valamint a vagyon elleni bűncselekményekben, ugyanakkor a személy elleni, és különösen a közlekedési bűncselekmények elkövetői között csak elvétve található nő (előbbi esetben 12, utóbbi esetben pedig 8%-os volt az arányuk). A bírósági statisztika azt mutatja, hogy a magánvádas büntetőeljárásokban minden negyedik elítélt volt nő 2008-ban.

A korábbi évekhez hasonlóan – mindkét nem esetében – a 18–30 évesek bűnözési hajlandósága a legmagasabb, amely ezt követően az életkor előrehaladtával fokozatosan csökken.

II. Megváltozott munkaképességűek, fogyatékkal élők helyzete

Bevezetés

A mindennapok szóhasználata gyakran szinonimaként alkalmazza a fogyatékos, a rokkant, az egészségkárosodott, a megváltozott munkaképességű vagy a mozgáskorlátozott fogalmakat. A tartalmi különbségek gyakran abból adódnak, hogy eltérő társadalmi intézmények, szociálpolitikai struktúrák (egészségügy, foglalkoztatáspolitikai, szociális ellátás) elkülönítését is jelentik, különféle jogosultságok megállapítására is utalnak. A fogyatékos tartós károsodás, visszafordíthatatlan folyamat következtében kialakult állapot, amelynek oka lehet genetikai rendellenesség, magzati korban elszenvedett károsodás, baleset, betegség.

Fogyatékosnak bármely életkorban kialakulhat. Fogyatékosnak tekinthető az az idős ember is, aki életkora előrehaladtával válik látás-, mozgás- vagy hallássérültté, vagy az a személy is, aki születésétől fogva fogyatékos, illetve az is, aki felnőttként (baleset vagy betegség következtében) került ebbe az állapotba. Mindhárom csoportban igen eltérőek a személyes igények, szükségletek, az utóbbi két kategóriánál a munkavállalási korban a foglalkoztatási lehetőségek is erősen differenciáltak.

A fogyatékossgal kapcsolatban több meghatározás is létezik, a fogyatékossg típusa lehet testi vagy szellemi, lehet látható vagy nem látható. A definíciónak léteznek orvosi, pedagógiai, jogi és szociológiai megközelítései is, amelyek különböző nagyságú és összetételű csoportokat jelenthetnek. A (hazai) jogszabályok között is találunk bővebb és szűkebb jogi meghatározásokat¹. A hazai gyakorlat² szerint a fogyatékos emberek közé soroljuk a

- siketeket és nagyothallókat,
- vakokat és gyengén látókat,
- értelmi fogyatékosokat,
- autistákat,
- mozgáskorlátozottakat, illetve
- a halmozottan fogyatékosokat (a fentiek közül legalább kettőben érintettek).

Az egészségkárosodás (rokkantság) orvostudományi, a megváltozott munkaképesség pedig foglalkoztatáspolitikai szemléletmódja a fogyatékossgnak.

¹ Lásd például A fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló 1998. évi XXVI. törvény (ún. Esélyegyenlőségi törvény), A sportról szóló 2004. évi I. törvény (ún. Sporttörvény) és A közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény, valamint a fogyatékosokat érintő további törvények és rendeletek.

² „KÖZVETÍTÉS” Fogyatékossg és média Magyarországon.
<http://www.icsszem.hu/main.php?folderID=1301&accessible>

A munkaképesség-csökkenés mértékét orvosi szakvélemény alapján állapítják meg. A megváltozott munkaképességűek munkaerő-piaci lehetőségei összességében erősen behatároltak, tíz érintettből mindössze kettő dolgozik. A foglalkoztatottság lehetősége inkább csak azok számára adott, akiknek olyan típusú tartósan fennálló betegségük, egészségi problémájuk, funkcionális zavaruk, illetve egyéb korlátozottságuk van, amely a munkavégzésben csak kevésbé akadályozó. Célirányos intézkedésekkel (az atipikus foglalkoztatási formák elterjesztésével, a közlekedés megszervezésével) óvatos becslések szerint is legalább 150 ezer olyan ember kaphatna lehetőséget egy értelmesebb, teljesebb életre, akik számára a társadalom ma legfeljebb csak a szűkös megélhetést biztosító anyagi támogatást tudja nyújtani.

E fejezet a fogyatékkal élők, megváltozott munkaképességűek társadalmi-demográfiai jellemzőit, az őket segítő intézményrendszert – a KSH adatgyűjtései alapján – mutatja be. A szociális védelem bevételeinek és kiadásainak nemzetközi összehasonlítását az ESSPROS (European System of Integrated Social Protection Statistics – A szociális védelem integrált európai statisztikai rendszere) módszertana szerint összeállított adatok segítségével végeztük el.

1. A fogyatékkal élő népesség főbb jellemzői a népszámlálás és más lakossági felvétel alapján

A fogyatékkal élők a népszámlálások alapján

A fogyatékos emberekkel kapcsolatos témakör már a legrégebbi magyar népszámlálásokban is szerepelt: az 1870 és 1949 közötti népszámlálások mindegyikében megtalálhatóak voltak a „testi és szellemi fogyatékosokra” vonatkozó kérdések. A legutóbbi, 2001. évi népszámlálásnál a válaszadás nem volt kötelező. Az adatfelvétel fogyatékos személynek azokat tekintette, „akiknek olyan végleges, az egész további életre kiható testi vagy értelmi, illetve érzékszervi fogyatékosága van, amely gátolja őt a normális, a megszokott, a hagyományosan elvárható életvitel gyakorlásában.” E meghatározás szerint Magyarországon 2001-ben 577 ezer fogyatékos személy élt, ami a teljes népesség 5,7%-át jelentette. Az előző, 1990. évi népszámlálás adataihoz képest a fogyatékos személyek száma és aránya emelkedett (1990-ben 3,5% volt), ami összefügghet egyrészt azzal, hogy a fogyatékos emberek közül többen felvállalták a fogyatékoságukat, másrészt, hogy többen felismerték egészségi állapotuk fogyatékosággal kapcsolatos jellegét. A fogyatékoság elfogadásának irányába hatott az is, hogy a munkanélküliségtől való félelem miatt sokan a rokkantnyugdíjazásban látták a kiutat a kedvezőtlen munkaerő-piaci helyzetből.

A fogyatékosok nemek szerinti összetétele is változott, míg 1990-ben a fogyatékosok között a férfiak, 2001-ben már a nők aránya volt a magasabb. A változás oka feltehetően az, hogy a legutolsó népszámlálás során az idős emberek közül többen jelezték fogyatékoságukat, és mint ismeretes, a nők aránya jóval magasabb az időskorúak között.

A fogyatékos személyek korstruktúrájában is jelentős eltérés tapasztalható a két adatfelvétel között: ugyanis 2001-re a gyermekeknél kissé és a 30–39 éves korcsoportnál jelentősebben csökkent a fogyatékoság említésének aránya, míg a 40 év felettiek esetében növekedés figyelhető meg.

A népesség iskolai végzettsége 1990 óta a fogyatékos emberek körében is emelkedett, ugyanakkor 2001-ben még mindig alacsonyabb volt az iskolázottsági szintjük, mint a nem fogyatékkal élőké. Ez az iskolázottsági hátrány a fogyatékos személyek munkavállalási esélyeit önmagában is csökkenti. Ha hozzátesszük azt a tényt, hogy a fogyatékkal élők 68%-a községben vagy a kisebb városokban él, akkor a társadalmi hátrányaikat a települési egyenlőtlenségből származó nehézségek tovább súlyosbítják. A fogyatékkal élő községi lakosok 80%-a legfeljebb alacsonyabb végzettséggel rendelkezett 2001-ben.

A megkérdezettek maximum három fogyatékoságot jelölhettek meg, 86%-uk egy, 12%-uk kettő és 2%-uk három egészségkárosodásról számolt be. A fogyatékoság halmozódása tovább rontja a tanulási – és ezáltal az elhelyezkedési –

esélyeket. A három fogyatékossgal rendelkezők körében 57% volt azok aránya, akik nem fejezték be az általános iskolát.

2001-ben a fogyatékosok közül legtöbben mozgássérültek voltak. Az egyéb, külön meg nem nevezett fogyatékossgban szenvedők száma 1990-hez képest igen jelentősen nőtt, valószínűleg ez az a csoport, amelynek tagjai nem tudták eldönteni, hogy az állapotuk fogyatékossg-e vagy tartós betegség. A fogyatékkal élők közül minden tizedik gyengén látó, s értelmi fogyatékosok aránya is ehhez hasonló. A férfiak és nők megoszlása a fogyatékossg típusa szerint eltérő, a férfiak körében nagyobb arányban találunk értelmi fogyatékosokat, végtaghiányból adódó károsodásokat, a nők között a mozgássérültek és a gyengén látók aránya magasabb. A válaszadók a fogyatékossg okának leggyakrabban a betegséget említették. A veleszületett fogyatékosok aránya 1990 óta jelentősen csökkent (1990-ben 31,8%, 2001-ben 17%) egyrészt az egészségügy fejlődése, másrészt az időskori fogyatékossg növekvő mértéke következtében. A baleset során fogyatékossgá válók között lényegesen több a férfi, ami a balesetveszélyesebb munkavégzésre, illetve szabadidős tevékenységekre vezethető vissza. A fogyatékossg mindhárom oka korszpecifikus: a veleszületett fogyatékossg felülreprezentált gyermekkorban, a baleset a középkorúaknál, a betegség pedig az időskorban.

Egészségi okra visszavezethető korlátozottság és egészségesen várható élettartam

A népszámlálásban kimutatott létszámnál többen vannak (mintegy 800 ezer fő), akik tartós betegség vagy baleseti károsodás miatt rokkantsági ellátásokat vesznek igénybe, még többen, akik önmagukat minősítik – az egyes lakossági felmérésekben³ – egészségi állapotuk miatt korlátozottnak. Az unió közös társadalomstatistikai adatgyűjtésében (SILC – Survey of Income and Living Conditions) szerepel az a kérdés, hogy van-e olyan betegsége, fogyatékossga, amely mindennapos tevékenységében tartósan korlátozza a megkérdezettet. A válaszokban a felnőtt, 16 éves és idősebb népesség közel 30%-a számolt be valamilyen mértékű korlátozottságról.

A korlátozottság előfordulási gyakorisága értelemszerűen növekszik az életkorral párhuzamosan. A 30 éven aluliaknak csak csekély hányada (6,2%), a 70 éven felülieknek már több mint két harmada minősítette magát egészségi állapota miatt korlátozottnak.

A korlátozottságra vonatkozó kérdések alapján számítható az elmúlt két évtizedben kifejlesztett új európai egészségügyi indikátor, az „egészségesen várható élettartam”, a „Healthy Life Years Expectancy”⁴. Az egészség nem kizárólag a

³ Változó Életkörülmények Adatfelvétel, VÉKA, 2008.

⁴ A Központi Statisztikai Hivatal 2007. áprilisában megjelentetett „Egészségesen várható élettartamok Magyarországon 2005” c. kiadványa első ízben tartalmazza az indikátor Magyarországra vonatkozó értékeit.

betegség hiányát, hanem a betegségből vagy fizikai állapotból eredő korlátozottság nélküli állapotot jelenti ebben az esetben. Az uniós ajánlásoknak megfelelően az egészséges állapot definícióját a mindennapi tevékenység korlátozásmentességéhez kötjük a következőképpen:

A felvételtől *definíciószerűen* az tekinthető egészségesnek, aki arra a kérdésre, hogy „Az elmúlt 6 hónap során mennyiben érezte magát korlátozva mindennapi szokásos tevékenységeiben egészségügyi okok miatt?” a lehetséges válaszok⁵ közül az „egyáltalán nem éreztem magam korlátozva” választ adta. A válaszok értékelésénél tekintetbe kell vennünk, hogy azok szubjektívek, függenek a megkérdezettek mentalitásától, életkörülményeitől, továbbá áttételesen az egészségi és szociális ellátás minőségéről alkotott véleményüktől is.

1. tábla

A mindennapi tevékenységükben egészségi állapotuk vagy tartós betegség, fogyatékoság miatt korlátozottak aránya a felnőtt népességben, korcsoportok szerint				
(%)				
Megnevezés	Súlyosan	Kissé	Összesen	Egyáltalán nem korlátozott
	korlátozott			
Arány				
2005	13,4	18,5	31,9	66,6
2007	10,3	18,8	29,0	71,0
Ebből: nők	10,8	20,3	31,2	68,8
férfiak	9,7	16,9	26,6	73,4
Korcsoportok szerint				
16–29 éves	1,9	4,4	6,2	93,8
30–39 éves	3,9	8,2	12,1	87,9
40–49 éves	6,7	17,6	24,3	75,7
50–59 éves	12,8	26,8	39,6	60,4
60–69 éves	15,6	32,5	48,1	51,9
70– éves	31,1	36,2	67,4	32,6
Összesen	10,3	18,8	29,0	71,0

2008-ban a születéskor várható egészségesen eltöltött élettartam a férfiak esetén 54,7, a nőknél 58,3 év. A férfiak életük 79%-át egészségesen élik le, míg a nők csak 75%-át. A nők várhatóan hosszabb élettartama hosszabb egészséges (korlátozásmentes), ugyanakkor a férfiakénál hosszabb betegségben (valamilyen mértékű korlátozottságban) eltöltött időszakból áll. A különbség a még egészségesen várható életévek mennyiségét illetően idősebb korban már csökken.

⁵ Jelentős mértékben korlátozva éreztem magam (1) korlátozva éreztem magam (2) egyáltalán nem éreztem magam korlátozva (3).

2. tábla

Különböző egészségi (korlátozottsági) állapotban várható élettartamok, 2008

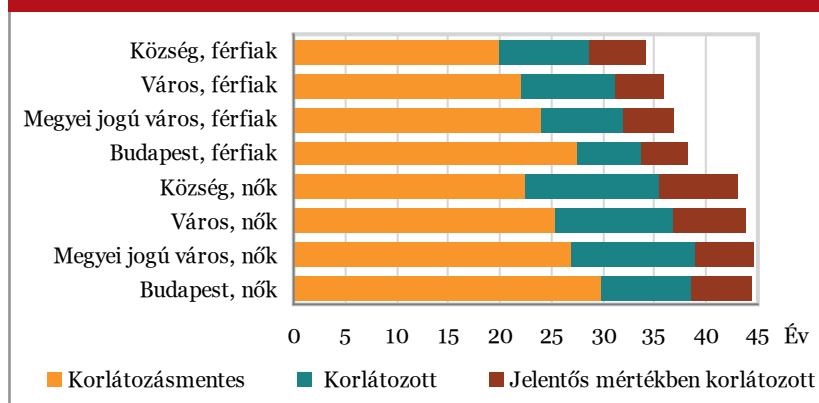
Megnevezés	Születéskor		35 éves korban			
	férfi	nő	65 éves korban			
			férfi	nő	férfi	nő
Jelentős mértékben korlátozott	5,5	7,1	5,0	6,7	3,6	5,1
Korlátozott	9,3	12,6	8,3	11,6	4,6	6,4
Korlátozásmentes (egészséges)	54,7	58,3	22,6	25,6	5,7	6,5
Várható élettartam ^{a)}	69,5	78,0	35,9	43,9	13,9	18,0
A várható élettartam százalékában						
Jelentős mértékben korlátozott	7,9	9,1	13,9	15,2	26,0	28,3
Korlátozott	13,4	16,2	23,1	26,4	33,0	35,6
Korlátozásmentes (egészséges)	78,7	74,7	63,0	58,4	40,9	36,1

a) Rövidített (5 éves korcsoportos) halandósági táblák alapján.

A következő ábra azt sugallhatja, hogy a „jobb időszakok” teljes egészükben megelőzik a rosszabbakat (pl. a korlátozásmentes évek a korlátozott életszakaszt). Ez azt jelentené, hogy az állapotokban nem állhatna elő javulás. Valójában a különböző állapotok egymást váltva vannak jelen egy ember élete során, és a számított mutatóban az azonos korlátozottsági állapotokban elszörtan eltöltött időtartamok adódnak össze.

1. ábra

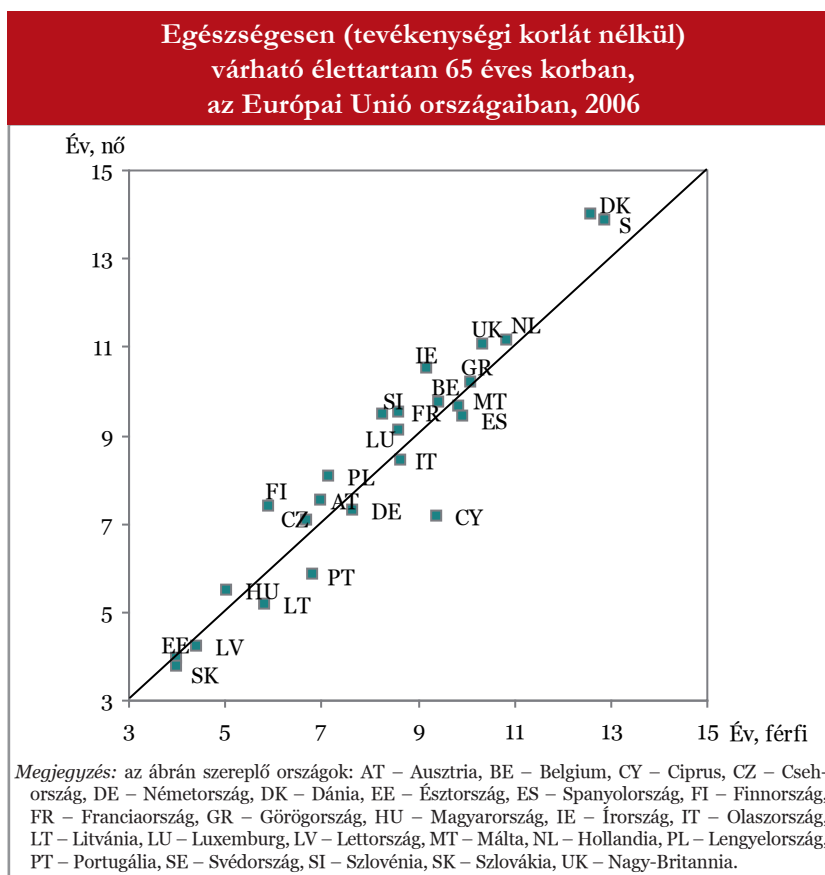
35 éves korban különböző korlátozottsági állapotban várható élettartam településtípusok szerint, 2008

Megvizsgálva a 35 évesek saját véleménye szerinti egészségi állapotát, látható, hogy a nők teljes várható élettartama és az azt „alkotó” egyes egészségi állapotokban eltöltendő időtartamok egyaránt hosszabbak a férfiak megfelelő időszakainál, tehát a pl. a jelentős mértékű korlátozottsággal sújtott várható élettartam ugyanúgy, mint a korlátozásmentes.

A férfiaknál a várható (teljes) élettartam és a korlátozásmentesen várható tartam a település méretével, fejlettségével párhuzamosan egyaránt szignifikánsan nő, a súlyos korlátozottságban eltöltött élettartam pedig csökken. A nőknél hasonló tendencia figyelhető meg, azzal az eltéréssel, hogy a városok és a megyei jogú városok közötti különbség minden korlátozottsági állapotban csekély. A nemek hatása két szempontból kategorikus: a nők várható élettartama minden településtípus esetében nagyobb, mint a férfiaké, viszont ez a jelentős mértékben korlátozott állapotban eltöltendő várható életszakaszra is fennáll. A korlátozásmentes várható tartamot tekintve a budapesti férfiakat azonban csak a budapesti nők előzik meg.

2. ábra

A korábbi, 2005. évi számítások alapján az is megállapítható, hogy – nemektől függetlenül – a leghosszabb korlátozott időszak az alapfokú, a legrövidebb pedig a felsőfokú végzettségűekre vár. Mindkét nem esetében a magasabb végzettséghez nemcsak hosszabb várható élettartamok tartoznak, de rövidebb korlátozott időszakok is.

Az EU-27 2006. évi adataival összehasonlítva Magyarország helyzete kedvezőtlennek mondható, s azonos képet mutat a teljes várható tartamokra vagy a krónikus betegségekben várhatóan eltöltött időtartamokra vonatkozó számítás is.

2. A fogyatékkal élők munkaerő-piaci helyzete

A különböző egészségi problémával élők, fizikai vagy mentális betegségben szenvedők munkaerő-piaci helyzetének feltérképezése uniós szinten az 1997. évi amszterdami szerződéssel indult útjára. A munkaerő-piaci esélyegyenlőség biztosítását is magában foglaló stratégia ugyanis szükségessé tette a munka világából különböző okból, mértékben és módon kirekesztettek azonosítását annak érdekében, hogy a célirányos intézkedésekkel munkaerő-piaci (re-)integrálásuk – lehetőleg a nyílt munkaerőpiacon – a lehető legszélesebb körben valósulhasson meg.

Az intézkedések egyik célcsoportját azok a – megváltozott munkaképességű – személyek alkotják, akik tartósan fennálló egészségi problémájuk, betegségük, illetve egyéb (testi, érzékszervi, értelmi stb.) korlátozottságuk miatt vannak hátrányos helyzetben a munkaerőpiacon. Ugyanis veleszületetten, balesetből vagy betegségből kifolyólag nem képesek olyan módon vagy mértékben elvégezni a rájuk bízott feladatokat, mint a hozzájuk – korban, nemben, képzettségben – hasonló személyek általában. Az érintettek létszámának meghatározása, helyzetük feltérképezése uniós szinten rendkívül nehéz feladat. Elsősorban azért, mert – jóllehet nemzetközi egyezmény rögzíti a fogyatékos személyek fogalmát, garantálja jogaikat⁶ – az Európai Unió a foglalkoztatásukra irányuló kezdeményezéseket (a szociálpolitika más részterületeihez hasonlóan) tagállami hatáskörbe utalja, ami nehezíti vagy el is lehetetleníti az egységes számbavételt. Az egységes értelmezés és vizsgálat érdekében az Eurostat a megváltozott munkaképességűek munkaerő-piaci integrációját felmérő uniós szintű adatgyűjtést indított, amelynek végrehajtására az uniós munkaerő-felmérés részeként 2002-ben került sor. A célvizsgálat eredményeinek mind nemzetközi, mind pedig hazai felhasználása igen széles körű volt. A KSH 2008. IV. negyedévben – a 2011. évi uniós modul mintegy előkészítéseként – a munkaerő-felméréshez kapcsolva a korlátozottsággal élők munkaerő-piaci pozícióinak, vizsgálatára irányuló felvételt hajtott végre.

A felvétel a magánháztartásokban élő 18–64 évesekre kiterjedően egyrészt azokat a tartós betegségeket, illetve testi, érzékszervi, értelmi fogyatékosokat vette számba, amelyek különböző mértékben befolyásolják, akadályozzák vagy akár ellehetetlenítik a munkavégzést, másrészt pedig azt vizsgálta, hogy milyen segítséget kapnak, vagy a korlátozott munkaképességűek igényelnének-e segítséget munkaerő-piaci (re)integrálásukhoz. A felvétel így a megvál-

⁶ A fogyatékossgal élő személyek jogairól szóló, Magyarország által ratifikált ENSZ egyezmény 1. cikkének 2. bekezdése szerint: „Fogyatékossgal élő személy minden olyan személy, aki hosszan tartó fizikai, értelmi, szellemi vagy érzékszervi károsodással él, amely számos egyéb akadállyal együtt korlátozhatja az adott személy teljes, hatékony és másokkal egyenlő társadalmi szerepvállalását.”

tozott munkaképességű dolgozók foglalkoztatását és szociális ellátását szabályozó rendelet, valamint a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló törvény gyakorlati érvényesülését kísérelte meg felmérni. A törvényben foglalt célok részben az egészségi állapotnak, a szakképzettségnek megfelelő munkavégzés, részben pedig az önálló életvitel és a társadalmi életben való aktív részvétel biztosítása révén valósulhatnak meg.

Az egészségi problémával, illetve egyéb korlátozottsággal élők*

2008-ban a munkaerő-felmérés során a 18–64 évesek 22,8%-a válaszolta azt, hogy van olyan egészségkárosodása, amely a vizsgált időszakot megelőző félévben fennállt, vagy legalább ilyen hosszan még fenn fog állni, azaz tartósnak tekinthető. Ez összességében 1,4 millió főt, 642 ezer férfit és 758 ezer nőt jelentett.

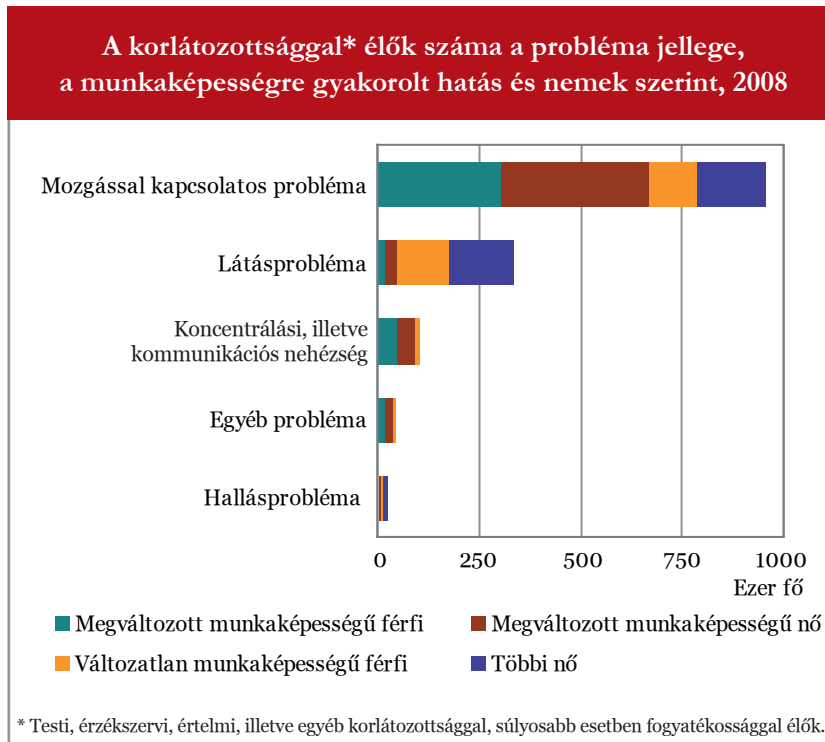
3. ábra

* Tartósan, legalább 6 hónapig fennálló egészségi problémával, betegséggel, funkcionális zavarral élők és testi, érzékszervi, értelmi, illetve egyéb korlátozottsággal, súlyosabb esetben fogyatékosssággal élők.

A testi, érzékszervi, értelmi, illetve egyéb korlátozottságról szóló kérdésre adott válaszban 23,8%-uk, 1,462 millió fő (656 férfi és 806 ezer nő) számolt be érintettségéről.

4. ábra

Az említett adatokból azonban nem következik, hogy az ilyen korú népesség közel felét valamiféle egészségi állapottal kapcsolatos probléma jellemzi, mivel a válaszolók jelentős része egészségkárosodást és korlátozottságot egyaránt jelölt a kérdőíven. Közéjük többségében olyanok tartoznak, akiknek az alapbetegségből következően van valamilyen nehézségük, fiziológiai korlátozottságuk (pl. a kézzel kapcsolatos problémát jelölő számára a tárgyak megfogása nehézséget jelent).

A nők mintegy 10 százalékponttal magasabb arányban jelezték mind az egészségkárosodást, mind pedig a korlátozottságot; amit főként a betegség, illetve az egészségi állapot nemek szerinti eltérő megítélése magyaráz.

Az egészségi problémák, rendellenességek jelentkezési valószínűsége az életkor előrehaladásával együtt növekszik. A problémát jelzők több mint háromnegyede mind a tartós betegséggel élők, mind pedig a nehézségekkel, fogyatékkal élők csoportjában a 45 éves vagy idősebb korosztályhoz tartozott. A 45–49 évesek közel 30%-a, az 50–54 évesek több mint egyharmada, az 55–59 éveseknek

több mint a fele, a 60–64 éveseknek pedig már mintegy 60%-a számolt be ilyen problémáról.

Említésre érdemes, hogy a közép-magyarországi régió népessége lényegesen egészségesebbnek, kevésbé korlátozottan vallotta magát az országos átlagnál, miközben kiemelkedően nagy arányban nyilatkoztak probléma fennállásáról az ország munkaerő-piaci szempontjából kedvezőtlennek minősülő régióiban (a Dél-Dunántúlon, illetve az ország keleti felében). Közép-Magyarországon a 18–64 éves népességen belül minden ötödik, hatodik megkérdezett minősítette magát egészségi problémával élőknek, a hátrányos helyzetű régiókban pedig minden harmadik, negyedik.

A leggyakrabban jelzett egészségi probléma (minden negyedik érintettnél) a keringési rendszer valamilyen zavara volt. A hát, a nyak reumatikus, illetve izületi problémái a második, a láb betegségei, illetve a végtaghiány a harmadik leggyakrabban jelölt gond volt. Az előbbit az egészségi problémával élők közel egyötöde, az utóbbit pedig mintegy egyhatede jelezte.

Jóllehet az olyan egyéb súlyos betegségeket, mint a daganatos megbetegedések, Parkinson-kór stb. az egyéb progresszív betegségek között kellett volna jelölni, az eredmények (1,2%-os részarány) azt sejtetik, hogy a megkérdezettek ezeket a betegségeket inkább máshol szerepeltették (a szervi problémák vagy az egyéb betegségek között).

Amellett, hogy a nők túlreprezentáltak a tartós betegséggel élőkön belül, bizonyos egészségi problémákat erős nemenkénti szegregáció jellemez. Így a nők 2 és félszer magasabb arányban jelezték a migrénes fejfájást, mint a férfiak, de a krónikus szorongás, depresszió, illetve a bőrelváltozás, bőrrallergia is kétszer magasabb arányban fordult elő körükben.

A megváltozott munkaképességűek munkaerő-piaci helyzete

2008-ban Magyarországon a magánháztartásokban élő tartós betegséget, egészségkárosodást vagy fogyatéket jelző mintegy 1,748 millió 18–64 éves (793 ezer férfi és 955 ezer nő) 53,7%-a válaszolt igennel arra a kérdésre, hogy a munkavállalásban, illetve a munkavégzésben egészségi állapota miatt akadályozva érzi-e magát. Ez az összességében 938 ezer fő – 432 ezer férfi és 506 ezer nő – tekinthető megváltozott munkaképességűnek, hiszen ők azok, akiknek a munkaerő-piaci szerepvállalását egészségi állapotuk megakadályozza, illetve valamilyen mértékben nehezíti.

Az életkor előrehaladásával az egészségi problémák, korlátozottságok jelentkezési valószínűségével együtt – attól természetesen nem függetlenül – a munkaképesség megváltozásának a valószínűsége is folyamatosan növekszik. A megváltozott munkaképességűek 79,7%-a a 45–64 éves korcsoportba tartozott 2008-ban. Ebből 11,7%-ot képviseltek a 45–49 évesek, 20,3%-ot az 50–54 évesek, illetve 26,1%-ot az 55–59 évesek. A 60–64 éve-

seket az utóbbi korcsoportnál lényegesen kisebb (az 50–54 évesekkel közel azonos mértékű), 21,6%-os arány jellemzi, vélhetően azért, mert életkoruk miatt egészségi állapotuktól már nagymértékben független munkaerő-piaci jelenlétük.

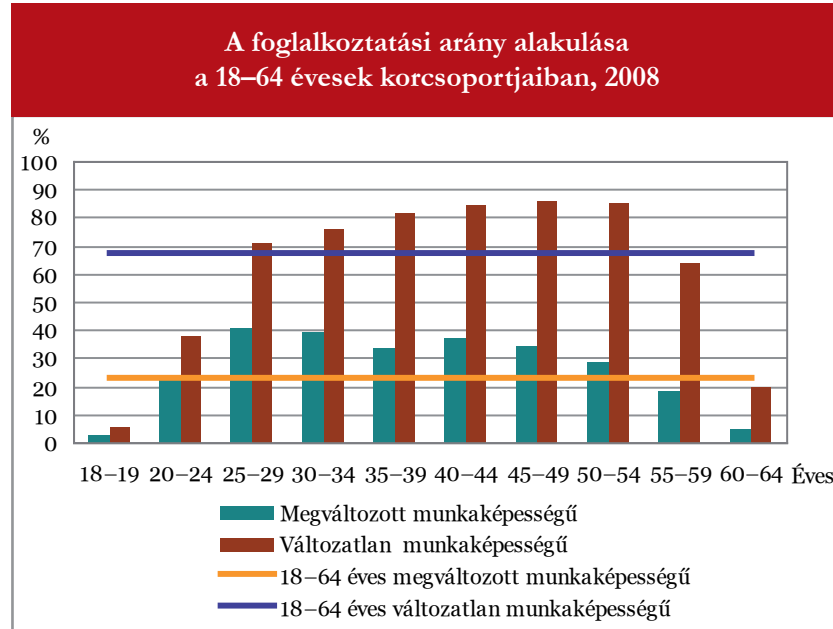
A megváltozott munkaképességűek iskolai végzettség szerinti megoszlása jelentősen eltér a teljes népességétől, de különösen azokétól, akiknek nincs semiféle tartósan fennálló egészségi problémájuk, illetve ha van is, akkor az munkavégzésüket nem korlátozza. Körükben a legfeljebb alapfokú végzettségűek aránya közel 40%, ami több mint kétszerese az egészségesekre jellemző aránynak, további egyharmaduk pedig szakiskolában, szakmunkásképzőben szerzett végzettséggel rendelkezik (az egészségesek 26,7%-ának van ilyen végzettsége). Az alacsony iskolai végzettség önmagában is jelentős hátrányt jelent a munkaerőpiacon. A megváltozott munkaképességűek közel háromnegyed részének tehát fokozottan nehéz a helyzete, amikor munkát kíván vállalni. Érettségivel, illetve annál magasabb végzettséggel ugyanis a megváltozott munkaképességűek mindössze egynegyede rendelkezik (a változatlan munkaképességűeknél ez az arány 55%), és ezen belül is csak minden ötödik potenciális munkaerő-piaci pozícióját javítja felsőfokú végzettség (a változatlan munkaképességűeknél minden harmadikét).

Mivel a Közép-Magyarországon élők jóval egészségesebbnek vallották magukat, mint a munkaerő-piaci szempontból kedvezőtlenebb területeken élők, a megváltozott munkaképességűek 18–64 éves népességben belüli aránya is itt a legalacsonyabb (9,8%). Ezen belül Budapestet jellemzi különösen alacsony érték (8,8%), s ott is főként a férfiakat (7,6%). Ugyanakkor az ország keleti felében, illetve a dél-dunántúli régióban az országos 15,3%-os átlagértéket (mintegy 3,2–4,4 százalékponttal) meghaladó arányban vannak a megváltozott munkaképességűek. Különösen Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében magas az arányuk, ahol minden negyedik személy számolt be arról, hogy egészségi állapotából következően akadályozott a munkaerő-piaci részvételben.

Amíg a teljes, 18–64 éves népesség egyharmada községekben él, a megváltozott munkaképességűek esetében ez az arány 9,1 százalékponttal magasabb. Ugyanakkor a Budapesten élő megváltozott munkaképességűek 9,7%-os aránya mintegy 7,2 százalékponttal alatta marad a teljes népességet jellemző értékeknek.

Összességében a megváltozott munkaképességűek a munkaerőpiacon erősen alulreprezentáltak, gazdasági aktivitási mutatóik nagyon kedvezőtlenek. A 938 ezer adott életkorú megváltozott munkaképességűből 257 ezren tartoztak 2008 IV. negyedévében a gazdaságilag aktívak közé, és közülük 42 ezren munkanélküliként. Esetükben így az aktivitási arány 27,4%-ot ért el, amíg a változatlan munkaképességűeknél 72,7%-ot, a foglalkoztatási rátájuk 23,0%-os, munkanélküliségi rátájuk 16,3%-os volt, szemben a változatlan munkaképességűeket jellemző 67,3%-os, illetve 7,4%-os értékkel.

5. ábra

A 18–64 éves megváltozott munkaképességűek rendkívül alacsony, 23%-os foglalkoztatási rátája az iskolai végzettség növekedése mentén sem igazán javul, és még a munkavállalás szempontjából legkedvezőbb helyzetű felsőfokú végzettségűek 35%-os értéke is elmarad a legfeljebb alacsonyfokú végzettségű változatlan munkaképességűek 43%-os mutatójától. A munkanélküliségi rátájuk az iskolai végzettség minden szintjén magasabb egészséges társaikénál, ugyanakkor értéke – az egészségesekéhez hasonlóan – az iskolai végzettségi hierarchia mentén érdemben csökken. Legalacsonyabb a felsőfokú végzettséggel rendelkezők körében, de még ott is minden tizedik megváltozott munkaképességű álláskereső. (Összehasonlításképpen: a változatlan munkaképességű felsőfokú végzettségűek munkanélküliségi rátája 2,7% volt 2008-ban.)

A legfeljebb alacsonyfokú végzettséggel rendelkező megváltozott munkaképességűek több mint négyötöde inaktív, de az ennél magasabb iskolai végzettséggel rendelkezők körében is 60%-ot meghaladó az arányuk. Az alacsonyfokú iskolai végzettség az egészségi problémával, megváltozott munkaképességgel élők körében fokozottan növeli a munkanélküliség és az inaktivitás esélyét, miközben a magasabb (közép-, illetve felsőfokú) iskolai végzettség csak igen kis mértékben képes javítani a foglalkoztatási helyzetükön.

A betegség, a korlátozottság, illetve az ennek következtében jelentkező megváltozott munkaképesség előfordulási gyakorisága kapcsolatot mutat az adott terület (régió, megye) munkaerő-piaci helyzetével. Azok az egészségi problémával, korlátozottsággal élők ugyanis, akik elhelyezkedési esélyeiket a lokális munkaerőpiac kedvezőtlen volta miatt bizonytalannak, esetleg kilátástalannak

tartják, nagyobb valószínűséggel igyekeznek igénybe venni – megromlott egészségi állapotukra hivatkozással – az általában igen szerény összegű társadalmi juttatások számukra elérhető formáit. A rendszeres jövedelem pedig az inaktív státus elfogadására hajlamosít, az állásszerzés motivációja ugyanis – megélhetési forrás birtokában – kevésbé erős. Nem meglepő tehát, hogy az ilyen területeken az inaktivitás mértéke a megváltozott munkaképességűeket egyébként is jellemző igen magas (72,6%-os) átlagértéket is jelentősen (Hajdú-Bihar megyében például több mint 10 százalékponttal) meghaladja.

3. tábla

A foglalkoztatási és munkanélküliségi ráta alakulása legmagasabb iskolai végzettség szerint, 2008				
(%)				
Megnevezés	A megváltozott munkaképességűek	Változatlan munkaképességűek	A megváltozott munkaképességűek	Változatlan munkaképességűek
	foglalkoztatási rátája		munkanélküliségi rátája	
8 általánosnál alacsonyabb	4,1	16,0	32,8	47,4
8 általános	14,1	44,2	27,4	18,4
Szakiskola vagy szakmunkásképző	28,4	75,4	13,3	8,0
Érettségi	29,6	65,3	11,8	5,6
Felsőfokú	35,0	82,2	10,7	2,7
Összesen	23,0	67,3	16,3	7,4

Azokon a területeken, ahol nagyobb az állás kínálat, több az álláslehetőség, a megváltozott munkaképességűek is nagyobb eséllyel (re-)integrálódnak a munkaerőpiacra. Foglalkoztatottságuk azonban még a kedvező helyzetű nyugat-, illetve közép-dunántúli, valamint közép-magyarországi régióban is rendkívül alacsony; az előbbiben a megváltozott munkaképességűek közel egyharmada, utóbbiakban pedig legfeljebb egynegyede folytatott jövedelemszerző tevékenységet. A Dél-Dunántúlon, illetve az Észak-Alföldön élők helyzete, ahol a foglalkoztatási rátájuk még a 20%-ot sem éri el, a legkedvezőtlenebb. A megváltozott munkaképességűeknek különösen Hajdú-Bihar és Somogy megyében nehéz elhelyezkedniük, az előbbiben közülük minden hetedik, az utóbbiban pedig minden hatodik dolgozik. (A kedvező munkaerő-piaci helyzetű régiókban a változatlan munkaképességűek esetében a foglalkoztatás mértéke meghaladja a 70%-ot, de valamennyi régiót 60% feletti érték jellemez. A legalacsonyabb Szabolcs-Szatmár-Bereg megye foglalkoztatási rátája, 57,1%.)

A megváltozott munkaképességűek megélhetési forrásai

A 18–64 éves megváltozott munkaképességűek kevesebb mint egynegyede (216 ezer fő) dolgozott a felvétel idején. Négyötödük megélhetését kizárólag munkából származó jövedelem biztosította, mintegy 38 ezer fő azonban keresetén kívül – megromlott egészségi állapota miatt – rokkantsági nyugdíjban, illetve járadékban is részesült.

A nem dolgozó megváltozott munkaképességűek (722 ezer fő) döntő többségének megélhetése főként a társadalombiztosítási és szociális ellátórendszerekből származott. 60%-uk (kb. 430 ezer fő) rokkantsági nyugdíjat, illetve járadékot, 22%-uk saját jogú öregségi, illetve hozzátartozói nyugdíjat, további 2–3%-uk pedig egyéb rendszeres juttatást kapott. Ezek a pénzbeli juttatások – jóllehet gyakran igen alacsony összegűek – stabil jövedelmet jelentenek. Ez egyfelől pozitív, hiszen legalább valamilyen rendszeres megélhetési forrást biztosítanak, ugyanakkor viszont – a korábban említettek miatt – hátrányt is jelentenek, hiszen egyáltalán nem vagy nem eléggé ösztönözik a munkaerő-piaci (re)integrációra. A nem dolgozó megváltozott munkaképességűek egy jelentős (kb. 110 ezer fős) sokaságának megélhetési forrása nem ismeretes. Tartósan fennálló betegségük, korlátozottságuk súlyossága feltételezhetően nem olyan mértékű, hogy rendszeres juttatásra jogosulttá tenné őket, illetve a jogosultság egyéb feltételeinek nem tesznek eleget. Ők többnyire családjukkal élnek, így el-látásukról nem a társadalom, hanem feltételezhetően családjuk gondoskodik.

A tartósan fennálló egészségi probléma, illetve a korlátozottság típusa

Tartósan fennálló egészségi problémát, betegséget, funkcionális zavart a 938 ezer megváltozott munkaképességű 97,5%-a (összesen 914 ezer fő, ebből 422 ezer férfi és 492 ezer nő) jelzett. Közülük 209 ezer főnél mozgásszervi probléma állt fenn, (ezen belül egyharmaduk kézzel, karral, kétharmaduk pedig lábbal kapcsolatos problémát jelölt), 199 ezren a keringési rendszer valamely betegségében szenvedtek, 173 ezren hát-, nyak-, 98 ezren pedig idegrendszeri eredetű problémát (ezen belül egynegyed részben krónikus szorongást, depressziót, há-romnegyed részben pedig egyéb idegrendszeri, lelki, illetve mentális megbetegedést) jelöltek. Légzőszervi betegségről 49 ezren számoltak be. További 186 ezer fő 5%-nál alacsonyabb részesedésű betegséget, funkcionális zavart jelölt meg tartós egészségi problémája forrásaként.

A megváltozott munkaképességű foglalkoztatottak jóval kisebb, mintegy 216 ezer fős sokasága a tartósan fennálló betegség, funkcionális zavar típusa szerint a megváltozott munkaképességű népességétől némileg eltérő módon oszlott meg. Lényeges különbség, hogy a foglalkoztatottak körében a végtag-, illetve a hát-, nyakproblémával küzdők összességében jóval nagyobb (53,2%-os)

arányt képviseltek, (a megváltozott munkaképességű népesség körében ez az érték 40,7% volt), az idegrendszeri eredetű problémákkal élők viszont viszonylag alacsonyabbat (5,4%-ot, szemben a népességet jellemző 10,5%-os értékkel). A többi betegség típus előfordulási aránya mind a két csoportban hasonló volt.

A megváltozott munkaképesség oka a tartósan fennálló betegségen, funkcionális zavaron kívül egyéb korlátozottság, fogyatékoság is lehet. Ennek ellenére nagyon kis arányban (2,5%, 24 ezer fő) vannak az említett sokaságon belül azok, akiknek megváltozott munkaképessége kizárólag ezzel magyarázható. Túlnyomó többségükre – összességében mintegy 842 ezer főre – az a jellemző, hogy tartósan fennálló betegségük szimptomájaként, annak következtében, illetve amellettt egyéb korlátozottságuk, fogyatékoságuk is van. A korlátozottsággal (is) küzdő 866 ezer megváltozott munkaképességű (397 ezer férfi és 469 ezer a nő) több mint 70%-a valamiféle mozgással kapcsolatos problémát (járás, ülés, állás, hajlogtatás, emelés, cipelés stb.) nevezett meg munkavállalását, munkavégzését leginkább akadályozó tényezőként. A koncentrációs, kommunikációs nehézségeket minden tizedik, a látásproblémát minden huszadik, a hallással kapcsolatos problémákat pedig csak minden századik érintett jelölte legfőbb okként. Ehhez hasonlóan oszlott meg a korlátozottság, illetve nehézség típusa szerint a megváltozott munkaképességű foglalkoztatottak sokasága is, azzal a különbséggel, hogy körükben a koncentrációs nehézségekkel, kommunikációs problémákkal küzdők arányaikban kevesebben voltak (4,5% szemben a teljes sokaság 10,1%-os arányával). Ugyanakkor gyakrabban (13,6%) fordultak elő azok, akik nem jelöltek korlátozottságot, nehézséget, mert „csak” tartósan fennálló betegség miatt tartoztak a megváltozott munkaképességűek közé (szemben a teljes sokaság 7,6%-os arányával).

A munkaerő-piaci részvételt akadályozó tényezők

A megváltozott munkaképességűek legfőbb jellemzője, hogy tartósan fennálló egészségi problémájuk, betegségük, funkcionális zavaruk miatt nem tudnak olyan életvitelt folytatni, mint egészséges társaik. Attól függően válnak a munkaerőpiac szereplőivé vagy kirekesztetteivé, hogy milyen módon és mértékben akadályozottak a munkavégzésben, illetve szükség esetén megkapják-e azt a segítséget, ami foglalkoztatásukat, munkaerő-piaci (re-) integrálásukat lehetővé teszi.

A tartósan fennálló egészségi problémával, betegséggel, illetve funkcionális zavarral élők 28%-ának munkavégzését a három fő korlátozó tényező – az elvégezhető munka mennyiségével, annak jellegével, illetve a munkába járással kapcsolatosak – közül csak az egyik akadályozta. Közel azonos, 12–13%-os arányban jelölték akadályozó tényezőként az érintettek az elvégzendő munka mennyiségét (vagyis, hogy csak rövidebb munkaidőben, alacsonyabb intenzitással tudnak dolgozni), illetve a jellegét (vagyis, hogy bizonyos típusú – fizikai

vagy szellemi stb. – munkákat nem tudnak elvégezni). A megváltozott munkaképességűek relatíve kis hányadának (mintegy 24 ezer főnek) volt olyan természetű problémája, ami kizárólag a munkahelyre történő eljutásban volt gátló tényező. Kétféle korlátozó tényezőt, illetve egyidejűleg mind a hármat az érintettek közel azonosan, 35–36%-os arányban jelölték. A megváltozott munkaképességűek közel háromnegyedénél tehát nem elegendő egy-egy probléma kezelése, akadály felszámolása, hanem többnyire csak komplex intézkedésekkel valósítható meg munkaerőpiacra történő be-, illetve visszavezetésük.

Az akadályozó tényezők előfordulási gyakoriságában, illetve megoszlásában a megváltozott munkaképességű foglalkoztatottak, illetve nem foglalkoztatottak esetében markáns eltérés tapasztalható. A foglalkoztatás esélyét természetesen kevésbé csökkenti, ha csak egyféle akadály van, így érthető, hogy a megváltozott munkaképességű foglalkoztatottak több mint fele közülük kerül ki. (Azonos arányt képvisel a munka jellegéből, illetve a munka mennyiségéből adódó akadály, és igen kis (3–4%-os) arányt a munkába járással kapcsolatos.) Kétféle akadállyal minden harmadik megváltozott munkaképességű foglalkoztatott szembesül, amíg a három akadályozó tényező együttes fennállása a megváltozott munkaképességű foglalkoztatottak viszonylag kis hányadát (11–12%-át) jellemzi.

Több (két, három) akadályozó tényező együttes fennállása a munkanélküliség és inaktivitás esélyét jelentősen növeli. Háttérben gyakran súlyos, összetett betegségek, egészségi szempontból halmozottan hátrányos élethelyzetek vannak, az akadályok eliminálása pedig eleve nem is lehetséges, vagy olyan komplex intézkedést igényel mind a munkáltató, mind pedig a munkavállaló részéről, amelynek vállalása már nem kifizetődő. Az inaktívok 44%-át a három akadályozó tényező együttes fennállása jellemzi, további 35%-uk munkavállalását két akadály korlátozza, miközben egyféle 21%-ukét. Ez utóbbi csoport helyzetéből következik, hogy az atipikus foglalkoztatási formák segítségével (pl. a részmunkaidőben történő foglalkoztatás, az otthoni munkavégzés, illetve a távmunka támogatásával), valamint a közlekedési lehetőségek biztosításával összesen mintegy 150 ezer megváltozott munkaképességű jelenleg nem foglalkoztatott férfit és nőt lehetne integrálni a munkaerőpiacra, s így nem kellene teljes mértékben a társadalombiztosítási, illetve a szociális ellátórendszerre támaszkodniuk, illetve attól függeniük.

A megváltozott munkaképességű foglalkoztatottak helyzete a munkahelyen, a munkaerő-piaci rehabilitáció iránti igény

Nyilvánvaló, hogy a tartós egészségi probléma, betegség, funkcionális zavar, egyéb korlátozottság, fogyatékoság fennállása esetén a támogató, elfogadó munkahelyi környezet, az egyén igényeihez és állapotához illeszkedő munka-

feltételek nemcsak megkönnyítik a munka elvégzését, de sok esetben e nélkül szinte lehetetlen is, hogy a problémával élő személy dolgozni tudjon.

A munkavállaláshoz, munkavégzéshez szükséges – igényelt, illetve kapott – segítségfajták feltérképezése a megváltozott munkaképességűek helyzetének értékelésénél kiemelkedő fontosságú. Ez jelzi, hogy hol állunk jelenleg az egészségi szempontból hátrányos helyzetűek munkaerő-piaci (re)integrálásában, ezáltal jelölhetők ki azok a fejlesztési irányok, melyek mentén a megváltozott munkaképességűek minél szélesebb körben be- vagy visszavezethetők a munka világába. A nemzetközi szakirodalom a következő segítségfajtákat nevesíti:

- fizikai, illetve technikai segítség;
- emberi segítség;
- egyedi, személyre szabott munkarend, munkaidő, illetve teljesítménykövetelmény kialakítása;

Elvileg minden egészségi problémával, fogyatékossgal élő ember joga, hogy megkapja azt a fajta segítséget, ami a számára teljes értékű élethez szükséges. (Ezt egyébként a megváltozott munkaképességű dolgozók foglalkoztatását és szociális ellátását szabályozó rendelet, valamint a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló törvény is rögzíti.) Az adatok azonban azt tükrözik, hogy a jogszabályokban rögzített állapot eléréséhez még hosszú út vezet.

Valamennyi megváltozott munkaképességű 18–64 éves személynek feltettük a különböző segítségfajtákra vonatkozó kérdéseket, vagyis azt, hogy szükségesnek tartják-e azokat annak érdekében, hogy (jobban, többet vagy egyáltalán) dolgozni tudjanak. A foglalkoztatottak esetében további kérdés volt, hogy munkahelyükön részesültek-e az adott segítségfajtában, és ha igen, akkor az igényeiket teljes mértékben kielégítette-e az, vagy további segítségre lenne szükségük ahhoz, hogy – több, jobb, más jellegű – munkát tudjanak vállalni.

A 938 ezer érintettből mintegy 530 ezer fő úgy ítélte meg, hogy nincs semmiféle segítségre szüksége, vélhetően azért, mert nem is kíván munkát vállalni. A segítséget egyértelműen igénylőkből 330 ezren nem dolgoztak (gazdaságilag nem aktívak vagy munkanélküliek voltak). A felvétel idején dolgozó, ugyanakkor segítséget is igénylő mintegy 78 ezer főnek mintegy négyötöde kapott munkavégzéséhez segítséget a munkahelyén.

Összességében a megváltozott munkaképességű foglalkoztatottak 36%-a jelezte, hogy munkavégzéséhez szüksége van segítségre. A felsorolt segítségfajták komplementer jellegűek voltak, az érintettek egyharmada mégis csak egy fajtát jelölt. További egyharmaduk kétfajta segítséget tartott szükségesnek, s csak a fennmaradó egyharmad rész vélte úgy, hogy a felsorolt segítségfajták mindegyikét meg kell kapnia ahhoz, hogy (képzettségének, végzettségének, anyagi és egyéb elvárásainak) megfelelő munkát tudjon végezni. A nők a férfiakra jellemzőt meghaladó mértékben jelezték segítség iránti igényüket. Körükben az egyféle segítséget igénylők aránya volt kiemelkedő (38%), miközben kétféle segítséget a férfiakéhoz hasonló arányban (30%) tartottak szükségesnek. Ebből

pedig egyenesen következik, hogy a megváltozott munkaképességű férfiak ahhoz, hogy számukra „ideális” munkát tudjanak végezni, jóval nagyobb arányban (38%) igényelnek komplex, több területet érintő segítséget, mint a nők.

A 78 ezer érintett közel egyötöde ugyanakkor arról számolt be, hogy – jóllehet szüksége lenne munkájához valamilyen segítségre – jelenlegi munkahelyén ezt nem kapja meg. Az országos 28,3%-os átlaggal szemben a fővárosban élő megváltozott munkaképességű foglalkoztatottak mindössze 16,4%-a részesült valamilyen segítségben a jelenlegi munkahelyén, a községekben viszont 29,5% volt ez az arány.

A három segélytípusból – az egyes típusokat külön értékelve – a megváltozott munkaképességű foglalkoztatottak (nők és férfiak egyaránt) a legnagyobb arányban a fizikai, illetve technikai segítség iránti igényt jelezték. Az érintettek 27,5%-a vélte úgy, hogy munkavégzéséhez szüksége lenne/van ilyen jellegű segítségre, és ezen belül 26,1% volt azok aránya, akik azt nyilatkozták, hogy jelenlegi munkahelyük ezt nem tudja számukra biztosítani.

4. tábla

A megváltozott munkaképességűek munkaerő-piaci rehabilitációja, 2008

(%)			
Megnevezés	Fizikai, illetve technikai segítség	Emberi segítség	A munkavállalás körülményeinek személyre szabott kialakítása
Megváltozott munkaképességűek összesen	938 010	938 010	938 010
Ebből:			
Nincs szüksége segítségre	608 831	656 523	606 892
Szüksége van segítségre	329 179	281 487	331 118
Ebből:			
Foglalkoztatott, aki jelenlegi munkahelyén			
Elég segítségét kap	30 935	26 961	28 048
Nem kap elég segítséget	12 795	9 029	6 986
Egyáltalán nem kap segítséget	15 449	11 925	12 390
Nem foglalkoztatott, akinek kellene segítség, hogy munkát tudjon vállalni	270 000	233 572	283 694

3. Betegség és rokkantság megállapítása

A fogyatékkal élők többsége valamilyen társadalmi (főként nyugdíj típusú) jövedelemmel rendelkezik. Az egyes ellátások igényléséhez orvosszakértői bizottság véleménye, határozata szükséges. A szakértői tevékenység (véleményezés) célja az egészségkárosodásra és/vagy fogyatékosagra való tekintettel járó kedvezmények, támogatások igénybevételének lehetővé tétele, az ellátáshoz való hozzáférés alapjául szolgáló orvosi szakvélemény kialakítása, az egészségügyi indokoltság megállapítása, vagy rehabilitációs javaslat és komplex rehabilitáció az egészségkárosodás helyreállítása és az újbóli munkavégzés érdekében. A szakértői bizottságok 2008-tól az eddigi munkaképesség-csökkenés megállapítása helyett már összszervezeti egészségkárosodást véleményeznek, tehát nem az elvesztett, hanem a megmaradt munkaképességet, illetve annak hasznosíthatóságát vizsgálják. A szemléletváltás egyik alapvető célja, hogy a passzív pénzellátás helyett, a megváltozott munkaképességűek számára rehabilitációs szolgáltatások nyújtásával teremtsen foglalkoztatási esélyt azok részére, akik betegségük (fogyatékoságuk) mellett képesek, illetve képessé tehetők a munkavégzésre.

Az újonnan megállapított rokkantság oka az esetek legnagyobb részében (27%) a keringési rendszer betegsége, ezt követi a daganatos megbetegedések és a mentális és viselkedészavarok előfordulása, 23 és 15%-os aránnyal. A keringési és daganatos megbetegedések miatt leszázalékoltak döntő többsége (90%) a 40 év feletti korosztályhoz tartozik, míg a mentális zavarok miatti leszázalékolások főleg a fiatal korosztályokat érintik, elsősorban a férfiak esetében. Férfiaknál az összes előfordulás 46%-a a 39 év alattiaknál figyelhető meg, míg a nők esetében ez az arány csak 33%-os, de a 0–39 év közötti korcsoportokban a rokkantságot okozó tényezők között egyértelműen vezetnek (az összes eset 37,7%-ában férfiaknál és nőknél egyaránt) a pszichiátriai zavarok, illetve megbetegedések.

A második vezető rokkantsági okot a 40 év alatti nők és férfiak körében a daganatok jelentik (18% és 13%). Minden más megbetegedés az életkor előrehaladásával hozható összefüggésbe, arányuk az idősebb korcsoportokban magasabb, kivéve a daganatoké. A daganatos megbetegedések csaknem egyenlő arányban fordulnak elő a leszázalékolás okaként férfiak és nők esetében (51%, illetve 49%).

A keringési rendszer betegségei miatt rokkantak közül a férfiak aránya 65%, míg a nőké 35%. A következő leggyakrabban előforduló ok a vázizomrendszer, a csontrendszer és a kötőszövet betegségei, közismertebb elnevezéssel: a mozgásszervi megbetegedések. Ezek teszik ki a leszázalékolások 8,3%-át, a nők részvétele (65%) ebből lényegesen magasabb, mint a férfiaké (35%).

Kiemelkedően gyakori még a 0–39 éves férfiak korcsoportjában a sérülés, mérgezés külső okok (balesetek) miatt bekövetkezett rokkantság.

2006 és 2007 között a daganatos megbetegedések és a pszichiátriai zavarok miatti leszázalékolások aránya kismértékben emelkedett, míg a mozgásszervi panaszok, illetve a keringési betegség miattiaké csökkent.

A rokkantsági ellátásokat igénylők száma 2007. évihez képest nőtt: a szakértői vizsgálatok száma 3,4%-kal magasabb volt 2008-ban, mint az előző évben.

5. tábla

Orvosszakértői vizsgálatok száma

Év	I. fokú	II. fokú	Összesen
2007	246 414	25 739	272 153
2008	256 741	24 728	281 469

Területi megoszlásban Csongrád megyében az új rokkantak száma az előző évhez képest több mint 40%-kal csökkent. Jász-Nagykun-Szolnok, Szabolcs-Szatmár-Bereg és Fejér megyében nőtt a véleményezett új rokkantak száma. A központi régióban, Budapesten és Pest megyében él az összes rokkant 26%-a.

2008-ban összesen 25 213 esetben kértek súlyos fogyatékoság miatt szakvéleményt az orvosi bizottságoktól, ebből 12 536 személy nem minősült fogyatékosnak. 2007-ben is szinte ugyanannyi esetben adtak szakvéleményt (25 708), súlyosan fogyatékosnak minősítettek 12 984 főt, 10 250-et pedig elutasítottak.

6. tábla

Súlyos fogyatékoság minősítése az I–II. fokú szakértői bizottságok vizsgálatai alapján

Megnevezés	2007	2008
Nem fogyatékos	10 250	12 536
Súlyos és halmozottan fogyatékos összesen	12 984	12 677
Ebből:		
Látási fogyatékos	3 215	3 167
Hallási fogyatékos	431	372
Értelmi fogyatékos	646	648
Mozgásszervi fogyatékos	8 355	8 211
Halmozottan fogyatékos	303	249
Autista	34	30
Fogyatékosági vizsgálatok (minősítések) száma	23 234	25 213
Önkiszolgáló képesség minősítése (vakok esetében)	86	39

4. Betegséghez és rokkantsághoz kapcsolódó ellátások

Az ellátórendszer által biztosított támogatások

Amíg az esélyegyenlőségi, diszkriminációellenes jogszabályok tágan értelmezik a fogyatékkal élő emberek körét, azok a törvények, amelyek a szociális juttatásokra, foglalkoztatási lehetőségekre vonatkoznak, a fogyatékoság definíálásához olyan táblázatokat használnak, amelyek a munkaképesség-csökkenés mértékét százalékban adják meg. Ez azt is jelenti, hogy amikor az egyik társadalmi ellátórendszer változtat a szabályozáson, a fogyatékoság vonatkozó definíciója módosulhat. Ha az új meghatározás szűkíti az ellátásra jogosultak körét, az adott ellátórendszerből kikerülők egy másik ellátórendszerben próbálnak támogatáshoz jutni. A rendszerváltozást követő években – és napjainkban is – több ilyen rendelkezés született, példaként említhető, hogy a munkanélküliséggel kapcsolatos ellátások szigorítása a nyugellátások és a szociális segélyek iránti igények növekedésével járt együtt.

Magyarországon a fogyatékosági/rokkantsági támogatások célja a jövedelempótlás, kiegészítés és az egészségkárosodás miatti többletköltségek ellensúlyozása. Elsőként azokat a rendszeres pénzbeli juttatásokat vesszük sorra, amelyek a megváltozott munkaképességű személyek számára nyújthatóak a kiesett jövedelem kompenzálására.

A megváltozott munkaképességű személyek közül legtöbben rokkantsági nyugdíjban részesülnek, típusai: baleseti rokkantsági és rokkantsági nyugdíj⁷. Mindkét nyugellátásnak van korbetöltött és korhatár alatti változata.

Baleseti rokkantsági nyugdíjra az a személy jogosult, aki a munkaképességét üzemi baleset következtében 67%-ban elvesztette, és rendszeresen nem dolgozik vagy keresete lényegesen kevesebb a megrokkulás előtti kereseténél.

Rokkantsági nyugdíjat az kaphat, aki a munkaképességét 67%-ban elvesztette (egészségromlás, testi vagy szellemi fogyatkozás következtében), az állapotában javulás egy évig nem várható, a szükséges szolgálati időt megszerezte és rendszeresen nem dolgozik vagy keresete lényegesen kevesebb a megrokkulás előtti kereseténél.

A nyugdíj összege mindkét esetben a rokkantság fokától és a megszerzett szolgálati idő tartamától függ. A rokkantsági és baleseti rokkantsági nyugdíj az öregségi korhatár betöltésével nem vált át öregségi nyugdíjra.

⁷ A baleseti rokkantsági nyugdíjban részesülők száma igen alacsony, ezért az elemzésben összevontuk a rokkantsági nyugdíjjal.

2009 elején a korbetöltött – vagyis nyugdíjkorhatár feletti – rokkantsági nyugdíjban részesülők száma 356 ezer fő volt, amely az előző évhez képest – amikor az elmúlt 10 év legmagasabb értékét érte el – enyhe csökkenést jelentett. A korhatár alatti ellátást 423 ezer főnek folyósították, a létszám alakulására a jogszabályváltozások erősen hatottak.

A rokkantnyugdíjazás növekedése már az 1960-as évek közepétől megfigyelhető, igaz abban az időszakban még a romló egészségi állapot volt a fő magyarázat⁸. Az 1980-as évek végén jelentkező javuló tendenciának a rendszerváltást követő állásbizonytalanság vetett véget. Nem könnyű megállapítani, hogy a megnövekedett nyugdíjigényekben mekkora szerepe volt a tényleges egészségromlásnak és azoknak a tényezőknek, amelyek miatt egyes társadalmi csoportok esetében nagyobb a munkahely elvesztésének a kockázata (például az idősebbek, az alacsony iskolai végzettségűek, a kedvezőtlen munkaerő-piaci helyzetű térségben élők, a roma származásúak). Ugyanakkor a képzetlen munkaerő a fizikai munkavégzés során nagyobb mértékben kitétt a munkahelyi baleseteknek, megbetegedéseknek is, illetve az egészségromlás kockázatát tovább növeli az egészségtelen életmód. Összességében megállapítható, hogy az 1990-es évek elején a rokkantnyugdíjazási gyakorlat a munkaerő-piaci feszültségek enyhítését is szolgálta.

A rokkantnyugdíjazás feltételeinek első szigorítására 1998. január 1-jével került sor, a módosítás célja, hogy az ellátás folyósítása az egészségi állapotnak megfelelően történjék. Ezért megszűnt a rokkantsági nyugdíjra való végleges jogosultság, a folyamatosság fenntartásához rendszeres orvosi vizsgálatot írt elő a jogszabály. A rokkantsági nyugdíj bizonytalanabb jövedelemforrássá vált, az évtized végére a rokkantnyugdíjnak a korhatár előtti nyugellátások között először csökkent, majd ismét nőtt a jelentősége. Az igények ismételt növekedésének fontos tényezői az olyan változások, mint az öregségi nyugdíjkorhatár emelése és a korai nyugdíjazási formák szigorítása, megszüntetése⁹.

A rokkantnyugdíjazás szabályozásának következő reformját 2007-ben fogadták el, a változtatások a rehabilitációs folyamatot helyezték előtérbe és a megmaradt munkavégző képességre összpontosítva a foglalkoztatási esélyek növekedését hivatottak elősegíteni. E folyamat keretében 2008. január 1-jétől bevezették a rehabilitációs járadékot, átalakult az orvosszakértői minősítési rendszer, és ma már komplex rehabilitációs eljárást alkalmaznak. Ezzel párhuzamosan a rokkantsági nyugdíj szabályozása is változott, csökkent a nyugdíj mellett engedélyezett kereset összege, azonban a munkaidő hosszára megállapított korlátozás megszűnt. E változások csak a 2008-tól megállapított ellátásokra vonatkoznak.

⁸ Scharle Ágota: 4. A rokkantnyugdíjazás növekedésének munkapiaci okai. Munkaerő-piaci tükrök 2007.

⁹ 1998. január 1-jétől megszűnt az előnyugdíjazás lehetősége, amely tulajdonképpen az öregségi nyugdíj szabályai szerint számított munkanélküli ellátás volt.

A **rehabilitációs járadék** elsősorban azokat az új igénylőket érinti, akik 50–79%-os mértékű egészségkárosodást szenvedtek el és foglalkoztatásra csak rehabilitáció révén válnak alkalmassá¹⁰. A jogosultak kötelesek együttműködni a munkaiügyi központokkal, ugyanakkor az ellátás összege magasabb, mint a rokkantsági nyugdíj esetében folyósított összeg.

A kétféle rokkantsági nyugdíjban részesülők közül a korbetöltött csoportban a férfiak aránya enyhén magasabb, a korhatár alattiakat viszont kisebb mértékű nőtöbblet jellemzi. Területi megoszlás szerint a korbetöltött rokkantnyugdíjasok csaknem egyharmada (29,3%) a közép-magyarországi régióban lakik, míg a nyugat-dunántúli régióban csupán 6% az arányuk. A korhatár alatti rokkant nyugdíjasok esetében – bár hasonló, de – kiegyenlítettebb a regionális megoszlás.

A rokkantsági nyugdíjasok korhatár feletti csoportjának havonta átlagosan 81 124 forint, a korhatár alatti kategóriában 66 455 forint a nyugdíja. Közel 20 évvel ezelőtt az e két ellátottcsoport részére folyósított havi átlagösszeg szinte azonos volt, jelenleg a korhatár alattiak havi átlagos ellátása jelentősen alacsonyabb, 2009-ben az előbbi a teljes munkaidőben foglalkoztatottak nettó átlagkeresetének 67%-át, az utóbbi az 55%-át teszi ki.

Az Országos Nyugdíjbiztosítási Főigazgatóság az új rokkantsági nyugdíjasok főbb demográfiai és jövedelmi jellemzőit 1996-tól kezdődően évente megvizsgálja¹¹. A hivatalos nyilvántartás adatai szerint 1996 és 2006 között az új rokkantnyugdíjasok nyugdíjazáskor betöltött átlagéletkora az öregségi nyugdíjkorhatár emelkedésével párhuzamosan emelkedett, a férfiaknál 47,4 évről 50,1 évre, a nőknél 44,8 évről 48,6 évre nőtt. 1996-ban – a nyugdíjmegállapítási szabályok szigorítása előtt – megfigyelhető a 40 év körüli korosztály magasabb aránya is.

Az életkor emelkedését csak a nők körében kísérte az átlagos szolgálati idő enyhe – 25,1 évről 26,8 évre történő – növekedése, ez a legerőteljesebb 1999 és 2003 között volt, amikor a nőket érintő öregségi nyugdíjkorhatár módosult. Mindkét nem esetében megállapítható, hogy a szolgálati idő szempontjából a helyzetük nem kedvezőtlenebb, mint az öregségi nyugdíjasoké. Tehát nyugdíjba vonuláskor az addig munkával töltött évek száma hasonló, és ha „tovább” dolgoznának, akkor elérnék az öregségi nyugdíjasok átlagos szolgálati éveit. A nyugdíjazást megelőző átlagkereset szempontjából azonban a rokkantnyugdíjasok pozíciója rosszabb az öregségi nyugdíjasokénál, ez a lemaradás az átlagnyugdíj összegében is megmarad és az életkor előrehaladtával sem csökken.

Az első rehabilitációs járadékot 2008 májusában állapították meg, az év végéig összesen 2246 új ellátási igényt hagytak jóvá. 2009 januárjában 2075 fő részére folyósítottak havonta átlagosan 64 448 forint összegű rehabilitációs já-

¹⁰ A jogosultság további feltételei megegyeznek a rokkantsági nyugdíjnal meghatározott elemekkel (szolgálati idő, jövedelmi és foglalkoztatási jellemzők).

¹¹ Hollós né dr. Marosi Judit – Dr. Császár Gyula: 1996–2006. közötti új rokkantsági nyugdíjasok főbb adatainak vizsgálata. ONYF, Budapest, 2009. március.

radékot. Az átlagösszeg mögött azonban jelentős különbség van a férfiak és nők juttatásában, ez az érték a férfiaknál 69 791, a nőknél 59 360 forint. A rehabilitációs járadékban részesültek körében szinte azonos a férfiak és nők aránya.

7. tábla

A rokkantsági nyugdíj főbb adatai a januári emelés után

Év	Korbetöltött rokkantsági nyugdíjasok			Korhatár alatti rokkantsági nyugdíjasok		
	száma	az összes ellátott arányában, %	teljes ellátásának átlagos összege, forint	száma	az összes ellátott arányában, %	teljes ellátásának átlagos összege, forint
1990	310 186	12,0	6 225	232 617	9,0	6 218
1995	385 679	12,8	14 686	332 332	11,0	12 682
1996	393 380	12,9	16 932	352 032	11,5	14 356
1997	401 686	12,9	18 994	364 946	11,8	16 018
1998	397 431	12,7	22 699	380 148	12,1	18 991
1999	334 306	10,5	28 178	424 459	13,3	23 993
2000	343 768	10,9	34 503	418 746	13,3	29 136
2001	325 285	10,4	39 201	447 001	14,3	33 160
2002	336 341	10,8	44 979	453 203	14,6	37 997
2003	332 677	10,8	51 693	467 289	15,1	43 317
2004	344 263	11,2	56 657	462 228	15,1	47 170
2005	342 310	11,2	61 855	465 797	15,2	50 938
2006	351 799	11,5	65 158	454 348	14,9	54 116
2007	350 553	11,5	70 339	451 953	14,8	57 520
2008	361 957	11,9	76 741	432 840	14,2	62 820
2009 ^{a)}	356 435	11,8	81 124	422 695	13,9	66 455

a) 2009 januárjában 2075 fő részére folyósítottak átlagosan 64 448 forint összegű rehabilitációs járadékot.
 Forrás: Országos Nyugdíjbiztosítási Főigazgatóság.

A megváltozott munkaképességűek további pénzügyi támogatásokat, például járadékokat is igényelhetnek. E rendszeres nyugdíjszerű ellátásokra abban az esetben válnak jogosulttá, ha részükre nem tudnak megfelelő munkalehetőséget biztosítani vagy teljesen munkaképtelenek. A munkaképesség-csökkenés mértéke szerint ezek a következők:

- A fiatalon megrokkant, teljesen munkaképtelen személyek rokkantsági járadékban részesülnek.
- Megváltozott munkaképességűek járadéka állapítható meg azon munkavállalók számára, akiknek a munkaviszonyuk fennállása alatt 50%-os

(2008. január 1-jétől 40%-os) mértékben csökkent a munkaképességük és munkaviszonyukat megszüntették. Típusai: átmeneti járadék, rendszeres szociális járadék, egészségkárosodási járadék.

- Akiknek a munkaképessége üzemi baleset vagy foglalkozási betegség következtében 15%-ot meghaladó mértékben csökkent, de baleseti rokkantsági nyugdíj nem illeti meg őket, azok baleseti járadékra jogosultak.

A rokkantsági járadékra az a személy jogosult, aki a 25. életévének betöltése előtt teljesen munkaképtelenné vált az orvosszakértői vélemény szerint. A járadék legkorábban az igénylő 18. életévének betöltésekor állapítható meg.

Az üzemi balesetben megsérült vagy foglalkozásával összefüggésben megbetegedett felnőtt munkavállalók közül

- átmeneti járadékra jogosult, aki az öregségi nyugdíjhoz szükséges szolgálati idővel nem rendelkezik és nem jogosult rokkantsági nyugdíjra, valamint a munkaképesség-változásának mértéke az 50%-ot (2008. január 1-jétől 40%-ot) eléri és öt éven belül a nyugdíjkorhatárhoz szükséges életkort betölti.
- rendszeres szociális járadékot igényelhet, aki a rokkantsági nyugdíjhoz az életkora szerint szükséges szolgálati idő felével rendelkezik, munkaképessége 50%-kal (2008. január 1-jétől 40%-kal) csökkent, de rehabilitációs munkahelyet nem tudnak számára biztosítani.
- egészségkárosodási járadékra az a bányász dolgozó jogosult, akinél a munkaképesség-változás mértéke legalább 36% (2008. január 1-től 29%), az életkorától függően meghatározott ideig föld alatti bányamunkát végzett és munkaviszonya megszűnését megelőzően rehabilitációs munkakörben dolgozott.
- baleseti járadékban az a munkavállaló részesül, akinek a munkaképessége üzemi baleset vagy foglalkozási megbetegedés következtében 13%-ot meghaladó mértékben csökkent, de baleseti rokkantsági nyugdíj nem illeti meg. Ez a baleseti ellátás nem számít nyugellátásnak, finanszírozása az Egészségbiztosítási Alapból történik.

A megváltozott munkaképességűek ellátásait igénybe vevő személyek közül a legnagyobb csoportot a rendszeres szociális járadékban részesülők képezik, 2009-ben 159 ezer főnek folyósították ezt a támogatást. Az ellátottak száma 2004-ben érte el az eddigi maximumát (207 ezer főt), azóta évenként 10–12 ezer fővel csökkent az ezen a jogcímen utalt ellátások száma. Az átmeneti és a rokkantsági járadékban részesülők köre 1995 óta fokozatosan bővült, majd 2007-ben az átmeneti járadékosok száma különösen megugrott (2006-ban 14,9 ezer fő, 2007-ben 19,2 ezer fő).

Járadéktípusonként vizsgálva az ellátottak nemi összetételét, a rokkantsági járadékban részesülők között a legkiegyenlítettebb a férfi-nő arány, a megváltozott munkaképességűek járadékai esetében a nők, míg a baleseti járadék esetében a férfiak vannak többségben.

8. tábla

**Az egészségkárosodott és megváltozott munkaképességű
személyek nyugdíjszerű ellátásaiban
részesülők száma és átlagos összege, januári emelés után***

Az ellátás típusa	1995	2000	2005	2006	2007	2008	2009
Az ellátásban részesülők átlagos száma, ezer fő							
Átmeneti járadék	12,8	15,5	13,2	14,9	19,2	21,5	21,9
Rendszeres szociális járadék	189,5	196,7	207,1	196,0	184,9	170,8	159,2
Egészségkárosodási járadék	2,3	2,9	2,8	2,8	2,7	2,6	2,5
Rokkantsági járadék	18,2	25,3	28,7	29,4	30,0	30,7	31,3
Átlagos ellátás, forint/hó							
Átmeneti járadék	10 157	18 309	36 847	40 578	42 642	46 538	46 678
Rendszeres szociális járadék	8 268	14 435	22 773	23 911	25 050	27 176	27 709
Egészségkárosodási járadék	28 354	48 581	74 161	77 497	80 720	85 806	86 165
Rokkantsági járadék	8 274	13 746	27 257	28 720	30 219	32 710	33 434
* A vakok személyi járadéka és a hadigondozotti ellátások nélkül. Forrás: Országos Nyugdíjbiztosítási Főigazgatóság.							

A megváltozott munkaképességű dolgozóknak adható ellátások iránti igénybejelentések száma számottevően nőtt 1991–1992-ben. Az évtized elején a rendszeres szociális járadék folyósításának elrendelése megközelítette az összes új megállapítás 90%-át, majd ez a következő tíz év során sem csökkent jelentősen, és továbbra is a 80%-nál nagyobb hányadot tett ki. 2004-ben az előző évekhez képest több igénybejelentés érkezett, azonban az elutasító határozatok száma is nagyobb volt. A rendszeres szociális járadékra egyre kevesebb új jogosultságot állapítottak meg, a jóváhagyott ellátások körében az átmeneti járadék szerepe erősödött, 2008-ban már 36–64%-os arányban alakult a két ellátási forma közötti megoszlás. A teljesítő határozatoknál ez a változás egyrészt a rendszeres szociális járadékban részesülők öregedésével függ össze, amely során jogosulttá válhatnak az átmeneti járadékra, rokkantsági vagy öregségi nyugdíjra, másrészt a fentiekben említett rehabilitációs járadék bevezetéséhez kapcsolódnak. Ez utóbbi azt jelenti, hogy a rehabilitációs járadék rendelkezéseivel összhangban 2008. január 1-jével jelentős mértékben átalakították a megváltozott munkaképességű személyek ellátórendszerének több elemét is. Az egyik legjelentősebb változás, hogy a szakértői bizottság által rehabilitálhatónak minősített rendszeres szociális járadékban részesülőknek, akik tíz éven belül még nem érik el a nyugdíjkorhatárt és nem foglalkoztatottak, az újbóli elhelyezkedés esélyének növelése céljából a jogszabály a munkaügyi központtal való együttműködési kötelezettséget ír elő. Esetükben az ellátás megállapításának az a feltétele, hogy igazolják az álláskereső nyilvántartásában való szereplésüket.

9. tábla

A megváltozott munkaképesség és rokkantság címen benyújtott igények és a teljesítő határozatok száma

Év	Megváltozott munkaképességűek járadékai					Rokkantsági járadék	
	igény-bejelentések száma	aránya, %	Ebből: teljesítő határozatok			igény-bejelentések száma	teljesítő határozat aránya, %
			megoszlása, %				
			átmeneti járadék	rendszeres szociális járadék	egészségkárosodási járadék		
1990	20 449	79,6	24,1	75,9	–	5 172	75,9
1991	60 605	70,9	12,5	87,4	0,1	4 247	74,2
1992	65 200	91,6	9,3	89,9	0,8	3 826	69,3
1995	40 052	86,3	14,4	83,9	1,7	3 793	63,9
2000	38 550	74,5	10,8	87,3	1,9	4 064	40,7
2001	39 553	78,6	13,9	85,6	0,5	3 688	41,9
2002	42 544	75,3	14,2	85,5	0,3	3 501	39,2
2003	41 366	77,5	12,9	86,9	0,3	3 648	41,8
2004	43 525	69,3	18,5	81,0	0,4	3 579	42,3
2005	39 619	59,3	30,3	69,4	0,4	3 481	42,5
2006	37 416	59,2	35,5	64,4	0,1	3 285	41,7
2007	30 462	63,8	43,2	56,7	0,1	3 189	43,6
2008	20 198	55,6	36,4	63,6	0,0	2 638	50,2

Forrás: Országos Nyugdíjbiztosítási Főigazgatóság.

A baleseti járadékban részesülők száma csökkenő tendenciát mutat, 2009. január 1-jén ezen a jogcímen 12 500 főnek utaltak havonta átlagosan 25 ezer forintot. Az adott évben megállapított új baleseti járadékok száma a rendszer-váltás óta 2000-ben érte el a legmagasabb értéket, 3 064 főnek hagyták jóvá az igényét. 2008-ban már csak 919 új baleseti járadékot állapítottak meg, az ezredfordulás érték kevesebb mintharmadát. A járadékban részesülők többsége (83%) férfi, azonban az ellátásuk összege – amelyet a havi átlagkereset alapján számítanak – lényegesen nem tér el a nőkéétől.

Akik rokkantsági nyugdíjra és a megváltozott munkaképességűek nyugdíj-szerű járadékaira sem jogosultak, azoknak rendszeres szociális segély állapítható meg egészségkárosodás jogcímen. 2008-ban az egészségkárosodott személyek a rendszeres szociális segélyben részesülők igen kis hányadát (4,4%) tették ki. Az előző években fokozatosan csökkent az arányuk, 2005 és 2007 között 5,2%-ról, 4,3%-ra, azonban ennek hátterében a segélyezettek körének bővülése

áll¹², illetve a támogatottak összetétele enyhén fiatalabbá vált, a 45–61 évesek aránya 43,7%-ról 41,1%-ra csökkent, ezzel párhuzamosan a két fiatalabb korcsoportban 1,3%-os növekedés látható. 2008-ban az egészségkárosodott személyek számában és összetételében történt változások összefüggésben vannak a rehabilitációs járadék bevezetésével, amely elsősorban a fiatalabbakat érintette.

10. tábla

A rendszeres szociális segélyben részesített egészségkárosodott személyek főbb adatai

Év	Rendszeres szociális segélyben részesítettek száma	Ebből: egészségkárosodott személyek			
		száma	megoszlása, %		
			18–29 éves	30–44 éves	45–61 éves
2005	173 691	9 070	21,3	35,0	43,7
2006	173 132	8 739	22,3	36,0	41,7
2007	208 907	8 940	22,6	36,3	41,1
2008	222 074	9 706	21,5	36,6	42,0

A megváltozott munkaképességű személyek részére a fogyatékoságból adódó többletköltségekhez különböző támogatások igényelhetők, az egészségügyi kiadásaikhoz közgyógyellátási igazolvány, a mozgáskorlátozottság nehézségeinek enyhítésére gépkocsiszerzéshez, illetve átalakításhoz adható támogatás és közlekedési támogatás.

A közgyógyellátási igazolvánnyal rendelkező személyek térítésmentesen kapnak a társadalombiztosítás által támogatott gyógyszereket (az egyénileg meghatározott költségkeret erejéig, amely legfeljebb havi 12 ezer forint), gyógyászati segédeszközöket, illetve ellátásokat.

*Az igazolvány többféle jogcím alapján – alanyi jogon, normatív alapon és méltányosságból – állítható ki. A megváltozott munkaképességű személyek jellemzően **alanyi jogon** jutnak hozzá, ide sorolható a rendszeres szociális segélyben részesülő egészségkárosodott személy, a rokkantsági járadékos, az I. és II. fokú rokkantsági, illetve baleseti rokkantsági nyugdíjas. **Normatív alapon** jogosult közgyógyellátásra az a személy, akinek a havi rendszeres gyógyászati kiadásai magasak és a jövedelme alacsony. A szociális rászorultság kritériumai törvény által meghatározottak. A **méltányosságból** kiadott igazolványnál a jogosultsági kritériumokat a települési önkormányzat saját hatáskörében állapítja meg, azonban az általa megállapított gyógyszerkeret éves összege után térítési díjat fizet az Egészségbiztosítási Alapnak.*

¹² 2007. évben új jogcímen folyósították a rendszeres szociális segélyt, elnevezése: támogatott állás-kereső.

A közgyógyellátás rendszerének 2006-ban történt átalakítása óta az érvényes igazolványok száma jelentősen visszaesett, a csökkenés mértéke 2006-ban volt a legjelentősebb (14%), azonban 2007-ben is még számottevő (12%). A 2007. év végi magas értéket az magyarázza, hogy közgyógyellátási igazolványok érvényessége két év is lehet. 2008. december 31-én 373 ezer fő volt jogosult a közgyógyellátásra, amely az előző évinél értéknél 6%-kal kevesebb.

A 2005. évi értékhez képest a megállapítások jogcímenkénti összetételében is változás következett be. Az alanyi jogosultság 27%-kal nőtt, a normatív 3%-kal és a méltányossági 38%-kal csökkent. Ez utóbbi forma nagymértékű visszaesésében a jogszabályok, illetve az egészségkárosodást vizsgáló folyamat szigorodásán túl az önkormányzatok anyagi lehetőségei is szerepet játszottak.

Összességében elmondható, hogy a 2006-ban bevezetett törvénymódosítások lényegében nem érintették az egészségkárosodott személyek azon körét, akiknek a közgyógyellátásra való jogosultsága a munkaképesség csökkenése miatti jövedelempótlást célzó ellátás megállapításával együtt keletkezett.

11. tábla

A közgyógyellátási igazolvánnyal rendelkező személyek főbb adatai*

Év	Szám, fő	Arány, %		
		alanyi jogon	méltányossági alapon	normatív alapon
2000	489 155	46,0	30,2	23,8
2001	497 423	45,5	31,7	22,9
2002	506 803	44,6	34,0	21,4
2003	501 634	46,7	33,6	19,7
2004	523 012	46,3	34,2	19,5
2005	532 259	48,6	33,4	18,0
2006	455 431	51,4	30,9	17,7
2007	398 637	58,5	23,7	17,8
2008	373 100	61,8	20,6	17,6

* December 31-i állapot.

Az alacsony jövedelmű mozgáskorlátozott személyek közlekedési támogatásokban évről évre csökkenő számban részesülnek, a támogatásra adható összeg 1997. január 1-je óta változatlan: a gépkocsiszerzéshez legfeljebb 300 ezer forint, az átalakításhoz maximum 30 ezer forint adható. A közlekedési támogatás alapösszege is maradt évi 7 ezer forint, amely az életkor, a gazdasági aktivitás és a családösszetétel függvényében legfeljebb 28 ezer forint¹³ lehet. 2008-ban

¹³ A kiskorú gyermeket nevelő dolgozó vagy tanuló személy esetében.

közlekedési támogatásban részesültek a legtöbben, 176 ezer főnek állapították meg, közülük 88% volt inaktív és 51% 62 éves vagy idősebb. A támogatás átlagos évi összege 9520 forint, amely az előző évekhez képest valamelyest nőtt. Ez a növekedés a támogatottak összetételének a változását jelzi, a dolgozó vagy tanuló, illetve a kiskorú gyermeket nevelő inaktív személyek aránya enyhén megemelkedett.

Rokkantsággal kapcsolatos kiadások Magyarországon és az Európai Unióban*

2001 és 2006 között a rokkantsággal összefüggésben adható ellátásokra az Európai Unió országai átlagosan az összes szociális célú kiadás 8%-át fordították. Ennél magasabb hányadot csak Dánia (12–15%), Finnország (13–14%), Luxemburg (13%) és Svédország (13–15%) fordított erre a célra. Lengyelország ilyen jellegű kiadásai az időszak kezdetén kimutatható 14%-os szintről 2006-ig 9,3%-ra csökkentek. Magyarország az uniós átlagnál magasabb arányban nyújtott rokkantellátásokat (9,6–10,3%) a teljes időszakban.

A GDP-hez viszonyított rokkantságra fordított kiadások 2001 és 2006 között mind az EU-27 átlagában, mind Magyarországon 2% körüli szinten mozogtak. Az ellátások egy főre jutó értéke vásárlóerő-paritáson az EU-27 esetében folyamatosan csökkent, míg a kelet-európai államokban fokozatosan közelített az uniós átlagához. Magyarországon a rokkantsággal összefüggő ellátások egy főre jutó értéke vásárlóerő-paritáson a vizsgált hat év alatt az uniós átlagának feléről 70%-ra emelkedett, elsősorban a 13. havi nyugdíj bevezetésének köszönhetően.

A magyar rokkantsági ellátásoknak nagyobb része volt pénzbeni juttatás (87,2), mint az EU-27 átlagában (79,1). 2006-ban az unióban a rokkantságra fordított összes támogatásnak a 19,3%-a esetében kötötték jövedelemvizsgálathoz a folyósítást, míg Magyarországon csak 0,8%-nál. Némi változást hozt ebben, hogy 2009-től a III. csoportba tartozó – akiknek egészségkárosodása 50–79%-os mértékű – rokkantnyugdíjasok esetében az ellátásra való jogosultság a nyugdíjasként elért nettó keresettől függ. A jövedelemkorlát alkalmazása Írországból (47,3%) és Nagy-Britanniából (35,3%) volt a legmagasabb. Csehországban, Cipruson, Luxemburgban, Romániában és Svédországban nem vagy alig volt a rokkantsággal kapcsolatos juttatások között jövedelemhez kötött ellátás.

* A nemzetközi összehasonlítás az ESSPROS módszertan szerint összeállított adatok felhasználásával készült. Az ESSPROS (European System of Integrated Social Protection Statistics – A szociális védelem integrált európai statisztikai rendszere) az Európai Uniót alkotó tagállamok szociális védelmi rendszereinek statisztikai adatait tartalmazza. A szociális védelem kiadásait és bevételeit funkcionálisan, cél szerint csoportosítja, ezáltal csökkenteni lehet az egyes országok szociális rendszereinek eltérő felépítéséből adódó inkonzisztenciát. Nyolc ún. szociális védelmi funkciót különböztet meg: 1. Betegség/egészség gondozás, 2. Rokkantság, 3. Öregség, 4. Hátrahagyottak, 5. Család/gyermek, 6. Munkanélküliség, 7. Lakás, 8. Más hova nem sorolt társadalmi kirekesztettség.

12. tábla

A rokkantságra fordított kiadások megoszlása ellátástípusonként az EU-27 átlagában és Magyarországon, 2006

(%)							
Ország	Pénzbeli ellátások			Természetbeni ellátások			
	rokkantnyugdíj	korai nyugdíj csökkent munkaképesség miatt ^{a)}	egyéb pénzbeli támogatás	elhelyezés	rehabilitáció	házi segítségnyújtás ^{b)}	egyéb természetbeni
EU-27	61,2	11,7	27,1	47,4	16,8	27,1	8,7
Magyarország	73,5	–	26,5	56,9	2,5	..	40,7

a) Magyarországon a korai nyugdíjazási formák között nincsen a csökkent munkaképesség miatt nyújtott ellátás. Hazánkban a munkáltatói befizetésekből finanszírozott elő-, bányász-, és korengedményes nyugdíjak elsősorban munkaerő-piaci okokból vehetők igénybe, így a munkanélküliséggel kapcsolatos juttatások közé tartoznak. A munkanélküliség funkcióba sorolt, csökkent munkaképesség miatt folyósított nyugdíjak száma az EU-27 országaiban is elenyésző az összes nyugdíjhoz képest: 2006-ban Bulgáriában, Svédországban és Portugáliában volt 2% felett az arányuk, az országok többségében (81,5%-uknál) ez az érték 1% alatt maradt.

b) Magyarországon a házi segítségnyújtásra fordított összeg az öregség funkcionál kerül elszámolásra, mivel a szolgáltatást leggyakrabban idősek veszik igénybe.

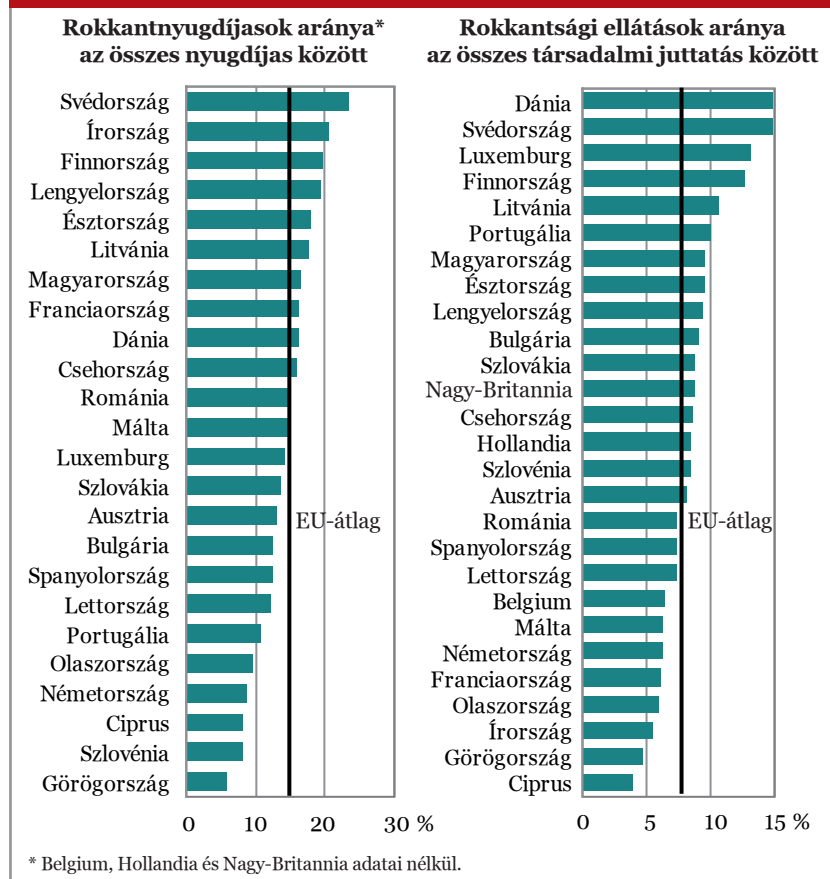
Magyarországon a rokkantsággal kapcsolatos **pénzbeli ellátások** közel háromnegyedét a *nyugdíjak* teszik ki, melyeknél nincs jövedelemvizsgálat, míg az EU-27 országaiban folyósított rokkantnyugdíjak 31,6%-a jövedelemhez kötött volt. Hazánkban e kiadásokat társadalombiztosítási forrásból finanszírozzák, ezért járulékfizetés alapján a kötelező állami nyugdíjrendszer részét képezik. Ide tartoznak a *korhatár alatti rokkantsági és baleseti rokkantsági* nyugdíjak közül az I–II. csoportba tartozók (akinek egészségkárosodása 80% fölötti) ellátásaira fordított 55,4, illetve a III. csoportba tartozók ellátásaira fordított 263,5 milliárd forintos kiadásai 2006-ban. A nyugdíjkorhatárt elért rokkantsági nyugdíjak az ESSPROS módszertana alapján az *öregséggel* kapcsolatos kiadások között szerepelnek, így az ezekre költött összegek nem jelentkeznek a *rokkantság* funkcióban.

A magyarországi egyéb pénzbeli – nem nyugdíj jellegű – rokkantsági támogatások között található a *fogyatékosági támogatás, a vakok személyi járadéka, a megváltozott munkaképességűek keresetkiegészítése, melyekre* 26 milliárd forintot nyújtott a költségvetés 2006-ban.

Nem társadalombiztosítási forrásból finanszírozzák, de a nyugdíjbiztosítási szervek folyósítanak több más rokkantsági jellegű ellátást is. A *bányász dolgozók egészségkárosodási járadéka és a megváltozott munkaképességűek*

6. ábra

Rokkantsági ellátások és rokkantnyugdíjak az Európai Unió országában, 2006

további járadékai – a rendszeres szociális járadék és az átmeneti járadék – szolgálati időhöz kötött nyugdíjszerű ellátások, melyeknek összege 2006-ban megközelítette a 72 milliárd forintot. A szolgálati időhöz nem kötött rendszeres pénzbeli juttatás, a *rokkantsági járadék* összege 2006-ban elérte a 10,6 milliárd forintot. Pótlék, kiegészítés címen adhatók a *cukorbetegek támogatása* és a *hadigondozotti ellátások*.

Rászorultság alapján, a megállapított jövedelemszint alatt élő mozgáskorlátozott személyeknek *közlekedési támogatás is nyújtható*, melyre 2006-ban 2,4 milliárd forintot biztosított a költségvetés.

A szociális biztonság megteremtése érdekében – a pénzbeli ellátásokon kívül – a rászorulóknak részére személyes gondoskodást nyújtó, azaz **termé-**

szetbeni ellátások is segítséget nyújtanak. Az ESSPROSS e társadalmi szerepvállalásnak megfelelően tartalmazza a szociális intézmények fenntartási költségeit, valamint a közvetlenül természetben nyújtott támogatásokat is. A *fogyatékos személyek és a pszichiátriai betegek tartós bentlakásos és átmeneti gondozását biztosító* intézmények – a fenntartó típusától függetlenül¹⁴ – működésükhöz állami normatív támogatást kapnak. 2006-ban a 61,8 milliárd forintot kitevő természetbeni ellátások legnagyobb része (58,5%-a) az egészségkárosodott személyek intézményi elhelyezését szolgálta.

Az intézményi ellátások mellett külön kategóriát képeznek a rehabilitációs ellátások, melyek a fogyatékosok számára létesített *nappali intézmények és támogató szolgálatok* kiadásait tartalmazzák¹⁵ (2006-ban 1,6 milliárd forint). Egyéb, rokkantsági alapon nyújtott természetbeni kiadásként jelentkezett a *mozgáskorlátozottak lakáscélú támogatására, akadálymentesítésre* fordított 2,4 milliárd forint, a *rokkant, illetve fogyatékos személyek kedvezményes utazására* biztosított 15,3 milliárd forint, valamint a *rokkantak civil szervezeteinek támogatására* költött 6,3 milliárd forint.

Az összes természetbeni, jövedelemhez nem kötött egy főre jutó magyar rokkantsági ellátás színvonala az uniós átlag 63,4%-a volt vásárlóerő-paritáson számolva.

A természetbeni ellátások közül csak egy, a *mozgáskorlátozottak személygépkocsi-szerzési és -átalakítási támogatása* volt rászorultsági alapon adott, ez 2006-ban 1,8 milliárd forint kiadást jelentett.

¹⁴ Fenntartó lehet önkormányzat, egyházak, központi állami vagy civil szervezetek.

¹⁵ Szintén a rokkantság funkcióra vonatkozó becslés alapján.

TÁBLÁZATOK

Táblázatok jegyzéke

1. NÉPESSÉG, NÉPESEDÉS, NÉPESSÉGSTRUKTÚRA	93
1/1. A népesség száma, a természetes népmozgalom főbb adatai	93
1/2. A népesség száma korcsoport és nem szerint (január 1.)	95
1/3. A népesség korösszetétele, eltartottsági ráták, öregedési index	98
1/4. A 15 éves és idősebb népesség családi állapot szerint	99
1/5. A házasságkötések főbb mutatói	100
1/6. A válások főbb mutatói	100
1/7. Élveszületési és termékenységi mutatók	101
1/8. A halálozások főbb mutatói	102
1/9. Belföldi vándorlás és költözés főbb mutatói	103
1/10. A külföldi állampolgárok nemzetközi vándorlásának összefoglaló adatai	104
1/11. A magyar állampolgárok nemzetközi vándorlásának összefoglaló adatai	105
2. EGÉSZSÉGI ÁLLAPOT, EGÉSZSÉGÜGYI ELLÁTÓRENDSZER	106
2/1. Meghaltak aránya nem és korcsoport szerint	106
2/2. Meghaltak aránya kiemelt halálokok szerint	107
2/3. A felnőtt lakosság véleménye egészségi állapotáról, 2007	108
2/4. A háziorvosok és a házi gyermekorvosok betegforgalma	109
2/5. A gondozóintézetek főbb adatai	110
2/6. A kórházak fontosabb adatai	111
2/7. „Új rokkantak” száma, változása és megoszlása megyénként	111
3. OKTATÁS	112
3/1. A tanulók és a hallgatók száma nevelési-oktatási feladat szerint	112
3/2. A végzettek száma a nappali és a felnőttoktatásban	113
3/3. Egyetemek, főiskolák nappali tagozatára jelentkezettek és felvettek	114
3/4. A költségvetés oktatási kiadásai	114
4. MUNKAERŐPIAC	115
4/1. A 15–74 éves népesség gazdasági aktivitása nemenként	115
4/2. Foglalkoztatási ráta korcsoportok és nemek szerint	116
4/3. Munkanélküliségi ráta korcsoportok és nemek szerint	117
4/4. A 15–74 éves foglalkoztatottak száma nemzetgazdasági ágak szerint, nemenként	118
4/5. A 15–74 éves foglalkoztatottak száma foglalkoztatásuk jellege szerint, nemenként	119
4/6. A 15–74 éves foglalkoztatottak száma, foglalkoztatási ráta a legmagasabb iskolai végzettség szerint, nemenként	120

4/7.	A 15–74 éves munkanélküliek száma, munkanélküliségi ráta a legmagasabb iskolai végzettség szerint, nemenként	.121
4/8.	A 15–74 éves munkanélküliek száma a munkakeresés időtartama szerint	.122
4/9.	A regisztrált munkanélküliek (álláskeresők) főbb adatai	.122
4/10.	A teljes munkaidőben foglalkoztatottak havi bruttó és nettó átlagkeresete, a fogyasztóiár-index, nettó reálkereseti index	.123
4/11.	Bruttó átlagkeresetek nemzetgazdasági ágak szerint	.124
5.	HÁZTARTÁSOK	.127
5/1.	Az egy főre jutó éves kiadások	.127
5/2.	A háztartásban fogyasztott élelmiszerek és alkoholmentes italok egy főre jutó éves mennyiségei	.129
5/3.	Tartós fogyasztási cikkek száz háztartásra jutó állománya.	.130
6.	LAKÁS	.131
6/1.	A lakások felszereltségének főbb mutatói régió és településtípus szerint	.131
6/2.	A kiadott új lakásépítési engedélyek területi mutatói	.132
6/3.	Használatba vett lakások területi mutatói	.133
6/4.	Kiadott új lakásépítési engedélyek, 2008	.134
6/5.	Használatba vett lakások, 2008	.135
6/6.	Eladott városi lakások ára régió, település- és épülettípus szerint	.136
6/7.	A teljes lakásállomány átlagos becsült lakásárak településtípus és épülettípus szerint	.137
6/8.	Átlagos havi lakásfenntartási kiadás település- és lakástípus szerint	.138
6/9.	Engedélyezett lakáscélú hitelek	.139
6/10.	Lakáscélú átlaghitelek célok szerint	.140
7.	SZOCIÁLIS VÉDŐHÁLÓ	.141
7/1.	Az idősek nappali intézményeinek adatai	.141
7/2.	Az idősek otthonainak és gondozóházainak adatai	.142
7/3.	Fogyatékosok, pszichiátriai és szenvedélybeteg otthonaiban ellátottak száma	.142
7/4.	Az ellátásban részesülők száma, megoszlása és az ellátások átlagösszege az ellátás típusa szerint a januári emelés után	.143
7/5.	A családtámogatások összefoglaló kiadási adatai	.146
7/6.	A családi pótlékban részesülő családok és gyermekek száma családnagyság szerint	.146
7/7.	Gyermekjóléti ellátások adatai	.147
7/8.	Gyermekvédelmi szakellátásban részesülő gyermekek és fiatal felnőttek száma	.147

7/9. Az egészségbiztosítási ellátásban részesülők táppénzes adatai	148
7/10. A rendszeres és rendkívüli gyermekvédelmi támogatások főbb adatai	149
7/11. Önkormányzatok által nyújtott főbb rendszeres és eseti támogatások adatai	150
8. KULTÚRA	151
8/1. Mozi-, színház- és hangverseny-előadások régióként	151
8/2. Mozi-, színház- és hangverseny-látogatások régióként	152
8/3. Könyvtárlátogatók és kölcsönzött könyvtári egységek könyvtártípusok szerint	153
8/4. Múzeumi kiállítások és látogatások régióként	154
8/5. A kiadott könyvek és füzetek száma és példányszáma jelleg szerint	155
8/6. Közszolgálati és országos kereskedelmi televízió és rádió műsoridejének összetétele műsortípus szerint	156
9. Bűnözés	157
9/1. Az ismertté vált bűncselekmények száma főbb bűncselekménytípusok szerint	157
9/2. Az ismertté vált bűncselekmények száma és százezer lakosra jutó száma területi egységenként	158
10. Nemzetközi adatok	159
10/1. Főbb demográfiai jelzőszámok, 2008	159
10/2. Főbb gazdasági jelzőszámok, 2008	160
10/3. Főbb oktatási mutatószámok, 2007	161
10/4. A társadalmi juttatások főbb mutatói az Európai Unió 27 országában, 2006	163
10/5. Az egyes funkciók részesedése az összes társadalmi juttatásból az Európai Unió 27 országában, 2006	164

Jelmagyarázat

- + = Előzetes adat.
- .. = Az adat nem ismeretes.
- = A megfigyelt statisztikai jelenség
nem fordul elő.
- x = A mutató nem értelmezhető.
- = A vonallal elválasztott adatok
összehasonlíthatósága korlátozott.

1. Népeség, népesedés, népeségstruktúra

1/1. A népeség száma, a természetes népmozgalom főbb adatai

Év, régió	Népeség száma, január 1., ezer fő	Házasság-kötés	Válás	Élve-születés	Halálozás	Természetes szaporodás, fogyás (-)	1 éven aluli meghalt
1970	10 322	96 612	22 841	151 819	120 197	31 622	5 449
1980	10 709	80 331	27 797	148 673	145 355	3 318	3 443
1990	10 375	66 405	24 888	125 679	145 660	-19 981	1 863
2000	10 222	48 110	23 987	97 597	135 601	-38 004	900
2001	10 200	43 583	24 391	97 047	132 183	-35 136	789
2002	10 175	46 008	25 506	96 804	132 833	-36 029	693
2003	10 142	45 398	25 046	94 647	135 823	-41 176	690
2004	10 117	43 791	24 638	95 137	132 492	-37 355	628
2005	10 098	44 234	24 804	97 496	135 732	-38 236	607
2006	10 077	44 528	24 869	99 871	131 603	-31 732	571
2007	10 066	40 842	25 160	97 613	132 938	-35 325	577
2008	10 045	40 105	25 155	99 149	130 027	-30 878	553
2008^{a)}							
Közép-Magyarország	2 926	13 304	7 351	30 552	35 370	-4 818	151
Közép-Dunántúl	1 103	4 359	2 764	10 472	13 722	-3 250	56
Nyugat-Dunántúl	998	3 995	2 267	8 994	12 643	-3 649	40
Dél-Dunántúl	953	3 454	2 484	8 566	12 821	-4 255	39
Észak-Magyarország	1 223	4 281	3 162	12 226	17 232	-5 006	107
Észak-Alföld	1 502	5 641	3 611	15 591	19 314	-3 723	71
Dél-Alföld	1 326	4 500	3 344	11 951	18 256	-6 305	82
Összesen	10 031	40 105	25 155	99 149	130 027	-30 878	553

a) A népeségadatok 2009. január 1-jére vonatkoznak.

1/1. A népesség száma, a természetes népmozgalom főbb adatai (folytatás)

Év, terület	Ezer lakosra jutó					Ezer élve- szülöttre jutó 1 éven aluli meghalt
	házasság- kötés	válás	élveszületés	halálozás	természetes szaporodás, fogyás (-)	
1970	9,3	2,2	14,7	11,6	3,1	35,9
1980	7,5	2,6	13,9	13,6	0,3	23,2
1990	6,4	2,4	12,1	14,0	-1,9	14,8
2000	4,7	2,3	9,6	13,3	-3,7	9,2
2001	4,3	2,4	9,5	13,0	-3,4	8,1
2002	4,5	2,5	9,5	13,1	-3,5	7,2
2003	4,5	2,5	9,3	13,4	-4,1	7,3
2004	4,3	2,4	9,4	13,1	-3,7	6,6
2005	4,4	2,5	9,7	13,5	-3,8	6,2
2006	4,4	2,5	9,9	13,1	-3,2	5,7
2007	4,1	2,5	9,7	13,2	-3,5	5,9
2008	4,0	2,5	9,9	13,0	-3,1	5,6
2008						
Közép-Magyarország	4,6	2,5	10,5	12,1	-1,7	4,9
Közép-Dunántúl	3,9	2,5	9,5	12,4	-2,9	5,3
Nyugat-Dunántúl	4,0	2,3	9,0	12,7	-3,7	4,4
Dél-Dunántúl	3,6	2,6	9,0	13,4	-4,4	4,6
Észak-Magyarország	3,5	2,6	9,9	14,0	-4,1	8,8
Észak-Alföld	3,7	2,4	10,3	12,8	-2,5	4,6
Dél-Alföld	3,4	2,5	9,0	13,7	-4,7	6,9
Összesen	4,0	2,5	9,9	13,0	-3,1	5,6

1/2. A népesség száma korcsoport és nem szerint (január 1.)

(fő)					
Korcsoport, éves	1980	1990	2001	2008	2009
Férfi					
0– 4	445 315	315 808	249 493	248 342	249 935
5– 9	397 569	335 356	297 697	247 085	246 845
10–14	362 508	439 263	318 508	278 441	268 988
15–19	334 752	393 404	341 130	317 100	312 485
20–24	415 158	346 861	415 863	332 060	330 172
25–29	452 175	313 671	399 618	387 300	371 369
30–34	381 314	389 033	355 373	431 229	441 528
35–39	358 551	423 099	305 123	366 504	367 746
40–44	313 383	355 443	350 122	313 860	327 458
45–49	331 180	328 144	400 402	307 222	299 814
50–54	330 402	277 582	334 522	376 466	362 308
55–59	308 628	279 920	280 059	318 696	326 782
60–64	170 481	259 856	228 878	252 491	258 361
65–69	238 087	221 183	203 069	205 666	210 096
70–74	172 785	106 513	168 136	155 140	153 805
75–79	106 475	117 075	118 499	120 649	120 845
80–84	50 488	57 685	48 688	70 296	70 823
85–	19 458	25 008	35 832	41 015	43 690
Összesen	5 188 709	4 984 904	4 851 012	4 769 562	4 763 050
Ebből:					
0–14	1 205 392	1 090 427	865 698	773 868	765 768
15–64	3 396 024	3 367 013	3 411 090	3 402 928	3 398 023
65–	587 293	527 464	574 224	592 766	599 259

1/2. A népesség száma korcsoport és nem szerint (január 1.) (folytatás)

(fő)					
Korcsoport, éves	1980	1990	2001	2008	2009
Nő					
0–4	420 389	301 424	237 253	235 202	237 346
5–9	375 111	320 794	284 021	235 183	234 114
10–14	340 281	417 904	305 025	264 549	255 380
15–19	315 740	373 452	327 262	302 749	298 807
20–24	398 759	331 792	395 864	321 378	318 424
25–29	439 376	306 619	385 527	369 140	355 357
30–34	374 673	385 382	345 986	416 515	425 376
35–39	362 018	424 242	305 703	356 460	356 829
40–44	338 601	361 232	362 691	313 665	325 279
45–49	354 267	346 810	426 026	323 847	313 990
50–54	363 836	320 119	367 449	414 874	399 138
55–59	365 345	327 623	330 357	373 226	381 773
60–64	210 205	326 068	305 366	317 922	325 093
65–69	309 285	308 485	288 676	293 823	296 029
70–74	243 452	161 269	268 408	254 660	254 585
75–79	168 194	199 509	220 110	221 807	220 930
80–84	95 868	114 744	103 005	155 487	157 227
85–	45 354	62 451	90 557	105 352	112 248
Összesen	5 520 754	5 389 919	5 349 286	5 275 839	5 267 925
Ebből:					
0–14	1 135 781	1 040 122	826 299	734 934	726 840
15–64	3 522 820	3 503 339	3 552 231	3 509 776	3 500 066
65–	862 153	846 458	970 756	1 031 129	1 041 019

1/2. A népesség száma korcsoport és nem szerint (január 1.) (folytatás)

(fő)					
Korcsoport, éves	1980	1990	2001	2008	2009
Összesen					
0– 4	865 704	617 232	486 746	483 544	487 281
5– 9	772 680	656 150	581 718	482 268	480 959
10–14	702 789	857 167	623 533	542 990	524 368
15–19	650 492	766 856	668 392	619 849	611 292
20–24	813 917	678 653	811 727	653 438	648 596
25–29	891 551	620 290	785 145	756 440	726 726
30–34	755 987	774 415	701 359	847 744	866 904
35–39	720 569	847 341	610 826	722 964	724 575
40–44	651 984	716 675	712 813	627 525	652 737
45–49	685 447	674 954	826 428	631 069	613 804
50–54	694 238	597 701	701 971	791 340	761 446
55–59	673 973	607 543	610 416	691 922	708 555
60–64	380 686	585 924	534 244	570 413	583 454
65–69	547 372	529 668	491 745	499 489	506 125
70–74	416 237	267 782	436 544	409 800	408 390
75–79	274 669	316 584	338 609	342 456	341 775
80–84	146 356	172 429	151 693	225 783	228 050
85–	64 812	87 459	126 389	146 367	155 938
Összesen	10 709 463	10 374 823	10 200 298	10 045 401	10 030 975
Ebből:					
0–14	2 341 173	2 130 549	1 691 997	1 508 802	1 492 608
15–64	6 918 844	6 870 352	6 963 321	6 912 704	6 898 089
65–	1 449 446	1 373 922	1 544 980	1 623 895	1 640 278

1/3. A népesség korösszetétele, eltartottsági ráták, öregedési index

Év, január 1.	Korösszetétel, %			A gyermeknépesség eltartottsági rátája ^{a)}	Az idős népesség eltartottsági rátája ^{b)}	Az eltartott népesség rátája ^{c)}	Öregedési index ^{d)}
	-14	15-64	65-				
	éves						
1970	21,1	67,4	11,5	31,3	17,0	48,3	54,4
1980	21,9	64,6	13,5	33,8	20,9	54,8	61,9
1990	20,5	66,2	13,2	31,0	20,0	51,0	64,5
2001	16,6	68,3	15,1	24,3	22,2	46,5	91,3
2002	16,3	68,4	15,3	23,8	22,3	46,1	93,5
2003	16,1	68,5	15,4	23,5	22,4	45,9	95,4
2004	15,9	68,6	15,5	23,1	22,6	45,7	97,6
2005	15,6	68,7	15,6	22,8	22,7	45,5	99,9
2006	15,4	68,8	15,8	22,4	22,9	45,4	102,4
2007	15,2	68,9	15,9	22,1	23,2	45,2	104,9
2008	15,0	68,8	16,2	21,8	23,5	45,3	107,8
2009	14,9	68,8	16,4	21,6	23,8	45,4	109,9

a) A gyermeknépesség (0-14 éves) a 15-64 éves népesség százalékában.
b) Az idős népesség (65- éves) a 15-64 éves népesség százalékában.
c) A gyermeknépesség és az idős népesség a 15-64 éves népesség százalékában.
d) Az idős népesség a gyermeknépesség százalékában.

1/4. A 15 éves és idősebb népesség családi állapot szerint

Év, január 1.	Nőtlen, hajadon	Házias	Özvegy	Elvált	Összesen
1970	1 692 100	5 432 347	773 517	247 628	8 145 592
1980	1 478 789	5 637 611	856 420	395 470	8 368 290
1990	1 671 462	5 041 676	923 920	607 216	8 244 274
2001	2 306 929	4 459 438	989 407	752 527	8 508 301
2002	2 363 383	4 392 897	988 374	770 086	8 514 740
2003	2 402 573	4 327 741	988 549	789 811	8 508 674
2004	2 450 289	4 266 789	985 817	807 730	8 510 625
2005	2 500 156	4 209 794	982 674	825 228	8 517 852
2006	2 554 636	4 147 433	978 566	842 503	8 523 138
2007	2 606 656	4 094 390	975 463	859 995	8 536 504
2008	2 655 169	4 032 093	971 461	877 876	8 536 599
2009	2 704 744	3 971 297	966 445	895 881	8 538 367
Százalék					
1970	20,8	66,7	9,5	3,0	100,0
1980	17,7	67,4	10,2	4,7	100,0
1990	20,3	61,2	11,2	7,4	100,0
2001	27,1	52,4	11,6	8,8	100,0
2002	27,8	51,6	11,6	9,0	100,0
2003	28,2	50,9	11,6	9,3	100,0
2004	28,8	50,1	11,6	9,5	100,0
2005	29,4	49,4	11,5	9,7	100,0
2006	30,0	48,7	11,5	9,9	100,0
2007	30,5	48,0	11,4	10,1	100,0
2008	31,1	47,2	11,4	10,3	100,0
2009	31,7	46,5	11,3	10,5	100,0

1/5. A házasságkötések főbb mutatói

Év	A házasságkötések száma	Ezer lakosra jutó házasságkötés	Ezer 15 éves és idősebb nem házas		A férfi	A nő	A férfi	A nő	A nők teljes első házasságkötési arányszáma
			férfitra	nőre	átlagos életkora házasságkötéskor, év	átlagos életkora az első házasságkötéskor, év			
							jutó házasságkötés		
1970	96 612	9,3	81,7	62,1	27,6	24,1	24,5	21,6	0,97
1980	80 331	7,5	68,7	51,1	27,7	24,7	24,5	21,8	0,89
1990	66 405	6,4	47,4	35,9	27,9	24,9	24,7	22,0	0,77
2000	48 110	4,7	27,4	21,1	30,4	27,5	27,2	24,7	0,49
2001	43 583	4,3	24,4	18,9	31,2	28,2	27,8	25,2	0,44
2002	46 008	4,5	25,4	19,7	31,5	28,5	28,2	25,7	0,47
2003	45 398	4,5	24,6	19,2	31,8	28,9	28,6	26,1	0,47
2004	43 791	4,3	23,4	18,2	32,3	29,3	29,0	26,5	0,45
2005	44 234	4,4	23,2	18,2	32,5	29,5	29,3	26,9	0,47
2006	44 528	4,4	23,0	18,0	32,9	30,0	29,7	27,3	0,47
2007	40 842	4,1	20,7	16,3	33,3	30,3	30,1	27,5	0,44
2008	40 105	4,0	20,0	15,8	33,7	30,7	30,4	27,9	0,43

1/6. A válások főbb mutatói

Év	A válások száma	Ezer fennálló házasságra	Ezer lakosra	Ezer házasságkötésre	Ezer 15 éves és idősebb házas		A férfi	A nő	Átlagos házasságtartam váláskor, év
					férfitra	nőre	átlagos életkora váláskor, év		
								jutó válás	
1970	22 841	8,4	2,2	236,4	8,4	8,4	37,2	33,7	..
1980	27 797	9,9	2,6	346,0	9,9	9,9	36,2	33,1	10,63
1990	24 888	9,9	2,4	374,8	9,9	9,9	37,2	34,3	10,90
2000	23 987	10,7	2,3	498,6	10,8	10,7	38,6	35,8	11,32
2001	24 391	11,0	2,4	559,6	11,1	11,0	39,0	36,1	11,40
2002	25 506	11,6	2,5	554,4	11,8	11,6	39,3	36,5	11,62
2003	25 046	11,6	2,5	551,7	11,7	11,6	39,8	36,9	11,92
2004	24 638	11,6	2,4	562,6	11,7	11,6	40,1	37,2	12,00
2005	24 804	11,8	2,5	560,7	11,9	11,8	40,3	37,4	12,11
2006	24 869	12,0	2,5	558,5	12,1	12,0	40,6	37,6	12,23
2007	25 160	12,3	2,5	616,0	12,4	12,3	40,9	38,0	12,41
2008	25 155	12,5	2,5	627,2	12,6	12,5	41,5	38,5	12,69

1/7. Élveszületési és termékenységi mutatók

Év	Az élveszületések száma	Ezer lakosra jutó élveszületés	Ezer 15–49 éves		
			nőre jutó élveszületés	házas nőre jutó élveszületés házasságból	nem házas nőre jutó házasságon kívüli élveszületés
1970	151 819	14,7	56,6	76,1	10,2
1980	148 673	13,9	57,6	73,7	14,8
1990	125 679	12,1	49,4	67,4	17,7
2000	97 597	9,6	38,1	52,1	23,0
2001	97 047	9,5	38,1	52,1	23,6
2002	96 804	9,5	38,3	52,8	23,9
2003	94 647	9,3	37,8	52,5	23,7
2004	95 137	9,4	38,4	53,4	24,8
2005	97 496	9,7	39,8	56,1	25,8
2006	99 871	9,9	41,1	59,0	26,5
2007	97 613	9,7	40,5	57,9	26,9
2008	99 149	9,9	41,3	58,8	28,3

Év	Teljes termékenységi arányszám	Reprodukción együttható		Száz élveszületett közül		A nők átlagos életkora		A 2500 grammon aluli súlyú élveszületettek aránya, %
		nyers	tisztított	házaságból	házaságon kívül	az első gyermek	a gyermek(ek)	
				született, %		születésekor		
1970	1,97	0,953	0,912	94,6	5,4	22,56	25,10	10,7
1980	1,92	0,937	0,909	92,9	7,1	22,86	24,95	10,4
1990	1,84	0,900	0,889	86,9	13,1	22,99	25,67	9,3
2000	1,33	0,643	0,635	71,0	29,0	25,02	27,00	8,4
2001	1,31	0,636	0,627	69,7	30,3	25,33	27,35	8,5
2002	1,31	0,635	0,626	68,6	31,4	25,70	27,64	8,5
2003	1,28	0,617	0,609	67,7	32,3	26,10	27,92	8,7
2004	1,28	0,626	0,618	66,0	34,0	26,54	28,27	8,3
2005	1,32	0,637	0,630	65,0	35,0	26,96	28,59	8,2
2006	1,35	0,659	0,651	64,4	35,6	27,29	28,88	8,3
2007	1,32	0,645	0,637	62,5	37,5	27,55	29,14	8,2
2008	1,35	0,659	0,652	60,5	39,5	27,70	29,31	8,3

1/8. A halálozások főbb mutatói

Év	A meghaltak száma			Ezer megfelelő nemű lakosra jutó halálozás			Születéskor várható átlagos élettartam		
	férfi	nő	összesen	férfi	nő	összesen	férfi	nő	összesen
1970	62 545	57 652	120 197	12,5	10,8	11,6	66,31	72,08	69,20
1980	76 729	68 626	145 355	14,8	12,4	13,6	65,45	72,70	69,02
1990	76 936	68 724	145 660	15,4	12,7	14,0	65,13	73,71	69,33
2000	70 475	65 126	135 601	14,5	12,2	13,3	67,11	75,59	71,33
2001	68 389	63 794	132 183	14,1	11,9	13,0	68,15	76,46	72,32
2002	68 837	63 996	132 833	14,3	12,0	13,1	68,26	76,56	72,43
2003	70 016	65 807	135 823	14,6	12,4	13,4	68,29	76,53	72,43
2004	68 381	64 111	132 492	14,3	12,1	13,1	68,59	76,91	72,78
2005	69 781	65 951	135 732	14,6	12,4	13,5	68,56	76,93	72,76
2006	67 851	63 752	131 603	14,2	12,1	13,1	69,03	77,35	73,21
2007	68 241	64 697	132 938	14,3	12,2	13,2	69,19	77,34	73,30
2008	66 269	63 758	130 027	13,9	12,1	13,0	69,79	77,76	73,83

1/9. A belföldi vándorlás és költözés főbb mutatói

Év	Állandó	Ideiglenes	Összes	Állandó	Ideiglenes	Összes
	belföldi vándorlás			településen belüli költözés		
	Szám, fő					
1970	270 998	525 451	796 449	492 552
1980	211 611	383 016	594 627	592 373
1990	213 625	261 006	474 631	401 899	166 140	568 039
2000	229 007	175 972	404 979	324 658	81 392	406 050
2001	216 853	183 024	399 877	317 427	81 271	398 698
2002	232 717	187 002	419 719	354 891	86 875	441 766
2003	242 537	192 834	435 371	377 284	94 906	472 190
2004	218 567	200 897	419 464	322 083	101 250	423 333
2005	222 275	210 878	433 153	325 055	109 015	434 070
2006	253 562	235 633	489 195	385 518	127 347	512 865
2007	255 221	258 953	514 174	374 534	145 381	519 915
2008	242 191	154 953	397 144	329 374	88 621	417 995
	Ezer lakosra					
1970	26,2	50,8	77,0	47,6
1980	19,8	35,8	55,5	55,3
1990	20,6	25,2	45,8	38,7	16,0	54,8
2000	22,8	17,6	40,4	31,8	8,0	39,8
2001	21,3	18,0	39,3	31,2	8,0	39,1
2002	22,9	18,4	41,3	34,9	8,6	43,5
2003	23,9	19,0	43,0	37,2	9,4	46,6
2004	21,6	19,9	41,5	31,9	10,0	41,9
2005	22,0	20,9	42,9	32,2	10,8	43,0
2006	25,2	23,4	48,6	38,3	12,6	50,9
2007	25,4	25,8	51,1	37,2	14,5	51,7
2008	24,1	15,4	39,6	32,8	8,8	41,6
	Teljes vándorlási arányszám			Teljes költözési arányszám		
1970	2,3	3,7	6,1
1980	1,8	2,9	4,7
1990	2,0	2,1	4,1	3,4	1,4	4,8
2000	2,3	1,5	3,7	3,0	0,7	3,7
2001	2,0	1,5	3,5	2,8	0,7	3,5
2002	2,2	1,6	3,8	3,2	0,8	3,9
2003	2,2	1,6	3,8	3,3	0,8	4,1
2004	2,0	1,7	3,7	2,8	0,9	3,7
2005	2,1	1,8	3,8	2,9	0,9	3,8
2006	2,3	2,0	4,3	3,4	1,1	4,5
2007	2,2	2,1	4,2	3,1	1,2	4,3
2008	2,1	1,3	3,3	2,8	0,7	3,5

**1/10. A külföldi állampolgárok nemzetközi vándorlásának
összefoglaló adatai**

Év	Bevándorló	Kivándorló	Vándorlási különbözlet	Magyarországon tartózkodó külföldi állampolgárok, január 1.		Menekült- státust	Magyar állampol- gárságot
				száma	az össznépes- ség száza- kában		
1995	14 008	2 401	11 607	138 101	1,3	116	10 695
1996	13 734	2 833	10 901	139 954	1,4	66	9 913
1997	13 283	1 928	11 355	142 506	1,4	27	10 136
1998	16 052	2 343	13 709	148 263	1,5	362	6 516
1999	20 151	2 460	17 691	150 245	1,5	313	7 046
2000	20 184	2 208	17 976	153 125	1,5	197	5 446
2001	20 308	1 944	18 364	110 028	1,1	174	8 590
2002	17 972	2 388	15 584	116 429	1,1	104	3 369
2003	19 365	2 553	16 812	115 888	1,1	178	5 261
2004	22 164	3 466	18 698	130 109	1,3	149	5 432
2005	25 582	3 320	22 262	142 153	1,4	97	9 870
2006	23 569	3 956	19 613	154 430	1,5	99	6 172
2007	22 607	4 133	18 474	166 030	1,6	169	8 442
2008	174 697	1,7	160	8 060 ⁺

**1/11. A magyar állampolgárok nemzetközi vándorlásának
összefoglaló adatai**

Év	Magyarországra vándorló			Magyarországról kivándorló
	hazatérők, visszatérők	nem magyarországi születési helyű magyar állampolgárok	összesen	
1995	208	1 219	1 427	772
1996	171	1 079	1 250	809
1997	114	1 045	1 159	894
1998	181	1 036	1 217	716
1999	149	1 122	1 271	361
2000	190	1 352	1 542	332
2001	615	1 156	1 771	647
2002	557	1 326	1 883	738
2003	464	1 498	1 962	569
2004	109	2 025	2 134	354
2005	90	2 148	2 238	338
2006	86	2 077	2 163	358
2007	51	1 703	1 754	367
2008 ⁺	93	1 850	1 943	627

2. Egészségi állapot, egészségügyi ellátórendszer

2/1. Meghaltak aránya nem és korcsoport szerint

Kor- csoport, éves	Ezer megfelelő korú					
	férfira			nőre		
	jutó halálozás					
	1990	2000	2008	1990	2000	2008
0	16,4	9,8	6,2	13,1	8,6	4,9
1– 4	0,6	0,5	0,3	0,4	0,3	0,2
5– 9	0,3	0,2	0,1	0,3	0,1	0,1
10–14	0,3	0,2	0,2	0,2	0,2	0,1
15–19	1,0	0,6	0,6	0,4	0,3	0,2
20–24	1,6	0,9	0,7	0,6	0,3	0,2
25–29	2,0	1,2	0,9	0,7	0,3	0,3
30–34	3,2	2,0	1,2	1,3	0,7	0,5
35–39	4,9	3,6	2,1	1,9	1,6	0,9
40–44	7,1	7,1	4,3	3,0	2,7	1,9
45–49	11,5	11,0	8,8	4,4	4,3	3,6
50–54	16,7	15,3	14,7	6,5	5,8	5,8
55–59	24,6	21,3	19,9	9,6	8,2	7,7
60–64	34,1	30,7	27,7	14,6	12,2	11,3
65–69	46,2	42,0	36,5	23,2	19,3	15,8
70–74	63,2	59,0	53,1	37,3	31,8	25,8
75–79	100,4	85,9	75,1	66,5	56,1	46,2
80–84	152,4	124,8	117,2	113,8	89,4	82,9
85–	252,4	211,1	181,3	212,6	186,8	161,3
Összesen	15,4	14,5	13,9	12,7	12,2	12,1

2/2. Megháltak aránya kiemelt halálokok szerint

Halálokok	Százézer lakosra jutó halálozások száma		
	1990	2000	2008 ^{a)}
Gümőkór (a késői hatások is)	6,7	3,8	1,9
Egyéb fertőző és élősködők okozta betegségek	2,5	2,6	2,3
Ajak, szájüreg és garat rosszindulatú daganata	10,8	16,5	16,4
A gyomor és belek rosszindulatú daganata	53,0	49,9	49,2
A végbél rosszindulatú daganata	16,6	19,1	16,0
A máj, epehólyag és az epevezetékek rosszindulatú daganata	20,0	17,5	14,0
A hasnyálmirigy rosszindulatú daganata	14,1	15,1	17,9
A gége, légcső, hörgők, tüdő és mellhártya rosszindulatú daganata	73,0	82,8	88,7
Az emlő rosszindulatú daganata	20,4	22,7	21,3
A női nemi szervek rosszindulatú daganata	18,0	16,0	15,8
Egyéb rosszindulatú daganatok	71,7	86,2	80,5
In situ, jóindulatú, bizonytalan vagy ismeretlen természetű daganatok	3,4	3,9	6,6
Cukorbetegség	18,9	22,3	28,5
Idült reumás szívbetegségek	8,7	3,9	2,5
Magasvérnyomás-betegség	55,6	46,3	63,1
Ischaemiás szívbetegségek	271,7	291,8	327,0
A szívbetegség egyéb formái	50,7	47,0	70,8
Agyérbetegségek	204,5	185,5	139,4
Influenza	0,7	0,4	0,1
Tüdőgyulladás	8,5	9,5	6,9
Hörgőhurut, tüdőtágulat és asztma	46,8	36,5	46,1
Gyomor- és nyombélfekély	9,7	9,2	8,0
Bélelzáródás és sérv	4,5	3,3	4,3
Májbetegségek	53,7	67,4	52,5
Vesegyulladás, vesebajos szindróma és nephrosis	4,8	7,1	6,1
Prostatatúltengés	1,6	0,7	0,8
A terhesség, szülés és gyermekágy betegségei	0,3	0,1	0,2
Perinatális időszakban keletkező bizonyos állapotok	10,6	5,2	3,5
Veleszületett rendellenességek	6,3	3,6	3,5
Tünetek és rosszul meghatározott állapotok	1,7	1,6	1,4
Összes egyéb betegségek	206,6	157,5	126,4
Motoros járműbalesetek	25,3	12,7	10,8
Összes egyéb balesetek	59,2	44,1	34,3
Öngyilkosság és önsértés	39,8	32,0	24,7
Emberölés és más személyek által szándékosan okozott sérülés, egyéb sérülések	3,7	3,9	3,6
Összesen	1 404,1	1 328,0	1 295,3

a) 2005. évtől a haláloki feldolgozásban változás történt. A kézi módszert felváltotta az automatikus haláloki feldolgozás, mely során a szöveges haláloki bejegyzések kódolása és a statisztikában közölt elsődleges halálók kiválasztása gépi úton készül.

2/3. A felnőtt lakosság véleménye egészségi állapotáról, 2007

(%)					
Megnevezés	Nagyon jó	Jó	Megfelelő	Rossz	Nagyon rossz
Összesen	15,5	31,3	31,2	17,1	4,9
		Nem			
Férfi	18,2	32,2	30,6	14,7	4,2
Nő	13,2	30,5	31,7	19,2	5,4
		Korcsoport, éves			
16–29	40,8	44,5	12,0	2,2	0,5
30–39	21,0	49,2	24,0	4,9	0,9
40–49	9,0	37,5	37,7	13,4	2,4
50–59	3,3	22,0	42,6	26,4	5,7
60–69	1,6	12,3	47,8	29,2	9,1
70 éves és idősebb	1,0	5,7	35,4	41,6	16,3
		Iskolai végzettség			
Legfeljebb 8 általános	3,0	9,8	30,2	39,7	17,3
Szaktanácsadó	15,9	23,1	30,1	24,4	6,5
Érettségi	15,8	34,7	32,0	14,1	3,4
Diploma	19,4	40,1	30,4	7,6	2,5
		Gazdasági aktivitás			
Foglalkoztatott	18,6	43,7	31,2	5,8	0,7
Munkanélküli	18,2	36,7	30,7	12,2	2,2
Tanuló	51,8	39,4	7,5	1,3	0,0
Nyugdíjas	1,4	9,9	43,4	33,6	11,7
Egyéb inaktív, eltartott	7,1	18,3	25,6	37,9	11,1

2/4. A házi orvosok és a házi gyermekorvosok betegforgalma

Év	Egy házi orvosra jutó évi betegforgalom			
	a rendelésen megjelentek	a beteg lakásán meglátogatottak	a szakrendelésre irányítás	
			EKG, röntgen, labor	egyéb
2000	9 208	1 078	652	597
2001	9 400	1 032	682	610
2002	9 666	988	724	646
2003	9 946	987	770	678
2004	10 332	953	840	725
2005	10 789	926	897	768
2006	11 455	840	934	892
2007	9 702	583	936	1 070
2008	10 163	593	1 062	1 150

Év	Egy házi gyermekorvosra jutó évi betegforgalom			
	a rendelésen megjelentek	az összes látogatás	ebből:	
			preventív	beteg-
látogatás				
2000	5 833	857	318	539
2001	5 827	820	310	510
2002	5 609	753	287	466
2003	5 919	743	277	466
2004	5 929	675	252	423
2005	6 133	659	244	415
2006	6 302	628	237	391
2007	6 211	546	214	332
2008	6 277	507	215	292

2/5. A gondozóintézetek főbb adatai

Év	Betegforgalom, ezer			
	a tüdőgondozókban	a pszichiátriai gondozókban	az addiktológiai gondozókban	a bőr- és nemibeteg-gondozókban
2000	2 035	1 262	178	1 966
2001	2 013	1 304	179	1 935
2002	2 000	1 332	184	1 965
2003	1 985	1 364	171	1 902
2004	2 011	1 395	162	1 898
2005	2 046	1 431	164	1 936
2006	1 948	1 482	162	1 875
2007	1 509	1 251	128	1 297
2008	1 401	1 126	94	1 264

Év	Nyilvántartott gondozottak száma az év végén		
	a tüdőgondozókban	a pszichiátriai gondozókban	az addiktológiai gondozókban
2000	704 606	130 762	43 319
2001	740 507	132 719	40 771
2002	773 016	134 791	36 918
2003	815 662	136 816	36 430
2004	886 808	141 488	34 528
2005	931 528	143 024	33 853
2006	949 501	149 777	29 448
2007	934 753	146 029	26 192
2008	961 124	145 532	19 963

Forrás: Országos Korányi Tbc és Pulmonológiai Intézet, Országos Pszichiátriai és Neurológiai Intézet, Országos Addiktológiai Intézet, Országos Szakfelügyeleti Módszertani Központ, Országos Epidemiológiai Központ.

2/6. A kórházak fontosabb adatai*

Év	Működő kórházi ágyak száma az év végén	Elbocsátott betegek száma, ezer	Egynapos ellátási esetek száma	Ápolás átlagos tartama, nap	Ágykihasználási százalék	Halálozási százalék
2000	83 430	2 610	40 534	8,9	76,5	2,9
2001	80 504	2 655	48 388	8,7	79,4	2,8
2002	80 340	2 708	39 785	8,5	79,9	2,8
2003	79 832	2 749	45 118	8,4	79,4	2,9
2004	79 605	2 777	48 760	8,2	79,2	2,8
2005	79 605	2 800	51 039	8,1	78,5	2,8
2006	79 847	2 716	58 473	7,9	74,2	2,8
2007	71 902	2 423	88 366	7,8	71,4	3,2
2008	70 971	2 508	121 857	7,9	77,4	3,1

* Az Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium (volt IM) kórházainak adatai nélkül.
 Forrás: Országos Egészségbiztosítási Pénztár.

2/7. „Új rokkantak” száma, változása és megoszlása megyénként

Területi egység	Új rokkant		Változás az előző évhez		Megoszlási százalék	
	2007	2008	szám	százalék	2007	2008
Budapest	4 644	3 428	-1 216	-26,2	13,7	12,7
Baranya	1 816	1 383	-433	-23,8	5,4	5,1
Bács-Kiskun	1 877	1 324	-553	-29,5	5,5	4,9
Békés	1 667	1 043	-624	-37,4	4,9	3,9
Borsod-Abaúj-Zemplén	2 239	1 918	-321	-14,3	6,6	7,1
Csongrád	1 690	976	-714	-42,2	5,0	3,6
Fejér	1 200	1 235	35	2,9	3,5	4,6
Győr-Moson-Sopron	1 197	778	-419	-35,0	3,5	2,9
Hajdú-Bihar	1 373	1 224	-149	-10,9	4,1	4,5
Heves	1 602	994	-608	-38,0	4,7	3,7
Jász-Nagykun-Szolnok	1 435	1 461	26	1,8	4,2	5,4
Komárom-Esztergom	1 130	822	-308	-27,3	3,3	3,0
Nógrád	743	623	-120	-16,2	2,2	2,3
Pest	4 029	3 302	-727	-18,0	11,9	12,2
Somogy	1 098	1 006	-92	-8,4	3,2	3,7
Szabolcs-Szatmár-Bereg	2 199	2 344	145	6,6	6,5	8,7
Tolna	1 297	1 076	-221	-17,0	3,8	4,0
Vas	745	610	-135	-18,1	2,2	2,3
Veszprém	1 128	852	-276	-24,5	3,3	3,2
Zala	777	644	-133	-17,1	2,3	2,4
Összesen	33 886	27 043	-6 843	-20,2	100,0	100,0

3. Oktatás

3/1. A tanulók és a hallgatók száma nevelési-oktatási feladat szerint

(ezer fő)					
Nevelési-oktatási feladat	1990/1991.	1995/1996.	2005/2006.	2007/2008.	2008/2009.
	tanév				
Nappali oktatás					
Óvodai	391,9	400,5	326,6	324,0	325,7
Általános iskolai	1 166,1	987,6	859,3	809,2	788,6
Szakiskolai	225,4	178,0	131,0	133,0	133,7
Középiskolai	291,9	372,6	441,2	442,0	440,1
Felsőfokú iskolai	76,6	132,9	231,5	242,9	242,9
Összesen	2 151,9	2 071,6	1 989,6	1 951,0	1 931,0
Felnőttoktatás					
Általános iskolai	11,5	5,2	2,6	2,2	2,1
Szakiskolai	–	–	4,0	5,9	5,0
Középiskolai	68,1	75,9	89,9	83,1	74,0
Felsőfokú iskolai	31,8	62,6	192,7	154,8	138,1
Összesen	111,4	143,7	289,1	246,0	219,2
Összesen					
Óvodai	391,9	400,5	326,6	324,0	325,7
Általános iskolai	1 177,6	992,8	861,9	811,4	790,7
Szakiskolai	225,4	178,0	135,0	138,8	138,7
Középiskolai	360,0	448,5	531,1	525,1	514,1
Felsőfokú iskolai	108,4	195,5	424,2	397,7	381,0
Összesen	2 263,3	2 215,3	2 278,7	2 197,0	2 150,2

3/2. A végzettek száma a nappali és a felnőttoktatásban

Megnevezés	Végzettek száma, ezer fő				Végzettek száma a megfelelő korú népesség százalékában	
	1990	1995	2005	2007	2008	
Nappali oktatás						
8 évfolyamot végzett	169,2	126,2	119,6	112,4	109,7	96,7
Érettségizett	53,1	70,3	77,0	77,5	68,5	54,2
ebből:						
gimnáziumban	24,2	31,2	38,2	38,9	33,9	26,8
szakközépiskolában	28,9	39,1	38,9	38,6	34,6	27,4
Felsőfokú oklevelet szerzett	16,0	20,0	32,8	29,1	29,0	22,1
Felnőttoktatás						
8 évfolyamot végzett	3,7	2,3	0,7	0,6	0,4	x
Érettségizett	14,8	13,9	11,5	13,5	12,7	x
ebből:						
gimnáziumban	3,1	3,4	7,0	8,5	8,5	x
szakközépiskolában	11,7	10,5	4,5	5,0	4,2	x
Felsőfokú oklevelet szerzett	8,1	6,2	24,4	22,4	20,2	x
Összesen						
8 évfolyamot végzett	172,9	128,5	120,3	112,9	110,1	x
Érettségizett	67,9	84,2	88,5	91,0	81,2	x
ebből:						
gimnáziumban	27,3	34,6	45,2	47,4	42,4	x
szakközépiskolában	40,6	49,6	43,4	43,6	38,8	x
Felsőfokú oklevelet szerzett	24,1	26,2	57,2	51,5	49,2	x

3/3. Egyetemek, főiskolák nappali tagozatára jelentkeztettek és felvettek*

Megnevezés	1990	1995	2005	2007	2008
Jelentkezett	46 767	84 380	91 583	74 849	63 976
Felvett	16 818	49 874	52 863	50 941	49 392
Felvettek a jelentkeztettek százalékában	36,0	59,1	57,7	68,1	77,2

* A felsőfokú alapképzésre (BA/BSc), osztatlan és mesterképzésre (MA/MSc) jelentkeztettek és felvettek.

3/4. A költségvetés oktatási kiadásai

Megnevezés	1990	1995	2005	2006	2007	2008
	Folyó áron, millió Ft					
Közoktatás	95 269	236 372	853 391	885 491	884 960	905 842
ebből:						
óvoda	15 400	43 234	175 570	184 013	179 041	186 949
alapfokú oktatás	49 469	119 758	442 530	450 580	438 663	443 177
középfokú oktatás	30 400	73 380	235 291	250 898	267 256	275 717
Felsőfokú oktatás	16 843	54 004	226 772	234 968	253 174	266 745
Egyéb oktatás	3 311	10 535	40 402	42 676	36 634	37 998
Oktatással összefüggő egyéb kiadások	2 579	5 614	49 548	53 000	53 633	64 521
Összesen	118 002	306 525	1 170 113	1 216 135	1 228 401	1 275 107
	Megoszlás, %					
Közoktatás	80,7	77,1	72,9	72,8	72,0	71,0
ebből:						
óvoda	13,1	14,1	15,0	15,1	14,6	14,7
alapfokú oktatás	41,9	39,1	37,8	37,1	35,7	34,8
középfokú oktatás	25,8	23,9	20,1	20,6	21,8	21,6
Felsőfokú oktatás	14,3	17,6	19,4	19,3	20,6	20,9
Egyéb oktatás	2,8	3,4	3,5	3,5	3,0	3,0
Oktatással összefüggő egyéb kiadások	2,2	1,8	4,2	4,4	4,4	5,1
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

4. Munkaerőpiac

4/1. A 15–74 éves népesség gazdasági aktivitása nemenként

Év	Foglalkoztatottak	Munkanélküliek	Gazdaságilag aktívak	Gazdaságilag nem aktívak	15–74 éves népesség	Aktivitási arány	Munkanélkülségi ráta	Foglalkoztatási ráta
Összesen								
1990 ^{a)}	4 880,0	62,4	4 942,4	2 725,4	7 667,8	64,5	1,3	63,6
1992	4 025,7	444,2	4 469,9	3 202,0	7 671,9	58,3	9,9	52,5
1998	3 695,6	314,0	4 009,6	3 792,7	7 802,3	51,4	7,8	47,4
1999	3 809,3	285,3	4 094,6	3 693,1	7 787,7	52,6	7,0	48,9
2000	3 856,2	263,7	4 119,9	3 659,6	7 779,5	53,0	6,4	49,6
2001	3 868,3	234,1	4 102,4	3 670,0	7 772,4	52,8	5,7	49,8
2002	3 870,6	238,8	4 109,4	3 652,8	7 762,2	52,9	5,8	49,9
2003	3 921,9	244,5	4 166,4	3 578,5	7 744,9	53,8	5,9	50,6
2004	3 900,4	252,9	4 153,3	3 567,9	7 721,2	53,8	6,1	50,5
2005	3 901,5	303,9	4 205,4	3 517,1	7 722,5	54,5	7,2	50,5
2006	3 930,1	316,8	4 246,9	3 474,9	7 721,8	55,0	7,5	50,9
2007	3 926,2	311,9	4 238,1	3 481,3	7 719,4	54,9	7,4	50,9
2008	3 879,4	329,2	4 208,6	3 501,6	7 710,2	54,6	7,8	50,3
Férfi								
1990 ^{a)}	2 648,0	37,9	2 685,9	1 008,8	3 694,7	72,7	1,4	71,7
1992	2 161,2	265,9	2 427,1	1 239,7	3 666,8	66,2	11,0	58,9
1998	2 023,0	188,7	2 211,7	1 507,0	3 718,7	59,5	8,5	54,4
1999	2 083,6	170,0	2 253,6	1 456,3	3 709,9	60,7	7,5	56,2
2000	2 105,8	158,9	2 264,7	1 441,0	3 705,7	61,1	7,0	56,8
2001	2 113,7	142,4	2 256,1	1 447,9	3 704,0	60,9	6,3	57,1
2002	2 112,5	138,0	2 250,5	1 450,3	3 700,8	60,8	6,1	57,1
2003	2 126,5	138,5	2 265,0	1 426,4	3 691,4	61,4	6,1	57,6
2004	2 117,3	136,8	2 254,1	1 426,9	3 681,0	61,2	6,1	57,5
2005	2 116,1	159,1	2 275,2	1 409,7	3 684,9	61,7	7,0	57,4
2006	2 137,4	164,6	2 302,0	1 385,5	3 687,5	62,4	7,2	58,0
2007	2 143,0	164,2	2 307,2	1 386,0	3 693,2	62,5	7,1	58,0
2008	2 110,8	174,3	2 285,1	1 403,5	3 688,6	62,0	7,6	57,2
Nő								
1990 ^{a)}	2 232,0	24,5	2 256,5	1 716,6	3 973,1	56,8	1,1	56,2
1992	1 864,5	178,3	2 042,8	1 962,3	4 005,1	51,0	8,7	46,6
1998	1 672,6	125,3	1 797,9	2 285,7	4 083,6	44,0	7,0	41,0
1999	1 725,7	115,3	1 841,0	2 236,8	4 077,8	45,1	6,3	42,3
2000	1 750,4	104,8	1 855,2	2 218,6	4 073,8	45,5	5,6	43,0
2001	1 754,6	91,7	1 846,3	2 222,1	4 068,4	45,4	5,0	43,1
2002	1 758,1	100,8	1 858,9	2 202,5	4 061,4	45,8	5,4	43,3
2003	1 795,4	106,0	1 901,4	2 152,1	4 053,5	46,9	5,6	44,3
2004	1 783,1	116,1	1 899,2	2 141,0	4 040,2	47,0	6,1	44,1
2005	1 785,4	144,8	1 930,2	2 107,4	4 037,6	47,8	7,5	44,2
2006	1 792,7	152,2	1 944,9	2 089,4	4 034,3	48,2	7,8	44,4
2007	1 783,2	147,7	1 930,9	2 095,3	4 026,2	48,0	7,6	44,3
2008	1 768,6	154,9	1 923,5	2 098,1	4 021,6	47,8	8,1	44,0

a) Szakértői becslés.

4/2. Foglalkoztatási ráta korcsoportok és nemek szerint

(%)						
Év	15-24	25-54	55-64	15-64	Összehasonlítható ^{a)}	Aktuális ^{b)}
	éves					
Összesen						
1992	35,3	75,6	23,0	58,0	64,5	64,5
1998	34,1	70,4	16,7	53,6	59,7	58,5
1999	34,1	72,3	19,3	55,4	61,5	60,3
2000	32,5	73,0	21,9	56,0	62,0	60,2
2001	30,7	73,1	23,5	56,2	62,1	60,4
2002	28,5	73,0	25,6	56,2	61,9	60,0
2003	26,7	73,7	29,0	57,0	62,3	60,8
2004	23,6	73,6	31,1	56,8	61,7	60,0
2005	21,8	73,7	33,0	56,9	61,7	60,1
2006	21,7	74,2	33,6	57,3	62,2	60,2
2007	21,0	74,6	33,1	57,3	62,4	60,1
2008	20,0	74,4	31,4	56,7	62,0	59,0
Férfi						
1992	37,0	81,3	33,3	64,0	67,9	67,9
1998	37,4	76,9	25,8	60,3	63,7	63,1
1999	37,8	78,7	29,6	62,2	65,7	65,0
2000	36,0	79,2	32,8	62,7	66,3	64,9
2001	34,4	79,4	34,1	62,9	66,6	65,1
2002	31,2	79,7	35,5	62,9	66,5	65,2
2003	29,7	80,1	37,9	63,4	66,9	65,7
2004	26,3	80,5	38,4	63,1	66,6	65,3
2005	24,4	80,3	40,6	63,1	66,4	65,2
2006	24,5	80,9	41,4	63,8	67,2	65,9
2007	24,2	81,3	41,7	64,0	67,4	66,2
2008	23,1	81,0	38,5	63,0	66,7	65,3
Nő						
1992	33,6	70,2	14,5	52,3	60,8	60,8
1998	30,6	64,1	9,6	47,3	55,3	53,7
1999	30,4	66,1	11,2	48,9	56,9	55,4
2000	28,8	66,9	13,1	49,6	57,4	55,4
2001	26,9	67,0	14,9	49,8	57,3	55,5
2002	25,8	66,5	17,6	49,8	56,9	54,8
2003	23,7	67,4	21,8	50,9	57,4	55,9
2004	20,8	67,0	25,0	50,7	56,5	54,8
2005	19,2	67,2	26,7	51,0	56,6	54,9
2006	18,7	67,6	27,1	51,1	56,8	54,5
2007	17,8	67,9	26,2	50,9	56,9	54,1
2008	16,9	67,9	25,7	50,6	56,7	53,0

a) Férfiak: 15-59 év, nők: 15-54 év.
b) 1992-ben férfiak: 15-59 év, nők: 15-54 év; 1998-1999 között férfiak: 15-60 év, nők: 15-56 év; 2000-2001 között férfiak: 15-61 év, nők: 15-57 év; 2002-2003 között férfiak: 15-61 év, nők: 15-58 év; 2004-2005 között férfiak: 15-61 év, nők: 15-59 év; 2006-2007-ben férfiak: 15-61 év, nők: 15-60 év, 2008-ban férfiak: 15-61 év, nők: 15-61 év.

4/3. Munkanélküliségi ráta korcsoportok és nemek szerint

(%)						
Év	15–24	25–54	55–64	15–64	Összehasonlítható ^{a)}	Aktuális ^{b)}
	éves					
Összesen						
1992	18,8	8,8	5,7	10,0	10,2	10,2
1998	14,0	6,8	4,7	7,8	7,8	7,8
1999	12,9	6,2	2,8	7,0	7,1	7,1
2000	12,7	5,7	3,0	6,4	6,6	6,5
2001	11,3	5,1	2,9	5,7	5,9	5,8
2002	12,6	5,2	3,1	5,8	6,0	5,9
2003	13,4	5,3	2,8	5,9	6,1	5,9
2004	15,5	5,5	3,1	6,1	6,3	6,2
2005	19,4	6,4	3,9	7,2	7,5	7,3
2006	19,1	6,8	3,9	7,5	7,7	7,5
2007	18,0	6,8	4,2	7,4	7,6	7,5
2008	19,9	7,1	5,0	7,9	8,1	7,9
Férfi						
1992	21,9	9,6	5,9	11,1	11,2	11,2
1998	15,8	7,3	4,6	8,5	8,5	8,5
1999	14,0	6,7	3,4	7,6	7,6	7,6
2000	13,8	6,2	3,7	7,1	7,1	7,1
2001	12,2	5,7	3,8	6,3	6,4	6,3
2002	13,2	5,4	3,8	6,2	6,2	6,2
2003	13,8	5,5	2,9	6,1	6,2	6,2
2004	16,2	5,3	3,2	6,1	6,2	6,2
2005	19,7	6,1	4,2	7,0	7,2	7,1
2006	18,6	6,4	4,0	7,2	7,3	7,2
2007	17,7	6,5	4,5	7,2	7,3	7,2
2008	19,1	6,9	5,0	7,7	7,8	7,7
Nő						
1992	15,1	7,8	5,4	8,8	9,0	9,0
1998	11,6	6,1	5,0	6,9	7,0	6,9
1999	11,5	5,6	1,3	6,3	6,5	6,4
2000	11,2	5,0	1,6	5,7	5,9	5,7
2001	10,0	4,5	1,4	5,0	5,2	5,0
2002	11,9	4,9	1,9	5,4	5,7	5,5
2003	12,9	5,0	2,7	5,6	5,8	5,7
2004	14,4	5,6	2,9	6,1	6,4	6,2
2005	19,1	6,9	3,5	7,5	7,9	7,6
2006	19,8	7,2	3,9	7,9	8,3	7,9
2007	18,6	7,2	3,9	7,7	8,1	7,8
2008	20,9	7,4	5,1	8,1	8,4	8,1

a) Férfiak: 15–59 év, nők: 15–54 év.
b) 1992-ben férfiak: 15–59 év, nők: 15–54 év; 1998–1999 között férfiak: 15–60 év, nők: 15–56 év; 2000–2001 között férfiak: 15–61 év, nők: 15–57 év; 2002–2003 között férfiak: 15–61 év, nők: 15–58 év; 2004–2005 között férfiak: 15–61 év, nők: 15–59 év; 2006–2007-ben férfiak: 15–61 év, nők: 15–60 év, 2008-ban férfiak: 15–61 év, nők: 15–61 év.

4/4. A 15–74 éves foglalkoztatottak száma nemzetgazdasági ágak szerint, nemenként

(ezer fő)

Év	Mezőgazdaság	Energiaipar összesen	Villamosenergiaipar	Feldolgozóipar	Építőipar	Kereskedelem, javítás	Szállás-hely-szolgáltatás	Szállítás, rak-tározás
1992	460,1	160,7	108,0	1 053,5	216,8	480,4	115,6	346,4
1998	274,7	123,1	97,6	914,2	230,0	476,1	121,9	304,3
1999	275,7	115,0	90,7	933,1	252,2	517,9	133,2	308,7
2000	255,5	100,2	80,7	936,7	267,1	543,2	134,3	313,3
2001	243,4	93,4	80,1	961,0	271,5	550,1	143,1	312,5
2002	240,9	89,0	74,2	959,9	271,0	552,1	137,3	309,7
2003	215,2	81,0	68,2	925,5	299,4	553,1	139,4	303,2
2004	204,9	77,9	63,7	893,9	308,7	545,7	148,8	296,1
2005	194,0	79,5	64,6	869,4	315,1	585,9	154,3	285,4
2006	190,8	82,6	67,6	865,2	321,6	582,0	157,2	301,3
2007	182,9	78,8	64,2	872,0	330,5	591,5	156,1	301,7
2008	174,1	66,4	57,4	870,8	309,5	585,0	157,2	287,4
Ebből:								
Férfi	132,1	52,2	44,0	537,7	284,7	279,7	69,6	209,9
Nő	42,0	14,2	13,4	333,1	24,8	305,3	87,6	77,5

Év	Pénzügyi tevékenység	Ingyatlanügyletek	Közigazgatás, védelem, társadalombiztosítás	Oktatás	Egészségügy, szociális ellátás	Egyéb közösségi, személyi szolgáltatás	Összesen
1992	68,7	140,3	236,7	311,8	236,3	198,4	4 025,7
1998	82,0	164,4	273,6	310,0	242,6	178,7	3 695,6
1999	80,9	182,5	284,1	310,5	241,8	173,7	3 809,3
2000	84,3	204,6	282,1	322,8	245,2	166,9	3 856,2
2001	78,9	219,1	276,4	314,5	238,7	165,7	3 868,3
2002	75,3	232,8	282,1	318,0	240,7	161,8	3 870,6
2003	72,8	265,9	295,4	329,0	267,2	174,8	3 921,9
2004	80,1	272,5	298,8	333,0	269,4	170,6	3 900,4
2005	80,3	275,8	297,9	323,4	262,7	177,8	3 901,5
2006	80,3	282,8	299,2	322,9	269,5	174,7	3 930,1
2007	83,8	282,9	285,3	316,3	260,4	184,0	3 926,2
2008	94,7	306,6	288,6	310,7	249,1	179,3	3 879,4
Ebből:							
Férfi	30,4	168,2	141,9	68,1	55,9	80,4	2 110,8
Nő	64,3	138,4	146,7	242,6	193,2	98,9	1 768,6

4/5. A 15–74 éves foglalkoztatottak száma foglalkoztatásuk jellege szerint, nemenként

(ezer fő)

Év	Alkalmazott		Szövet- kezet tagja	Társas vál- lalkozás tagja	Vállal- kozó	Segítő családtag	Foglalkoztatott	
	összesen	ebből: határo- zott idejű szerző- dése van					összesen	ebből: rész- munka- idős ^{a)}
1992	3 203,4	–	225,0	257,9	290,1	49,3	4 025,7	–
1998	3 105,9	207,3	55,5	133,3	372,6	28,3	3 695,6	–
1999	3 215,1	200,2	43,5	110,6	411,6	28,5	3 809,3	–
2000	3 276,1	233,5	38,0	129,2	386,3	26,6	3 856,2	151,7
2001	3 313,6	248,2	31,4	118,9	377,3	27,1	3 868,3	152,7
2002	3 337,2	243,4	22,5	109,9	377,1	23,9	3 870,6	151,3
2003	3 399,2	256,4	8,6	114,7	378,4	21,0	3 921,9	176,1
2004	3 347,8	228,9	8,1	136,6	390,5	17,4	3 900,4	171,9
2005	3 367,3	236,9	5,8	146,7	364,4	17,3	3 901,5	160,0
2006	3 431,4	231,3	4,8	126,7	347,2	20,0	3 930,1	156,5
2007	3 439,7	250,8	4,4	123,2	341,2	17,7	3 926,2	162,4
2008	3 405,0	268,2	2,4	122,6	335,6	13,8	3 879,4	179,2
Ebből:								
Férfi	1 788,6	154,8	1,9	86,5	228,0	5,8	2 110,8	70,1
Nő	1 616,4	113,4	0,5	36,1	107,6	8,0	1 768,6	109,1

a) Önbesorolás alapján.

4/6. A 15–74 éves foglalkoztatottak száma, foglalkoztatási ráta a legmagasabb iskolai végzettség szerint, nemenként					
(ezer fő)					
Év	Alapfokú	Középfokú (érettségi nélkül)	Középfokú (érettséggel)	Felsőfokú	Összesen
	végzettséggel rendelkező foglalkoztatottak száma				
1992	1 171,5	1 078,1	1 192,2	583,9	4 025,7
1998	802,0	1 129,5	1 161,8	602,3	3 695,6
1999	709,7	1 215,1	1 256,3	628,2	3 809,3
2000	671,9	1 246,0	1 272,7	665,6	3 856,2
2001	666,2	1 277,3	1 257,4	667,4	3 868,3
2002	633,2	1 290,4	1 264,7	682,3	3 870,6
2003	592,7	1 262,9	1 323,8	742,5	3 921,9
2004	559,7	1 220,8	1 309,2	810,7	3 900,4
2005	550,3	1 223,9	1 299,3	828,0	3 901,5
2006	519,2	1 243,2	1 325,1	842,6	3 930,1
2007	495,1	1 250,1	1 331,7	849,3	3 926,2
2008	483,7	1 190,8	1 308,2	896,7	3 879,4
Ebből:					
Férfi	248,0	832,1	613,1	417,6	2 110,8
Nő	235,7	358,7	695,1	479,1	1 768,6
(%)					
Év	Alapfokú	Középfokú (érettségi nélkül)	Középfokú (érettséggel)	Felsőfokú	Összesen
	végzettséggel rendelkező foglalkozási rátája				
1992	31,4	74,8	67,9	78,2	52,5
1998	23,6	70,0	58,6	74,4	47,4
1999	22,6	71,2	59,8	75,1	48,9
2000	22,3	71,4	59,6	75,4	49,6
2001	22,3	71,5	59,2	76,4	49,8
2002	21,9	71,2	58,6	76,2	49,9
2003	21,7	69,9	59,2	76,3	50,6
2004	21,1	69,1	58,3	76,6	50,5
2005	21,2	68,1	57,8	76,7	50,5
2006	20,8	68,6	57,7	75,0	50,9
2007	20,6	67,8	57,2	73,9	50,9
2008	20,6	65,5	56,1	73,8	50,3
Ebből:					
Férfi	24,7	71,8	62,1	77,4	57,2
Nő	17,6	54,3	51,7	70,9	44,0

4/7. A 15–74 éves munkanélküliek száma, munkanélküliségi ráta a legmagasabb iskolai végzettség szerint, nemenként

(ezer fő)

Év	Alapfokú	Középfokú (érettségi nélkül)	Középfokú (érettséggel)	Felsőfokú	Összesen
	végzettséggel rendelkező munkanélküliek száma				
1992	196,4	141,4	90,5	15,9	444,2
1998	121,9	107,7	72,1	12,3	314,0
1999	101,0	107,4	67,8	9,1	285,3
2000	85,8	102,3	65,1	10,5	263,7
2001	82,9	87,2	54,4	9,6	234,1
2002	84,1	86,0	55,5	13,2	238,8
2003	81,8	91,9	57,7	13,1	244,5
2004	78,7	90,1	65,1	19,0	252,9
2005	91,9	107,8	81,2	23,0	303,9
2006	102,8	107,8	82,3	23,9	316,8
2007	103,3	103,1	80,2	25,3	311,9
2008	111,2	106,2	86,2	25,6	329,2
Ebből:					
Férfi	61,3	68,6	34,6	9,8	174,3
Nő	49,9	37,6	51,6	15,8	154,9

(%)

Év	Alapfokú	Középfokú (érettségi nélkül)	Középfokú (érettséggel)	Felsőfokú	Összesen
	végzettséggel rendelkezők munkanélküliségi rátája				
1992	14,4	11,6	7,1	2,7	9,9
1998	13,2	8,7	5,8	2,0	7,8
1999	12,5	8,1	5,1	1,4	7,0
2000	11,3	7,6	4,9	1,6	6,4
2001	11,1	6,4	4,1	1,4	5,7
2002	11,7	6,2	4,2	1,9	5,8
2003	12,1	6,8	4,2	1,7	5,9
2004	12,3	6,9	4,7	2,3	6,1
2005	14,3	8,1	5,9	2,7	7,2
2006	16,5	8,0	5,8	2,8	7,5
2007	17,3	7,6	5,7	2,9	7,4
2008	18,7	8,2	6,2	2,8	7,8
Ebből:					
Férfi	19,8	7,6	5,3	2,3	7,6
Nő	17,5	9,5	6,9	3,2	8,1

4/8. A 15–74 éves munkanélküliek száma* a munkakeresés időtartama szerint

(ezer fő)									
Év	-1	1-3	4-6	7-11	12	13-18	19-24	25-	Összesen
	hónap								
1992	43,9	90,9	96,4	110,7	10,6	41,7	38,4	—	432,6
1998	13,0	44,2	44,2	45,5	16,1	39,3	27,6	64,3	294,2
1999	14,9	43,6	38,7	45,8	13,3	38,1	26,9	62,4	283,7
2000	16,7	38,7	35,3	42,9	13,0	37,2	23,8	54,9	262,5
2001	14,9	37,0	33,2	38,6	11,5	31,6	20,9	44,2	231,9
2002	15,5	39,4	34,8	40,7	11,6	32,7	19,8	42,5	237,0
2003	15,9	42,1	38,9	42,0	14,5	27,6	17,6	43,0	241,6
2004	13,0	42,0	39,9	41,8	13,5	33,4	19,6	47,2	250,4
2005	14,8	48,9	44,1	51,3	14,1	41,0	27,4	54,3	295,9
2006	13,3	50,7	48,3	51,9	17,4	41,5	26,6	58,8	308,5
2007	13,8	49,4	44,3	50,1	12,7	43,3	26,0	64,9	304,5
2008	13,7	50,5	47,9	53,5	13,4	39,8	27,3	74,7	320,8

* 2002-ig a 30 napon belül, 2003-tól a 90 napon belül új állásban kezdők nélkül.

4/9. A regisztrált munkanélküliek (álláskereső) főbb adatai

(ezer fő)					
Év ^{a)}	Regisztrált munkanélküliek (nyilvántartott álláskereső) száma			Munkanélküli- (álláskereső) járadékban rés- zesülők száma ^{b)}	Jövedelempótló támogatásban részesülők száma ^{c)}
	férfi	nő	összesen		
1992	328,0	229,0	557,0	412,9	18,4
1993	395,3	276,4	671,7	404,8	89,3
1994	333,1	235,3	568,4	228,9	190,3
1995	293,8	213,9	507,7	182,8	211,0
1996	284,1	216,5	500,6	171,7	211,3
1997	267,1	203,0	470,1	141,7	201,1
1998	233,4	189,7	423,1	130,7	182,1
1999	221,4	188,1	409,5	140,7	159,8
2000	209,7	180,8	390,5	131,7	143,5
2001	196,4	167,7	364,1	119,2	131,2
2002	184,6	160,1	344,7	114,9	113,4
2003	188,0	169,2	357,2	107,2	116,2
2004	193,3	182,6	375,9	109,7	120,4
2005	210,4	199,5	409,9	113,9	133,4
2006	200,9	192,5	393,5	109,1	121,8
2007	219,9	207,0	426,9	96,5	133,0
2008	228,3	214,0	442,3	97,0	147,5

a) Éves átlag adatok.

b) A nyugdíj előtti segélyben és az álláskeresőt ösztönző juttatásban részesülők nélkül.

c) 2001-től a rendszeres szociális segélyben részesülőkkel együtt.

**4/10. A teljes munkaidőben foglalkoztatottak havi bruttó és nettó
átlagkeresete, a fogyasztóiár-index, nettó reálkereseti index**

Év	Bruttó	Nettó	Bruttó	Nettó	Fogyasztóiár- index	Nettó reálkereseti index
	Ft/fő/hó		előző év = 100,0			
1980	4 098	–	105,7	–	109,1	–
1990	13 446	10 108	128,6	121,6	128,9	94,3
1991	17 934	12 948	130,0	125,5	135,0	93,0
1992	22 294	15 628	125,1	121,3	123,0	98,6
1993	27 173	18 397	121,9	117,7	122,5	96,1
1994	33 939	23 424	124,9	127,3	118,8	107,2
1995	38 900	25 891	116,8	112,6	128,2	87,8
1996	46 837	30 544	120,4	117,4	123,6	95,0
1997	57 270	38 145	122,3	124,1	118,3	104,9
1998	67 764	45 162	118,3	118,4	114,3	103,6
1999	77 187	50 076	116,1	112,7	110,0	102,5
2000	87 645	55 785	113,5	111,4	109,8	101,5
2001	103 553	64 913	118,0	116,2	109,2	106,4
2002	122 482	77 622	118,3	119,6	105,3	113,6
2003	137 193	88 753	112,0	114,3	104,7	109,2
2004	145 520	93 715	106,0	105,6	106,8	98,9
2005	158 343	103 149	108,8	110,1	103,6	106,3
2006	171 351	110 951	108,2	107,6	103,9	103,6
2007	185 017	114 282	108,0	103,0	108,0	95,4
2008	198 942	122 047	107,5	106,8	106,1	100,7

Forrás: Intézményi munkaügy-statisztika.

4/11. Bruttó átlagkeresetek nemzetgazdasági ágak szerint

(Ft/fő/hó)								
Nemzetgazdasági ág	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Mezőgazdaság, vadgazdálkodás, erdőgazdálkodás, halászat	72 116	84 251	89 273	97 014	102 801	111 961	122 089	133 628
Bányászat	126 796	138 540	149 076	162 145	168 794	194 948	200 921	229 675
Feldolgozóipar	101 119	113 817	124 087	136 534	146 227	158 953	173 066	184 185
Villamosenergia-, gáz-, vízellátás	135 682	155 468	174 189	192 430	208 433	226 893	245 470	265 713
Építőipar	79 719	86 209	93 797	99 991	106 574	117 633	135 984	145 474
Kereskedelem, javítás	90 596	106 411	115 566	122 299	130 700	145 246	158 092	171 692
Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás	68 120	81 167	87 118	90 072	95 777	102 890	112 033	122 322
Szállítás, raktározás, posta, távközlés	114 447	130 621	142 646	157 749	169 954	183 983	194 810	207 990
Pénzügyi tevékenység	215 970	240 881	273 776	324 297	350 837	403 861	390 508	433 259
Ingatlanügyletek, gazdasági szolgáltatás	121 821	133 867	145 054	154 365	161 904	172 109	191 806	216 484
Közigazgatás, védelem, kötelező társadalombiztosítás	131 724	167 846	180 837	184 304	207 322	222 973	253 298	267 323
Oktatás	97 647	128 665	162 380	159 805	181 447	191 133	193 208	203 485
Egészségügyi, szociális ellátás	78 850	103 142	129 956	130 425	144 022	151 822	159 847	169 856
Egyéb közösségi, személyi szolgáltatás	91 679	111 386	129 240	137 674	148 020	156 185	181 181	187 372
Nemzetgazdaság összesen	103 553	122 482	137 193	145 520	158 343	171 351	185 017	198 942

Forrás: Intézményi munkaügy-statisztika.

4/11. Bruttó átlagkeresetek nemzetgazdasági ágak szerint (folytatás)

(Ft/fő/hó)								
Nemzetgazdasági ág	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Fizikai foglalkozásúak								
Mezőgazdaság, vadgazdálkodás, erdőgazdálkodás, halászat	61 628	72 129	75 754	82 448	86 507	94 011	102 805	112 122
Bányászat	105 141	116 996	125 498	133 587	141 603	163 208	169 862	192 304
Feldolgozóipar	79 701	89 818	96 129	105 224	111 975	121 337	133 124	140 600
Villamosenergia-, gáz-, vízellátás	107 785	122 017	134 719	146 319	158 343	172 375	185 991	200 261
Építőipar	60 880	70 098	74 634	79 377	83 761	93 782	107 144	115 634
Kereskedelem, javítás	57 977	69 727	74 851	78 736	83 537	93 359	104 887	112 804
Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás	52 903	63 794	67 236	70 478	75 511	83 236	90 243	97 562
Szállítás, raktározás, posta, távközlés	83 995	94 645	103 244	113 606	122 585	132 746	143 710	152 793
Pénzügyi tevékenység	91 678	106 426	127 116	135 869	133 663	133 528	141 688	145 977
Ingyenértékelés, gazdasági szolgáltatás	63 414	73 319	76 576	81 406	87 324	95 576	104 476	112 236
Közigazgatás, védelem, kötelező társadalombiztosítás	78 548	104 886	112 642	99 599	111 000	125 359	144 001	153 801
Oktatás	53 943	69 481	85 120	83 757	95 504	101 803	101 991	111 574
Egészségügyi, szociális ellátás	57 046	74 160	88 561	88 312	97 800	103 938	109 309	117 733
Egyéb közösségi, személyi szolgáltatás	64 619	77 581	86 672	91 915	99 244	107 473	123 167	128 040
Nemzetgazdaság összesen	72 626	84 751	91 397	96 053	102 676	111 882	122 643	130 821

Forrás: Intézményi munkaügy-statisztika.

4/11. Bruttó átlagkeresetek nemzetgazdasági ágak szerint (folytatás)

(Ft/fő/hó)								
Nemzetgazdasági ág	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Szellemi foglalkozásúak								
Mezőgazdaság, vadgazdálkodás, erdőgazdálkodás, halászat	108 454	125 057	135 846	147 318	158 891	174 143	188 148	206 529
Bányászat	210 590	220 854	240 556	265 450	272 435	308 758	314 874	350 279
Feldolgozóipar	183 055	203 243	225 647	247 015	261 444	283 669	303 256	325 233
Villamosenergia-, gáz-, vízellátás	187 650	213 659	239 216	265 946	285 793	309 142	339 468	367 504
Építőipar	138 896	138 644	153 803	165 282	178 938	195 364	221 794	231 397
Kereskedelem, javítás	139 124	158 260	172 984	186 888	201 522	221 686	235 070	254 216
Szálláshely-szolgáltatás, vendéglátás	112 104	130 328	147 674	150 488	164 210	174 391	183 719	197 989
Szállítás, raktározás, posta, távközlés	158 007	181 806	199 068	221 195	240 262	260 015	271 569	288 748
Pénzügyi tevékenység	218 801	243 853	276 100	327 215	354 526	408 435	394 500	438 103
Ingtalanügyletek, gazdasági szolgáltatás	170 435	181 288	198 366	218 755	232 944	246 191	270 121	298 908
Közigazgatás, védelem, kötelező társadalombiztosítás	165 102	206 667	223 466	218 704	247 496	262 546	290 808	307 898
Oktatás	105 549	139 021	175 516	172 368	194 856	204 556	213 157	224 217
Egészségügyi, szociális ellátás	88 339	115 390	146 862	146 710	161 167	168 725	177 073	186 755
Egyéb közösségi, személyi szolgáltatás	123 174	150 699	175 455	186 166	202 067	209 927	241 388	248 227
Nemzetgazdaság összesen	143 753	169 826	193 275	203 271	222 826	239 588	255 601	274 819

Forrás: Intézményi munkaügy-statisztika.

5. Háztartások

5/1. Az egy főre jutó éves kiadások*

(Ft/fő/év)					
Főcsoport	2000	2005	2006	2007	2008 ^{a)}
Élelmiszerek és alkoholmentes italok	111 523	145 231	154 561	167 346	179 048
Élelmiszerek	102 828	132 744	141 235	152 792	163 358
Cereáliák	15 725	21 383	22 184	25 089	28 121
Húsfélék	34 464	43 674	45 967	47 832	49 885
Hal	780	1 425	1 551	1 576	1 782
Tej sajt, tojás	18 132	23 772	24 807	27 384	29 606
Olaj és zsíradék	5 809	6 614	6 938	7 019	9 053
Gyümölcs	6 941	8 326	9 384	10 696	11 084
Zöldség és burgonya	11 304	13 570	15 907	17 731	17 043
Édességek	6 344	9 174	9 411	9 924	10 528
Máshova nem sorolt élelmiszerek	3 329	4 808	5 086	5 540	6 258
Alkoholmentes italok	8 695	12 486	13 327	14 554	15 690
Szeszes italok, dohányárúk	14 204	22 888	21 800	23 544	24 830
Szeszes italok	4 665	7 390	7 063	7 841	8 309
Dohányárúk	9 548	15 497	14 737	15 703	16 521
Ruházat és lábbeli	22 409	32 293	32 599	30 190	30 104
Ruházat	15 861	22 727	22 956	20 800	21 174
Lábbeli	6 548	9 566	9 643	9 389	8 930
Lakásszolgáltatás, víz, villamos energia, gáz és egyéb tüzelőanyag	70 836	124 762	133 499	148 643	167 576
ebből:					
Lakáskarbantartás és -javítás	7 376	13 806	15 218	15 386	13 616
Vízellátás és egyéb lakásszolgáltatás	15 785	30 885	31 680	34 214	38 270
Villamos energia, gáz és egyéb tüzelőanyagok	44 888	74 397	79 128	91 209	109 094
Lakberendezés, lakásfelszerelés, rendszeres lakáskarbantartás	20 431	29 961	30 350	29 473	30 636

* COICOP szerint: egyéni fogyasztás rendeltetés szerinti osztályozása.

a) Előzetes adat, csak a folyó fogyasztási kiadást tartalmazza.

5/1. Az egy főre jutó éves kiadások* (folytatás)

(Ft/fő/év)					
Főcsoport	2000	2005	2006	2007	2008 ^{a)}
Egészségügy	13 719	26 502	26 577	30 772	33 267
Gyógyszerek, egészségügyi termékek, gyógyászati segéd-eszközök	9 727	20 278	20 483	24 286	27 254
Járóbeteg-ellátás	3 803	5 060	4 996	5 326	4 763
Kórházi szolgáltatások	190	1 164	1 098	1 161	1 251
Közlekedés és szállítás	40 718	90 916	91 290	88 586	93 570
Járművásárlás	10 707	35 867	30 373	21 539	23 084
Személyszállító járművek üzemeltetése	23 171	40 750	44 543	48 220	51 262
Közlekedési és szállítási szolgáltatások	6 839	14 299	16 373	18 827	19 225
Hírközlés	20 211	41 898	48 049	48 287	49 642
Postai szolgáltatás	201	168	155	165	235
Telefon és egyéb hírközlő berendezés	1 003	1 163	1 480	1 072	903
Telefonálás és egyéb hírközlési szolgáltatás	19 007	40 568	46 414	47 050	48 504
Szabadidő és kultúra	27 280	54 697	55 573	55 324	58 911
Oktatás	1 508	5 418	6 096	5 816	6 103
Vendéglátás és szálláshelyszolgáltatás	11 252	20 624	23 222	24 441	27 381
Vendéglátás	10 230	19 411	21 768	22 541	25 860
Szálláshely-szolgáltatás	1 022	1 213	1 454	1 900	1 520
Egyéb termékek és szolgáltatások	29 013	48 345	49 765	53 888	58 271
ebből:					
Biztosítás	14 138	26 419	25 639	27 861	32 070
01–12 A háztartások egyéni fogyasztási kiadásai (nemzeti)	383 104	643 535	673 381	706 310	759 339

* COICOP szerint: egyéni fogyasztás rendeltetés szerinti osztályozása.

a) Előzetes adat, csak a folyó fogyasztási kiadást tartalmazza.

**5/2. A háztartásban fogyasztott élelmiszerek
és alkoholmentes italok egy főre jutó éves mennyiségei**

(kg/fő/év)					
Megnevezés	2000	2005	2006	2007	2008 ⁺
Élelmiszerek					
Kenyér és cereáliák	102,2	92,4	90,0	88,0	86,4
ebből:					
Kenyér	62,0	50,3	47,9	46,1	44,9
Péksütemény	8,8	10,3	10,5	10,6	10,7
Húsfélék	56,9	58,5	57,9	57,3	55,1
ebből:					
Marha- és borjúhús	1,3	1,1	1,0	1,1	1,1
Sertéshús	17,8	17,0	17,0	16,8	15,8
Baromfihús	18,4	19,0	18,4	17,7	16,9
Hal és tengeri állat	5,0	1,8	1,8	1,7	1,8
Tej, liter	67,6	60,5	58,6	56,9	53,9
Joghurt, kefir, tejföl	7,4	11,7	12,1	12,6	12,8
Tejkonzerv, tejpor, sajt, túró	8,0	5,7	5,8	5,7	5,8
Tojás, db	180,0	175,0	167,0	163,0	145,8
Olaj és zsíradék	20,0	18,2	18,5	17,3	17,0
Vaj, -krém, margarin	4,0	4,3	4,2	4,2	4,2
Olívaolaj, étolaj	8,5	9,8	10,0	9,7	9,1
Állati zsíradék	7,5	4,1	4,4	3,4	3,7
Gyümölcs	60,1	45,1	44,6	44,9	42,7
Zöldség és burgonya	104,1	94,8	87,4	85,1	83,8
ebből:					
Burgonya	42,9	36,9	33,5	32,6	31,0
Cukor	17,4	14,5	13,8	13,6	13,7
Alkoholmentes italok					
Ásványvíz, liter		43,6	52,3	59,1	59,5
Szénsavas üdítőitalok, liter		31,9	32,1	31,9	30,9
Gyümölcslevek, zöldség ivólevek, liter		14,2	15,1	15,4	15,6

5/3. Tartós fogyasztási cikkek száz háztartásra jutó állománya

(db)							
Megnevezés	2000	2003	2004	2005	2006	2007	2008+
Hűtőszekrény	85	79	76	75	72	71	69
Fagyasztógép	58	58	57	55	52	52	52
Hűtő- és fagyasztógép	20	30	32	33	36	37	39
Mikrohullámú sütő	49	67	72	75	80	82	85
Mosogatógép	..	4	5	6	6	7	9
Mosógép automata, félaautomata	59	70	72	74	83 ^{a)}	86 ^{a)}	83
Automata mosógép szárítóval	..	1	2	1	1
Színes televízió	110	135	138	140	144	148	151
CD-lejátszó	9	18	23	27	33	35	36
Digitális fényképezőgép	15	20	28
DVD	..	6	14	24	36	43	51
Videokamera	3	8	8	8	8	8	8
Személyi számítógép	14	30	35	37	45	53	62
Parabolaantenna vagy kábeltévé	49	69	65	64	15 ^{b)}	13 ^{b)}	12 ^{b)}
Mobiltelefon	27	124	134	140	158	166	172
Személygépkocsi	39	49	50	51	54	56	57

a) Tartalmazza a szárító funkcióval ellátott automata mosógépet is.
b) Csak a parabolaantenna ellátottságot tartalmazza.

6. Lakás

6/1. A lakások felszereltségének főbb mutatói régió és településtípus szerint

(%)				
Régió, településtípus	Dupla komfort	Hálózati víz	Közcsonatorna	Fürdőszoba
1999				
Közép-Magyarország	6	95	72	92
Közép-Dunántúl	6	95	54	92
Nyugat-Dunántúl	7	95	62	92
Dél-Dunántúl	6	89	44	87
Észak-Magyarország	5	80	45	82
Észak-Alföld	4	84	34	83
Dél-Alföld	5	87	34	86
Összesen	5	90	52	88
Ebből:				
Budapest	5	99	89	93
Megyei jogú város	6	97	84	96
Többi város	6	90	46	90
Község	5	80	16	79
2003				
Közép-Magyarország	8	97	82	95
Közép-Dunántúl	9	96	74	95
Nyugat-Dunántúl	9	95	79	93
Dél-Dunántúl	10	94	56	94
Észak-Magyarország	7	85	53	87
Észak-Alföld	6	90	47	89
Dél-Alföld	7	88	44	91
Összesen	8	93	65	92
Ebből:				
Budapest	5	100	93	95
Megyei jogú város	7	98	88	97
Többi város	10	92	60	92
Község	8	86	36	88
2007				
Közép-Magyarország	9	98	82	96
Közép-Dunántúl	9	97	83	96
Nyugat-Dunántúl	9	99	82	97
Dél-Dunántúl	11	96	86	96
Észak-Magyarország	8	93	67	91
Észak-Alföld	5	96	57	95
Dél-Alföld	6	97	51	95
Összesen	8	97	71	92
Ebből:				
Budapest	6	100	94	98
Megyei jogú város	6	99	90	98
Többi város	9	96	73	96
Község	10	94	42	91

Forrás: Lakásviszonyok 1999, 2003; Háztartási költségvetési felvétel, 2007.

6/2. A kiadott új lakásépítési engedélyek területi mutatói

(lakás/ezer fő)					
Megnevezés	2004	2005	2006	2007	2008
Régió					
Közép-Magyarország	8,6	8,6	7,4	7,6	7,7
Közép-Dunántúl	4,6	4,1	3,2	3,2	4,5
Nyugat-Dunántúl	6,7	5,0	4,6	4,5	4,7
Dél-Dunántúl	4,1	3,4	3,2	3,0	2,6
Észak-Magyarország	2,7	2,7	2,6	2,4	1,9
Észak-Alföld	5,1	4,3	3,6	3,3	2,5
Dél-Alföld	4,4	3,1	2,6	2,4	2,3
Településtípus					
Budapest	8,4	9,1	6,8	6,5	7,1
Megyei jogú város	7,0	4,8	3,8	4,0	4,3
Többi város	5,0	4,8	4,6	4,5	4,3
Községek	4,2	3,5	3,5	3,5	3,1
Településstruktúra					
Budapest	8,4	9,1	6,8	6,5	7,1
Budapesti agglomeráció többi települése	11,4	9,7	10,5	11,9	11,1
Egyéb agglomeráció központja	4,9	3,5	4,5	4,0	2,9
Egyéb agglomeráció többi települése	8,3	6,5	7,5	6,5	7,6
Agglomerálódó térség központja	8,1	5,4	4,8	5,1	5,5
Agglomerálódó térség többi települése	9,3	8,6	7,0	8,6	6,6
Településeggyüttes központja	7,9	5,5	3,6	4,0	4,8
Településeggyüttes többi települései	4,5	4,5	4,0	4,0	3,5
Településeggyüttesbe nem tartozó települések	3,3	3,0	2,8	2,4	2,3
Népességnagyság					
Budapest	8,4	9,1	6,8	6,5	7,1
100 000–300 000	7,5	5,1	4,3	4,2	4,2
50 000– 99 999	6,7	5,0	3,5	4,2	4,9
30 000– 49 999	5,3	4,9	5,1	4,3	6,1
10 000– 29 999	5,4	5,2	5,0	5,3	4,3
5 000– 9 999	5,1	4,6	4,2	3,9	3,6
1 000– 4 999	4,0	3,4	3,3	3,4	3,1
– 999	3,0	2,7	2,5	2,2	1,7
Összesen	5,7	5,1	4,5	4,4	4,4

6/3. Használatba vett lakások területi mutatói

(lakás/ezer fő)					
Megnevezés	2004	2005	2006	2007	2008
Régió					
Közép-Magyarország	6,5	6,7	5,2	5,8	6,1
Közép-Dunántúl	3,8	2,6	2,6	2,9	2,5
Nyugat-Dunántúl	5,4	4,4	3,7	4,1	3,9
Dél-Dunántúl	3,4	2,9	2,5	2,6	2,1
Észak-Magyarország	1,9	2,1	1,8	1,8	1,5
Észak-Alföld	4,5	3,7	3,1	3,2	3,2
Dél-Alföld	2,5	2,5	2,2	1,9	2,2
Településtípus					
Budapest	6,0	7,2	4,9	5,7	5,6
Megyei jogú város	5,3	4,3	3,5	3,7	3,5
Többi város	3,9	3,6	3,3	3,5	3,9
Községek	3,4	2,8	2,6	2,6	2,4
Településstruktúra					
Budapest	6,0	7,2	4,9	5,7	5,6
Budapesti agglomeráció többi települése	9,2	7,5	7,4	7,4	8,8
Egyéb agglomeráció központja	3,8	2,9	2,9	4,0	2,2
Egyéb agglomeráció többi települése	7,7	5,7	5,2	5,9	4,9
Agglomerálódó térség központja	6,7	6,9	4,4	3,9	3,5
Agglomerálódó térség többi települése	8,5	6,6	5,4	6,5	6,6
Településeggyüttes központja	6,1	4,7	3,8	4,0	4,0
Településeggyüttes többi települései	3,0	3,3	3,1	2,8	2,7
Településeggyüttesbe nem tartozó települések	2,5	2,3	2	2,1	2,1
Népességnagyság					
Budapest	6,0	7,2	4,9	5,7	5,6
100 000–300 000	5,7	4,4	3,8	4,0	3,4
50 000– 99 999	5,6	4,4	3,3	3,9	4,0
30 000– 49 999	3,3	3,6	3,4	3,8	5,7
10 000– 29 999	4,4	3,8	3,6	3,6	3,7
5 000– 9 999	4,4	3,5	3,3	3,1	2,8
1 000– 4 999	3,1	2,7	2,4	2,5	2,4
– 999	2,3	2,2	1,8	1,9	1,7
Összesen	4,3	4,1	3,4	3,6	3,6

6/4. Kiadott új lakásépítési engedélyek, 2008

Megnevezés	Építendő lakások száma összesen	Ebből		1 lakásos	3 és több-lakásos
		1 lakásos	3 és több-lakásos	új lakóépületek hasznos alapterületének megoszlása, %	
		új lakóépületekben építendő lakások megoszlása, %		új lakóépületek hasznos alapterületének megoszlása, %	
Régió					
Közép-Magyarország	22 485	18,6	62,7	31,7	51,6
Közép-Dunántúl	5 018	37,9	48,9	53,4	38,0
Nyugat-Dunántúl	4 687	37,2	46,3	56,4	30,7
Dél-Dunántúl	2 454	39,4	44,5	58,6	32,5
Észak-Magyarország	2 323	51,5	34,7	65,2	28,6
Észak-Alföld	3 837	48,1	37,2	57,6	29,3
Dél-Alföld	3 058	45,0	42,0	57,8	35,9
Településtípus					
Budapest	12 084	4,5	86,3	10,3	81,9
Megyei jogú város	8 676	23,6	62,7	36,4	51,8
Többi város	13 205	33,3	43,7	48,5	32,9
Községek	9 897	62,9	17,1	77,3	10,6
Településstruktúra					
Budapest	12 084	4,5	86,3	10,3	81,9
Budapesti agglomeráció többi települése	8 686	30,0	38,5	45,9	27,5
Egyéb agglomeráció központja	1 309	25,0	60,7	41,4	49,7
Egyéb agglomeráció többi települése	930	44,8	37,3	68,5	15,3
Agglomerálódó térség központja	1 094	18,5	71,6	32,7	58,5
Agglomerálódó térség többi települése	1 477	47,5	39,6	66,1	26,4
Településegységes központja	5 629	22,5	62,7	33,4	53,2
Településegységes többi települései	1 386	60,4	19,8	75,8	13,4
Településegységesbe nem tartozó települések	11 267	56,1	28,7	70,9	20,7
Népességnagyság					
Budapest	12 084	4,5	86,3	10,3	81,9
100 000– 300 000	4 868	23,2	62,8	33,6	53,6
50 000– 99 999	3 500	22,3	65,0	38,3	51,1
30 000– 49 999	4 055	22,8	52,4	36,9	39,5
10 000– 29 999	7 309	34,4	43,1	50,0	32,6
5 000– 9 999	3 338	54,5	19,3	70,7	13,3
1 000– 4 999	7 435	60,6	21,8	75,0	13,9
– 999	1 273	79,3	1,6	91,2	0,9
Összesen	43 862	30,1	53,2	45,1	41,8

6/5. Használatba vett lakások, 2008

Megnevezés	Összesen	Átlagos alapterülete, m ²	Családi házakban	Több-szintes, többlakásos épületekben	Természetes személyek által	Vállalkozások által
Régió						
Közép-Magyarország	17 873	82,5	35,2	48,1	35,2	64,6
Közép-Dunántúl	2 758	109,0	69,2	22,7	72,6	27,0
Nyugat-Dunántúl	3 886	99,0	59,4	30,4	70,7	29,1
Dél-Dunántúl	2 043	95,0	57,1	34,6	59,4	40,4
Észak-Magyarország	1 892	101,0	70,7	19,4	72,3	26,2
Észak-Alföld	4 762	89,6	55,9	36,8	65,9	33,8
Dél-Alföld	2 861	96,7	56,8	37,9	74,3	23,2
Településtípus						
Budapest	9 477	66,8	11,4	68,8	18,6	81,3
Megyei jogú város	7 104	90,1	38,6	51,9	52,4	46,7
Többi város	11 837	93,3	54,7	32,3	55,3	44,3
Községek	7 657	113,7	91,4	3,7	89,7	9,7
Településstruktúra						
Budapest	9 477	66,8	11,4	68,8	18,6	81,3
Budapesti agglomeráció többi települése	6 867	100,3	56,8	27,8	47,9	51,7
Egyéb agglomeráció központja	993	89,6	38,7	45,5	49,9	49,8
Egyéb agglomeráció többi települése	600	115,0	84,8	12,5	77,8	22,0
Agglomerálódó térség központja	695	92,7	38,7	47,2	46,2	53,8
Agglomerálódó térség többi települése	1 465	98,8	58,7	30,7	67,3	32,7
Településegységes központja	4 643	88,5	38,2	54,5	55,5	43,2
Településegységes többi települései	1 050	109,4	86,0	5,0	90,3	9,1
Településegységesbe nem tartozó települések	10 285	100,5	74,1	19,3	78,2	21,1
Népességnagyság						
Budapest	9 477	66,8	11,4	68,8	18,6	81,3
100 000–300 000	3 988	88,9	38,7	52,8	59,4	40,6
50 000– 99 999	2 807	88,8	36,6	52,4	41,5	56,4
30 000– 49 999	3 782	86,9	41,1	41,7	41,5	58,1
10 000– 29 999	6 311	98,1	58,2	29,5	58,0	41,4
5 000– 9 999	2 645	109,2	79,9	14,4	77,0	22,3
1 000– 4 999	5 800	109,3	87,5	6,6	88,1	11,6
– 999	1 265	111,7	97,5	0,7	96,7	2,5
Összesen	36 075	90,0	48,0	39,7	52,4	47,2

6/6. Eladott városi lakások ára régió, település- és épülettípus szerint

(millió Ft)					
Megnevezés	2001	2005	2006	2007	2008+
Régió, településtípus					
Közép-Magyarország	9,5	14,0	14,6	15,3	15,7
Ebből: Budapest	9,8	14,3	14,9	15,5	15,6
Többi város	7,9	11,3	12,5	14,0	16,7
Közép-Dunántúl	5,8	8,4	8,8	9,9	10,9
Ebből: Megyeszékhelyek	6,8	9,2	9,4	10,6	11,1
Többi város	5,0	7,9	8,4	9,3	10,7
Nyugat-Dunántúl	7,4	10,1	10,2	10,6	11,5
Ebből: Megyeszékhelyek	7,5	10,7	10,5	11,0	11,7
Többi város	7,3	9,5	9,9	10,3	11,3
Dél-Dunántúl együtt	5,2	8,4	8,9	9,5	10,4
Ebből: Megyeszékhelyek	5,8	9,8	9,8	10,3	11,0
Többi város	4,4	6,6	7,9	8,5	9,8
Észak-Magyarország együtt	3,9	7,0	7,5	8,4	9,0
Ebből: Megyeszékhelyek	4,6	8,5	8,7	9,7	10,6
Többi város	3,1	5,7	6,3	7,0	7,5
Észak-Alföld együtt	4,8	7,6	7,9	8,6	9,9
Ebből: Megyeszékhelyek	6,0	9,9	10,1	10,6	12,3
Többi város	3,3	5,4	5,8	6,4	7,4
Dél-Alföld együtt	4,8	7,2	7,6	7,9	8,5
Ebből: Megyeszékhelyek	6,0	9,0	9,5	9,8	10,4
Többi város	3,7	5,8	6,2	6,5	7,0
Összesen	7,1	10,7	11,0	11,6	12,4
Település- és épülettípus					
Ebből:					
Budapest, családi ház, sorház	14,6	20,3	22,2	23,4	27,0
Budapest, társasházi lakás	9,3	13,9	14,5	14,9	14,6
Budapest, lakótelepi lakás	6,9	9,3	8,2	10,2	10,3
Budapest, együtt	9,8	14,3	14,9	15,5	15,6
Megyeszékhely, családi ház, sorház	7,0	10,7	11,2	12,8	14,7
Megyeszékhely, társasházi lakás	5,7	9,5	9,7	9,8	10,0
Megyeszékhely, lakótelep	4,8	7,4	7,3	7,6	8,2
Megyeszékhely, együtt	6,0	9,4	9,7	10,3	11,2
Város, családi ház, sorház	4,9	7,3	8,1	9,0	10,7
Város, társasházi lakás	5,2	7,7	8,1	8,7	9,1
Város, lakótelepi lakás	3,9	6,2	6,6	7,3	7,3
Város, együtt	4,9	7,3	8,0	8,8	10,0

Forrás: Illetékhivatali adatbázis.

**6/7. A teljes lakásállomány átlagos becült ára
településtípus és épületípus szerint**

Településtípus	Családi házban, sorházban	Lakótelepi épületben	Más több-lakásos épületben	Összesen	Családi házban, sorházban	Lakótelepi épületben	Más több-lakásos épületben	Összesen
	ezer Ft/m ²				millió Ft/lakás			
1999								
Budapest	97,8	69,2	76,9	79,3	8,6	3,6	4,2	5,0
Megyei jogú város	67,4	50,0	59,6	57,7	6,0	2,6	3,6	3,9
Többi város	44,8	43,0	46,0	44,5	3,8	2,4	3,0	3,5
Község	34,6	37,6	54,0	34,9	3,0	2,4	3,9	3,0
Összesen	45,7	53,7	67,2	51,1	4,0	2,8	3,9	3,7
2003								
Budapest	224,4	172,2	221,6	205,0	21,1	9,0	13,1	13,4
Megyei jogú város	148,7	128,4	141,9	139,5	13,6	7,0	8,4	9,9
Többi város	104,4	100,3	102,2	103,5	9,7	5,8	6,7	8,8
Község	71,2	83,5	82,5	71,6	6,9	4,4	6,5	6,8
Összesen	102,2	138,7	173,7	121,5	9,6	7,5	10,5	9,3
2005								
Budapest	248,5	204,0	244,2	234,0	21,0	10,8	13,5	14,5
Megyei jogú város	163,1	154,4	167,3	161,7	15,7	8,1	9,2	11,3
Többi város	114,8	142,6	132,3	120,2	10,5	7,4	7,6	9,7
Község	78,5	107,3	75,9	78,8	7,3	5,7	4,6	7,3
Összesen	113,9	170,9	189,4	139,1	10,5	9,0	10,5	10,3
2007								
Budapest	250,9	213,4	260,4	241,3	20,4	11,4	14,1	14,6
Megyei jogú város	167,7	154,5	182,8	163,8	14,9	8,2	10,2	10,9
Többi város	120,7	133,8	148,2	125,9	11,1	7,4	8,4	10,1
Község	83,9	124,8	70,5	84,4	7,9	7,7	5,4	7,9
Összesen	118,0	166,5	216,5	143,7	10,7	9,0	11,9	10,5

Forrás: Lakásviszonyok, 1999 és 2003; Háztartási költségvetési felvétel 2005, 2007.

6/8. Átlagos havi lakásfenntartási kiadás település- és lakástípus szerint

Lakástípus	Lakásfenntartási kiadás, ezer Ft/hó			Lakáskiadás a háztartás jövedelmének százalékában		
	1999	2003	2007	1999	2003	2007
Budapest						
Családi ház, sorház	19,1	26,4	37,2	25,6	19,9	19,3
Lakótelepi épületben	19,0	28,0	39,4	30,3	25,3	23,0
Más többlakásos épületben	16,2	23,8	35,8	28,0	21,8	23,1
Együtt	17,7	25,8	37,4	28,1	22,6	22,2
Megyei jogú város						
Családi ház, sorház	16,4	21,7	33,6	23,1	20,1	18,1
Lakótelepi épületben	16,8	23,5	34,0	29,2	23,1	23,8
Más többlakásos épületben	14,7	20,9	28,6	29,4	21,7	19,5
Együtt	16,2	22,2	32,9	27,3	21,6	21,0
Többi város						
Családi ház, sorház	15,0	20,6	30,2	24,1	21,1	19,7
Lakótelepi épületben	15,7	22,4	29,3	29,3	23,5	20,4
Más többlakásos épületben	15,7	21,6	30,0	25,5	22,8	20,8
Együtt	15,2	21,0	30,1	25,3	21,7	19,9
Község						
Együtt	13,8	19,4	30,2	23,3	21,4	19,8
Összesen	15,4	21,7	32,2	25,6	21,7	20,6
Ebből:						
Családi ház, sorház	14,8	20,6	31,2	23,7	21,1	19,5
Lakótelepi épületben	17,2	24,9	34,6	29,6	24,0	22,8
Más többlakásos épületben	15,7	22,5	32,8	27,9	21,9	21,8

Forrás: Lakásviszonyok, 1999 és 2003; Háztartási költségvetési felvétel, 2007.

6/9. Engedélyezett lakáscélú hitelek

Év	Száma	Összege, millió Ft	Ebből: államilag támogatott lakáshitelek	
			száma	összege, millió Ft
2001	76 319	155 266	21 877	82 697
2002	151 859	487 902	79 419	367 111
2003	196 671	835 765	133 620	713 685
2004	124 216	511 758	63 419	314 640
2005	121 134	537 882	39 584	192 245
2006	148 799	746 755	32 456	180 330
2007	130 655	767 718	19 067	99 291
2008	145 504	951 569	14 973	81 748

6/10. Lakáscélú átlaghitelek célok szerint

(millió Ft)								
Időszak	Építés	Új lakás vásárlása	Használt lakás vásárlása	Korszerűsítés, bővítés	Áthidalás	Hitelki-váltás	Egyéb célok	Összesen
2001.								
I. félév	3,1	4,1	1,8	0,8	5,3	1,9	1,1	1,8
2001.								
II. félév	3,7	5,1	2,2	0,9	6,5	1,9	1,7	2,2
2002.								
I. félév	3,2	4,3	3,2	1,1	4,1	2,0	4,2	2,7
2002.								
II. félév	4,2	5,0	4,3	1,8	2,7	3,3	1,6	3,6
2003.								
I. félév	3,4	4,4	4,6	1,7	0,6	3,5	1,8	3,6
2003.								
II. félév	3,7	4,8	4,8	1,7	3,4	2,6	1,0	3,6
2004.								
I. félév	2,3	5,0	4,9	1,7	4,8	4,0	0,8	3,1
2004.								
II. félév	3,2	5,5	4,1	1,6	2,0	4,5	1,8	3,4
2005.								
I. félév	2,3	4,4	4,0	2,0	6,3	3,9	3,5	3,4
2005.								
II. félév	2,3	5,3	4,8	1,6	5,3	3,1	2,5	3,5
2006.								
I. félév	3,1	6,3	4,5	2,3	6,6	3,3	3,5	4,1
2006.								
II. félév	3,2	6,3	5,3	1,8	7,1	4,1	4,3	4,2
2007.								
I. félév	2,9	5,3	6,2	2,3	8,4	4,6	3,7	4,5
2007								
II. félév	3,2	6,9	6,7	2,0	11,5	7,5	2,8	5,2
2008								
II. félév	3,4	7,4	7,2	1,9	3,9	8,1	2,8	5,6
2008								
I. félév	3,8	8,6	7,8	1,6	10,0	6,6	1,8	5,7
2008.								
II. félév	3,8	8,6	7,8	1,6	10,0	6,6	1,8	5,7
2009.								
I. félév	3,0	7,0	6,2	1,6	7,9	5,6	2,2	4,7

7. Szociális védőháló

7/1. Az idősek nappali intézményeinek adatai

Év	Intézmények	Működő férőhelyek	Ellátottak	Tárgyévben ellátást kérők	Egy férőhelyre jutó 60 éven felüli	Tízezer 60 éven felülire jutó ellátott
2000	1 287	38 502	39 917	11 432	54,0	192,0
2001	1 279	39 431	40 373	11 422	53,0	193,0
2002	1 287	40 210	40 486	10 828	52,5	191,7
2003	1 292	40 277	40 493	11 004	52,8	190,5
2004	1 264	39 705	39 601	13 001	54,2	184,0
2005	1 241	40 304	39 742	16 964	53,5	184,2
2006	1 238	40 904	39 048	13 990	53,0	180,0
2007	1 221	41 788 ^{a)}	38 880	14 702	52,5	177,2
2008	1 207	41 422 ^{a)}	37 964	14 896	53,7	170,7

a) Engedélyezett férőhely.

7/2. Az idősek otthonainak és gondozóházainak adatai

Év	Otthonok	Működő férőhelyek	Ellátottak	Egy férőhelyre jutó 60 éven felüli	Tízezer 60 éven felülire jutó ellátott
	száma				
Idősek otthonai					
2000	586	38 624	37 698	53,8	181,3
2001	621	40 179	39 125	52,1	187,1
2002	651	41 619	40 272	50,7	190,7
2003	697	43 178	41 725	49,2	196,3
2004	724	44 305	42 835	48,6	199,0
2005	755	46 008	44 346	46,9	205,6
2006	793	48 818	46 975	44,4	216,5
2007	794	49 492	47 685	44,3	217,3
2008	796	49 809	46 569	44,7	209,3
Idősek gondozóházai					
2000	135	2 178	2 149	954,6	10,3
2001	145	2 479	2 472	843,7	11,8
2002	146	2 436	2 404	866,8	11,4
2003	139	2 546	2 494	835,0	11,7
2004	149	2 862	2 821	752,0	13,1
2005	151	2 996	2 927	720,0	13,6
2006	156	3 120	3 062	695,3	14,1
2007	156	3 388	3 218	647,7	14,7
2008	173	3 587	3 325	620,2	14,9

7/3. Fogytékosok, pszichiátriai- és szenvedélybetegek otthonaiban ellátottak száma

Év	Fogyatékosok			Pszichiátriai betegek			Szenvedélybetegek		
	átmeneti otthona	otthona	lakó-otthona	átmeneti otthona	otthona	lakó-otthona	átmeneti otthona	otthona	lakó-otthona
2000	24	15 199	123	16	8 108	9	61	1 100	–
2001	60	15 062	317	–	7 939	23	48	1 342	–
2002	88	15 216	524	–	7 877	83	45	1 490	–
2003	127	15 137	772	25	7 727	137	94	1 532	17
2004	140	15 017	969	20	7 823	122	82	1 669	8
2005	161	15 084	1 062	65	7 823	186	101	1 956	26
2006	193	14 891	1 183	35	7 867	230	156	1 920	42
2007	231	14 919	1 307	61	7 838	254	155	1 962	59
2008	231	14 796	1 378	65	7 878	310	153	1 847	70

**7/4. Az ellátásban részesülők száma, megoszlása és az ellátások
 átlagösszege az ellátás típusa szerint a januári emelés után**

Ellátás típusa	Az ellátottak		A teljes ellátás átlagösszege, Ft/hó/fő
	száma, fő	megoszlás, %	
2005			
Férfi			
Öregségi nyugdíj	622 350	50,6	74 750
Rokkantsági nyugdíj			
korbetöltött	166 991	13,6	65 579
korhatár alatti	251 696	20,5	54 287
Bányász- és korengedményes nyugdíj	8 998	0,7	97 455
Hozzá tartozói nyugdíjak	6 181	0,5	23 684
Árvaellátás	55 213	4,5	28 727
Nyugdíjak összesen	1 111 429	90,4	66 352
Baleseti járadék	12 452	1,0	19 825
A megváltozott munkaképességűek járadékai	87 359	7,1	26 140
Rokkantsági járadék	15 378	1,3	27 264
Nyugdíjszerű ellátások összesen	117 665	9,6	25 795
Összesen	1 229 094	100,0	62 469
Nő			
Öregségi nyugdíj	1 021 059	55,7	62 570
Rokkantsági nyugdíj			
korbetöltött	175 319	9,6	58 308
korhatár alatti	214 101	11,7	47 002
Bányász- és korengedményes nyugdíj	38	0,0	60 051
Hozzá tartozói nyugdíjak	169 498	9,2	41 057
Árvaellátás	56 724	3,1	29 017
Nyugdíjak összesen	1 636 739	89,2	56 686
Baleseti járadék	2 588	0,1	17 138
A megváltozott munkaképességűek járadékai	135 757	7,4	23 049
Rokkantsági járadék	13 360	0,7	27 250
Nyugdíjszerű ellátások összesen	197 515	10,8	22 426
Összesen	1 834 254	100,0	52 997
Összesen			
Öregségi nyugdíj	1 643 409	53,6	67 182
Rokkantsági nyugdíj			
korbetöltött	342 310	11,2	61 855
korhatár alatti	465 797	15,2	50 938
Bányász- és korengedményes nyugdíj	9 036	0,3	97 297
Hozzá tartozói nyugdíjak	175 679	5,7	40 446
Árvaellátás	111 937	3,7	28 873
Nyugdíjak összesen	2 748 168	89,7	60 595
Baleseti járadék	15 040	0,5	19 362
A megváltozott munkaképességűek járadékai	223 116	7,3	24 259
Rokkantsági járadék	28 738	0,9	27 257
Nyugdíjszerű ellátások összesen	315 180	10,3	23 684
Összesen	3 063 348	100,0	56 797

Forrás: ONYF.

**7/4. Az ellátásban részesülők száma, megoszlása és az ellátások
 átlagösszege az ellátás típusa szerint a januári emelés után (folytatás)**

Ellátás típusa	Az ellátottak		A teljes ellátás átlagösszege, Ft/hó/fő
	száma, fő	megoszlás, %	
2008			
Férfi			
Öregségi nyugdíj	642 189	52,7	97 884
Rokkantsági nyugdíj			
korbetöltött	179 600	14,7	80 883
korhatár alatti	221 949	18,2	66 634
Bányász- és korengedményes nyugdíj	11 829	1,0	132 011
Hozzá tartozói nyugdíjak	5 817	0,5	29 351
Árvaellátás	51 316	4,2	32 441
Nyugdíjak összesen	1 112 700	91,4	85 893
Baleseti járadék	10 947	0,9	23 968
A megváltozott munkaképességűek járadékai	75 179	6,2	33 030
Rokkantsági járadék	16 628	1,4	32 730
Nyugdíjszerű ellátások összesen	105 217	8,6	32 122
Összesen	1 217 917	100,0	81 247
Nő			
Öregségi nyugdíj	1 074 126	58,5	81 262
Rokkantsági nyugdíj			
korbetöltött	182 357	9,9	72 661
korhatár alatti	210 891	11,5	58 806
Bányász- és korengedményes nyugdíj	2	0,0	138 426
Hozzá tartozói nyugdíjak	142 364	7,8	55 444
Árvaellátás	53 120	2,9	32 864
Nyugdíjak összesen	1 662 860	90,6	73 714
Baleseti járadék	2 273	0,1	22 139
A megváltozott munkaképességűek járadékai	119 798	6,5	28 255
Rokkantsági járadék	14 049	0,8	32 684
Nyugdíjszerű ellátások összesen	173 050	9,4	27 434
Összesen	1 835 910	100,0	69 351
Összesen			
Öregségi nyugdíj	1 716 315	56,2	87 481
Rokkantsági nyugdíj			
korbetöltött	361 957	11,9	76 741
korhatár alatti	432 840	14,2	62 820
Bányász- és korengedményes nyugdíj	11 831	0,4	132 013
Hozzá tartozói nyugdíjak	148 181	4,9	54 415
Árvaellátás	104 436	3,4	32 647
Nyugdíjak összesen	2 775 560	90,9	78 596
Baleseti járadék	13 220	0,4	33 654
A megváltozott munkaképességűek járadékai	194 977	6,4	30 096
Rokkantsági járadék	30 677	1,0	32 709
Nyugdíjszerű ellátások összesen	278 267	9,1	29 206
Összesen	3 053 827	100,0	74 096

Forrás: ONYF.

7/4. Az ellátásban részesülők száma, megoszlása és az ellátások átlagösszege az ellátás típusa szerint a januári emelés után (folytatás)			
Ellátás típusa	Az ellátottak		A teljes ellátás átlagösszege, Ft/hó/fő
	száma, fő	megoszlás, %	
2009			
Férfi			
Öregségi nyugdíj	649 378	53,8	104 749
Rokkantsági nyugdíj			
korbetöltött	181 727	15,0	85 067
korhatár alatti	207 902	17,2	70 283
Rehabilitációs járadék	1 012	0,1	69 791
Bányász- és korengedményes nyugdíj	12 202	1,0	137 712
Hozzá tartozói nyugdíjak	5 643	0,5	29 305
Árvaellátás	49 771	4,1	33 549
Nyugdíjak összesen	1 107 635	91,7	91 798
Baleseti járadék	10 451	0,9	24 992
A megváltozott munkaképességűek járadékai	70 008	5,8	33 673
Rokkantsági járadék	17 010	1,4	33 456
Nyugdíjszerű ellátások összesen	99 877	8,3	32 800
Összesen	1 207 512	100,0	86 918
Nő			
Öregségi nyugdíj	1 081 835	59,3	86 357
Rokkantsági nyugdíj			
korbetöltött	174 708	9,6	77 023
korhatár alatti	214 793	11,8	62 750
Rehabilitációs járadék	1 063	0,1	59 360
Bányász- és korengedményes nyugdíj	2	0,0	118 310
Hozzá tartozói nyugdíjak	134 834	7,4	57 635
Árvaellátás	51 407	2,8	33 976
Nyugdíjak összesen	1 658 642	91,0	78 341
Baleseti járadék	2 121	0,1	23 419
A megváltozott munkaképességűek járadékai	113 525	6,2	28 987
Rokkantsági járadék	14 253	0,8	33 408
Nyugdíjszerű ellátások összesen	164 517	9,0	28 134
Összesen	1 823 159	100,0	73 811
Együtt			
Öregségi nyugdíj	1 731 213	57,1	93 256
Rokkantsági nyugdíj			
korbetöltött	356 435	11,8	81 124
korhatár alatti	422 695	13,9	66 455
Rehabilitációs járadék	2 075	0,1	64 448
Bányász- és korengedményes nyugdíj	12 204	0,4	137 709
Hozzá tartozói nyugdíjak	140 477	4,6	56 497
Árvaellátás	101 178	3,3	33 766
Nyugdíjak összesen	2 766 277	91,3	83 730
Baleseti járadék	12 572	0,4	24 726
A megváltozott munkaképességűek járadékai	183 533	6,1	30 774
Rokkantsági járadék	31 263	1,0	33 434
Nyugdíjszerű ellátások összesen	264 394	8,7	29 897
Összesen	3 030 671	100,0	79 033

Forrás: ONYF.

7/5. A családtámogatások összefoglaló kiadási adatai*

Év	Terhességi- gyermekágyi segély	Anyasági ellátások	Gyermekgondozási		Családi pótlék ^{a)}	Összesen	A kifizetett összeg a GDP százalékában
			díj	segély			
			millió Ft				
2000	10 047	2 335	20 381	38 418	132 517	203 697	1,58
2001	12 470	2 524	29 646	39 109	133 980	217 729	1,46
2002	15 777	2 637	37 807	40 705	153 863	250 789	1,48
2003	20 207	4 489	45 589	44 375	174 937	289 997	1,56
2004	23 433	4 821	54 547	47 911	185 332	316 044	1,56
2005	27 090	5 294	61 178	50 458	191 144	335 164	1,54
2006	30 315	5 663	68 961	54 948	329 430	489 317	2,14
2007	33 165	5 647	77 127	57 070	338 378	511 387	2,02
2008	36 776	6 237	83 817	62 896	366 831	556 557	2,15

* Postaköltség nélkül (főkönyvi adat).

a) 2002. november 8-ig nevelési ellátás: családi pótlék és az iskoláztatási támogatás együttes adatait tartalmazza. 2002-től a 13-dik hónapra kifizetett pótlékkal együtt.

7/6. A családi pótlékban * részesülő családok és gyermekek száma családnagyság szerint

Családnagyság	Családok	Gyerme- kek	Családok	Gyerme- kek	Családok	Gyerme- kek	Családok	Gyerme- kek
	száma							
	2000. július		2005. április		2007. április		2008. április	
Házaspár ^{a)}	985 641	1 669 912	937 755	1 612 346	903 961	1 554 249	911 054	1 558 337
Ebből:								
1 gyermekes	470 978	470 978	382 954	382 954	432 361	432 361	416 749	416 760
2 gyermekes	386 075	772 150	393 284	730 357	338 687	677 374	351 764	682 091
3 és több gyermekes	128 588	426 784	161 517	499 035	132 913	444 514	142 541	459 486
Egyedülálló	289 562	412 654	320 619	469 159	323 597	481 402	324 296	485 285
Ebből:								
1 gyermekes	196 643	196 643	191 113	191 113	210 787	210 787	204 537	204 542
2 gyermekes	70 976	141 952	93 131	167 295	81 546	163 092	85 331	165 057
3 és több gyermekes	21 943	74 059	36 375	110 751	31 264	107 523	34 428	115 686
Összesen	1 275 203	2 104 342	1 258 374	2 081 505	1 227 558	2 035 651	1 235 350	2 043 622

* Saját jogúak nélkül.

a) Élettársi kapcsolatokkal együtt.

7/7. Gyermekjóléti ellátások adatai

Megnevezés	2000	2005	2007	2008
Gyermekjóléti szolgáltatást igénybevevő gyermekek száma	155 904	130 350	121 546	126 478
Ezer megfelelő korú lakosra jutó ellátottak aránya	75	67	64	68
Működő bölcsődék száma	532	530	556	594
Működő bölcsődei férőhelyek száma	24 965	23 766	24 934	25 937
Bölcsődébe beíratott gyermekek száma	29 561	30 230	32 010	33 743
A bölcsődékbe beosztott gondozónők száma	5 335	5 416	5 576	5 788
Családi napköziben gondozott gyermekek száma	852	706	1 448	2 621
Házi gyermekfelügyelettel gondozott gyermekek száma	312	110	162	210
Helyettes szülőnél elhelyezett gyermekek száma	123	201	126	162
Gyermekek átmeneti otthonában elhelyezett gyermekek száma	518	1 469	999	998
Családok átmeneti otthonában elhelyezett gyermekek száma	2 046	4 702	5 387	6 167

7/8. Gyermekvédelmi szakellátásban részesülő gyermekek és fiatal felnőttek száma

Megnevezés	2000	2005	2006	2007	2008
Gondozási hely					
Gyermekotthonban elhelyezett	10 287	8 420	8 009	7 885	7 630
Nevelőszülőnél elhelyezett	7 816	9 036	9 136	9 260	9 902
Gondoskodási forma					
Ideiglenes hatállyal elhelyezett	1 027	785	628	876	932
Átmeneti nevelésbe vett	14 405	14 907	14 869	14 753	15 167
Tartós nevelésbe vett	2 538	1 764	1 648	1 516	1 433
Intézeti elhelyezett	133	–	–	–	–
Korcsoport					
0 – 3 éves	2 066	1 932	1 848	1 849	2 056
4 – 5 éves	1 357	1 210	1 221	1 169	1 173
6 – 9 éves	3 270	3 293	3 075	3 024	3 134
10 – 11 éves	2 122	2 108	2 164	2 155	2 056
12 – 14 éves	4 065	3 921	3 827	3 925	4 040
15 – 17 éves	5 223	4 992	5 010	5 023	5 073
Kiskorúak összesen	18 103	17 456	17 145	17 145	17 532
18 éves és idősebb	3 937	4 240	4 206	4 102	3 970
Összesen	22 040	21 696	21 351	21 247	21 502

7/9. Az egészségbiztosítási ellátásban részesülők táppénzes adatai

Év	A táppénzesek napi átlagos létszáma, fő	A táppénzes napok száma, ezer	Ebből:	
			a gyermekápolási	az üzemi baleseti, foglalkozási megbetegedési
			táppénzes napok aránya, %	
Alkalmazásban állók				
2001	100 582	36 712,4	3,8	5,2
2002	105 096	38 360,2	3,1	5,3
2003	106 943	39 034,3	3,3	5,6
2004	93 040	34 052,6	3,4	5,4
2005	88 112	32 161,0	3,6	5,4
2006	84 868	30 976,8	3,5	5,4
2007	75 916	27 709,3	3,7	5,3
2008	75 728	27 716,4	3,8	5,4
Egyéni és társas vállalkozások tagjai				
2001	16 031	5 851,3	1,2	2,3
2002	16 431	5 997,2	1,1	2,2
2003	16 892	6 165,7	1,2	2,3
2004	13 967	5 112,1	1,3	2,2
2005	14 303	5 220,7	1,4	2,0
2006	14 721	5 373,3	1,4	1,6
2007	14 443	5 271,6	1,4	1,5
2008	14 038	5 137,9	1,4	1,6

Forrás: Országos Egészségbiztosítási Pénztár.

7/10. A rendszeres és rendkívüli gyermekvédelmi támogatások főbb adatai

Év	Rendszeres gyermekvédelmi támogatás / rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény ^{a)}			Rendkívüli gyermekvédelmi támogatás			
	a támogatásban részesítettek havi átlagos száma	tízezer 0–24 éves lakosra jutó támogatottak száma	felhasznált összeg, millió Ft	a támogatásban részesítettek havi átlagos száma	tízezer 0–24 éves lakosra jutó támogatottak száma	támogatási esetek száma	felhasznált összeg, millió Ft
2000	786 346	2 447	32 422	432 193	1 345	848 962	2 584
2001	780 296	2 489	39 266	407 232	1 299	802 457	2 589
2002	757 942	2 476	39 453	395 446	1 292	751 152	2 808
2003	704 105	2 352	39 757	324 495	1 084	623 873	2 587
2004	670 167	2 310	42 111	317 969	1 096	608 244	2 776
2005	663 054	2 322	44 710	305 875	1 071	607 322	2 861
2006	444 760	1 568	6 301 ^{b)}	253 868	895	546 744	2 522
2007	489 966	1 751	4 897	223 080	797	460 501	2 309
2008	513 070	1 854	5 641	193 591	700	387 993	2 194

a) 2006-tól a rendszeres gyermekvédelmi támogatás beépült az alanyi jogon járó családi pótlékba. A korábban ehhez kapcsolódó természetbeni juttatásokra (ingyenes étkezés, ingyen tankönyv) való jogosultság megmaradt, az ellátás neve rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre változott.

b) A továbbfolyósított rendszeres gyermekvédelmi támogatásra fordított összeggel együtt.

7/11. Önkormányzatok által nyújtott főbb rendszeres és eseti támogatások adatai

Megnevezés	1998	2000	2005	2007	2008
Rendszeres támogatásban részesített személyek havi átlagos száma					
Rendszeres szociális segély	27 713	47 154	158 565	194 779	213 436
Időskorúak járadéka	8 896	8 115	6 449	6 328	6 149
Rendszeres gyermekvédelmi támogatás ^{a)}	742 734	786 346	663 054	489 966	513 070
Eseti támogatások száma					
Átmeneti segély	1 318 139	1 075 822	932 507	761 038	689 826
Lakásfenntartási támogatás	1 191 194	961 056	2 142 638	3 048 219	2 898 760
Rendkívüli gyermekvédelmi támogatás	767 823	848 962	607 322	460 501	389 190
Temetési segély	80 996	76 672	62 605	54 471	49 317
Rendszeres támogatások egy főre jutó havi átlagos összege, Ft					
Rendszeres szociális segély	9 444	11 056	16 991	25 694	27 347
Időskorúak járadéka	11 651	14 604	21 390	25 638	26 876
Rendszeres gyermekvédelmi támogatás	2 777	3 436	5 619	4 997	5 497
Eseti támogatások egy esetre jutó átlagos összege, Ft					
Átmeneti segély	3 343	4 163	5 754	6 140	6 822
Lakásfenntartási támogatás	3 258	3 695	5 630	5 843	5 711
Rendkívüli gyermekvédelmi támogatás	2 924	3 043	4 712	5 014	5 670
Temetési segély	10 270	12 155	19 074	20 717	21 652
a) 2006-tól a rendszeres gyermekvédelmi támogatás beépült az alanyi jogon járó családi pótlékba. A korábban ehhez kapcsolódó természetbeni juttatásokra (ingyenes étkezés, ingyen tankönyv) való jogosultság megmaradt, az ellátás neve rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre változott.					

8. Kultúra

8/1. Mozi-, színház- és hangverseny-előadások régióként

Régió	Előadások száma				Tízezer lakosra jutó előadások száma			
	2000	2005	2007	2008	2000	2005	2007	2008
Mozi								
Közép-Magyarország	195 969	228 347	214 295	246 576	691	804	743	847
Közép-Dunántúl	25 110	28 984	35 052	38 391	224	261	317	348
Nyugat-Dunántúl	41 839	52 228	53 608	51 979	417	522	537	521
Dél-Dunántúl	22 631	26 857	28 107	29 009	227	275	292	303
Észak-Magyarország	21 546	34 999	25 826	27 397	165	275	208	223
Észak-Alföld	32 933	38 813	38 672	39 325	211	252	254	261
Dél-Alföld	32 006	44 142	39 650	39 750	232	326	296	299
Összesen	372 034	454 370	435 210	472 427	364	450	433	471
Színház								
Közép-Magyarország	6 257	6 846	6 514	7 535	22,0	24,1	22,6	25,9
Közép-Dunántúl	999	1 059	852	939	8,9	9,5	7,7	8,5
Nyugat-Dunántúl	1 148	1 553	1 418	1 501	11,4	15,5	14,2	15,0
Dél-Dunántúl	1 050	984	994	947	10,5	10,1	10,3	9,9
Észak-Magyarország	901	1 080	1 012	1 122	6,9	8,5	8,1	9,1
Észak-Alföld	1 039	1 501	1 318	1 394	6,6	9,7	8,7	9,2
Dél-Alföld	1 288	1 278	1 376	1 365	9,3	9,4	10,3	10,3
Összesen	12 682	14 301	13 484	14 803	12,4	14,2	13,4	14,7
Hangverseny								
Közép-Magyarország	165	140	142	124	0,5	0,4	0,4	0,4
Közép-Dunántúl	137	153	153	161	1,2	1,3	1,3	1,5
Nyugat-Dunántúl	161	195	193	299	1,6	1,9	1,9	3,0
Dél-Dunántúl	182	164	178	187	1,8	1,6	1,8	2,0
Észak-Magyarország	216	214	219	214	1,7	1,6	1,7	1,7
Észak-Alföld	261	312	309	319	1,7	2,0	2,0	2,1
Dél-Alföld	159	177	148	169	1,1	1,3	1,1	1,3
Összesen	1 281	1 355	1 342	1 473	1,2	1,3	1,3	1,5

8/2. Mozi-, színház- és hangversenylátogatások régióként

Régió	Látogatások száma, ezer fő				Száz lakosra jutó látogatások száma			
	2000	2005	2007	2008	2000	2005	2007	2008
Mozi								
Közép-Magyarország	8 279	7 068	6 470	7 583	292	248	224	260
Közép-Dunántúl	897	626	698	696	81	57	63	63
Nyugat-Dunántúl	1 207	981	841	779	123	98	84	78
Dél-Dunántúl	772	581	526	501	79	60	55	52
Észak-Magyarország	773	691	526	464	61	55	42	38
Észak-Alföld	1 060	973	867	784	70	63	57	52
Dél-Alföld	1 306	1 173	982	876	98	87	73	66
Összesen	14 294	12 093	10 910	11 683	143	120	108	116
Színház								
Közép-Magyarország	2 104	2 553	2 321	2 331	74	90	80	80
Közép-Dunántúl	293	245	203	222	26	22	18	20
Nyugat-Dunántúl	387	382	372	392	39	38	37	39
Dél-Dunántúl	286	245	249	214	29	25	26	22
Észak-Magyarország	226	282	259	270	18	22	21	22
Észak-Alföld	318	385	304	336	21	25	20	22
Dél-Alföld	324	320	341	311	24	24	25	23
Összesen	3 938	4 412	4 049	4 076	39	44	40	41
Hangverseny								
Közép-Magyarország	85	80	73	59	2	2	2	2
Közép-Dunántúl	42	55	52	52	3	4	4	5
Nyugat-Dunántúl	46	57	50	61	4	5	5	6
Dél-Dunántúl	58	54	53	51	5	5	5	5
Észak-Magyarország	78	90	61	81	6	7	4	6
Észak-Alföld	65	67	70	65	4	4	4	4
Dél-Alföld	52	51	44	47	3	3	3	4
Összesen	426	454	403	416	4	4	4	4

**8/3. Könyvtárlátogatók és kölcsönzött könyvtári egységek
könyvtártípusok szerint**

Régió	Beiratkozott olvasók (regisztrált használó)				Kölcsönzött könyvtári egység			
	2000	2005	2007	2008	2000	2005	2007	2008
Száma, ezer								
Nemzeti és Országos szakkönyvtárak	84	88	84	88	302	203	535	648
Települési könyvtár	1 357	1 454	1 404	1 430	34 494	30 755	27 168	26 260
Felsőoktatási, egyéb szak- és munkahelyi könyvtár	425	714	731	755	6 565	7 742	6 387	6 196
Iskolai könyvtár	–	–	–	0	9 890	9 935	8 953	9 141
Összesen	1 866	2 256	2 219	2 273	51 251	48 635	43 043	42 245
Megoszlása, %								
Nemzeti és Országos szakkönyvtárak	4,5	3,9	3,8	3,9	0,6	0,4	1,3	1,5
Települési könyvtár	72,7	64,5	63,3	62,9	67,3	63,3	63,1	62,2
Felsőoktatási, egyéb szak- és munkahelyi könyvtár	22,8	31,6	32,9	33,2	12,8	15,9	14,8	14,7
Iskolai könyvtár	–	–	–	0,0	19,3	20,4	20,8	21,6
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

8/4. Múzeumi kiállítások és látogatások régióként

Régió	Szám				Megoszlás, %			
	2000	2005	2007	2008	2000	2005	2007	2008
Kiállítás								
Közép-Magyarország	803	735	771	799	28,6	26,5	26,7	24,7
Közép-Dunántúl	302	326	320	373	10,8	11,8	11,1	11,5
Nyugat-Dunántúl	327	286	322	375	11,7	10,3	11,2	11,6
Dél-Dunántúl	303	271	317	389	10,8	9,8	11,0	12,0
Észak-Magyarország	376	319	306	384	13,4	11,5	10,6	11,9
Észak-Alföld	279	341	344	393	10,0	12,3	11,9	12,2
Dél-Alföld	414	496	506	519	14,8	17,9	17,5	16,1
Összesen	2 804	2 774	2 886	3 232	100,0	100,0	100,0	100,0
Látogatások, ezer fő								
Közép-Magyarország	3 510	5 202	5 690	4 560	35,5	45,9	50,9	44,8
Közép-Dunántúl	1 351	1 460	1 276	1 293	13,7	12,9	11,4	12,7
Nyugat-Dunántúl	1 151	992	813	1 067	11,6	8,8	7,3	10,5
Dél-Dunántúl	1 061	840	785	711	10,7	7,4	7,0	7,0
Észak-Magyarország	1 496	1 413	1 328	1 299	15,1	12,5	11,9	12,8
Észak-Alföld	565	637	571	473	5,7	5,6	5,1	4,6
Dél-Alföld	761	790	712	777	7,7	7,0	6,4	7,6
Összesen	9 895	11 335	11 175	10 180	100,0	100,0	100,0	100,0

8/5. A kiadott könyvek és füzetek száma és példányszáma jelleg szerint

A mű jellege	Szám				Megoszlás, %			
	2000	2005	2007	2008	2000	2005	2007	2008
Műszám								
Tudományos	79	182	190	276	0,8	1,3	1,4	1,8
Ismeretterjesztő	1 778	1 700	1 714	1 510	18,5	12,5	12,6	9,9
Szakirodalom	2 968	4 544	4 327	5 346	30,9	33,4	31,8	35,0
Szépirodalom	2 122	2 745	3 324	3 252	22,1	20,2	24,4	21,3
Ifjúsági és gyermekirodalom	546	956	1 170	1 407	5,7	7,0	8,6	9,2
Tankönyv	1 595	2 996	2 325	2 832	16,6	22,0	17,1	18,6
Egyéb	504	476	550	632	5,3	3,5	4,1	4,1
Összesen	9 592	13 599	13 600	15 255	100,0	100,0	100,0	100,0
Ebből:								
Magyar szerzők művei	6 815	9 891	9 030	10 591	71,0	72,7	66,4	69,4
Külföldi szerzők művei	2 777	3 708	4 570	4 664	29,0	27,3	33,6	30,6
Példányszám, ezer								
Tudományos	41	70	112	157	0,1	0,2	0,3	0,4
Ismeretterjesztő	7 044	5 381	6 746	5 276	19,0	12,6	15,4	11,9
Szakirodalom	3 991	5 615	6 638	7 578	10,8	13,2	15,1	17,0
Szépirodalom	11 220	10 522	12 023	10 207	30,3	24,7	27,4	22,9
Ifjúsági és gyermekirodalom	2 354	3 398	4 574	5 255	6,4	8,0	10,5	11,8
Tankönyv	11 090	16 808	12 671	14 956	30,0	39,4	28,9	33,6
Egyéb	1 255	830	1 060	1 071	3,4	1,9	2,4	2,4
Összesen	36 995	42 624	43 824	44 500	100,0	100,0	100,0	100,0
Ebből:								
Magyar szerzők művei	22 444	28 415	26 564	27 743	60,7	66,7	60,6	62,3
Külföldi szerzők művei	14 551	14 209	17 260	16 758	39,3	33,3	39,4	37,7

**8/6. Közzolgálati és országos kereskedelmi televízió és rádió
műsoridejének összetétele műsортípus szerint**

(%)								
Műsортípus	Közzolgálati				Kereskedelmi			
	2000	2005	2007	2008	2000	2005	2007	2008
Televízió								
Hírek, aktuális politika, gazdaság	14,5	16,3	15,1	15,9	3,3	11,1	15,1	15,4
Ebből:								
hírek	8,4	9,4	7,4	7,4	2,2	3,7	6,2	5,7
Oktatás	3,2	5,9	3,6	1,9	2,3	1,6	0,4	0,3
Információ	17,4	19,0	17,3	13,9	3,5	8,5	10,0	14,5
Művészet, tudomány, kultúra	15,4	15,1	16,0	15,9	8,0	6,2	5,1	5,9
Irodalom, szórakoztatás	27,6	27,8	29,1	28,5	63,4	46,1	40,0	35,8
Ebből:								
tévjáték	2,1	1,0	1,6	2,4	9,8	1,4	0,1	0,2
filmvetítés	19,0	19,2	19,9	20,5	17,7	18,3	18,3	15,6
színházi közvetítés	0,2	0,1	0,3	0,2	1,7	0,7	–	0,1
játék, vetélkedő		1,5	0,3	0,6	32,1	9,4	7,5	12,3
Zenei program	4,3	3,2	3,1	6,6	15,3	4,3	6,7	6,3
Sport	10,1	3,4	4,3	6,4	0,4	1,9	1,0	1,4
Ebből:								
sportközvetítés	3,0	1,3	1,6	4,1	0,4	0,4	0,2	0,2
Vallás	2,3	1,9	1,9	2,1	0,2	0,8	0,8	2,1
Reklámtevékenység, hirdetés, egyéb	5,2	7,4	9,6	8,8	3,6	19,5	20,9	18,3
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Rádió								
Hírek, aktuális politika, gazdaság	16,0	16,2	27,0	26,9	9,6	9,3	9,2	6,7
Ebből:								
hírek	3,7	4,4	3,8	4,0	2,6	7,0	7,0	6,7
Oktatás	–	0,2	–	–	0,3	0,5	0,4	0,3
Információ	15,3	9,8	6,0	3,7	5,0	9,4	9,4	7,7
Művészet, tudomány, kultúra	8,9	21,0	13,0	11,3	1,1	7,0	6,9	0,5
Irodalom, szórakoztatás	11,3	7,6	10,2	3,0	2,0	7,0	5,9	3,7
Ebből:								
rádiójáték	2,3	5,6	0,6	0,9	–	0,1	0,1	–
színházi közvetítés	0,5	0,4	0,1	–	–	0,1	0,0	–
játék, vetélkedő	0,2	1,0	0,2	0,2	0,5	2,6	2,8	3,7
Zenei program	42,7	40,0	40,6	51,0	77,3	54,1	55,3	75,7
Sport	2,9	2,6	1,4	1,7	0,8	1,0	1,0	1,2
Ebből:								
sportközvetítés	1,9	2,5	0,0	0,7	0,4	–	–	–
Vallás	1,0	1,2	0,7	0,6	0,3	5,0	5,8	0,1
Reklámtevékenység, hirdetés, egyéb	1,9	1,3	1,1	1,8	3,6	6,7	6,1	4,1
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

9. Bűnözés

9/1. Az ismertté vált bűncselekmények száma főbb bűncselekménytípusok szerint

Bűncselekménytípus	2000	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Személy elleni	16 591	17 970	18 872	17 780	16 260	17 110	20 880
Ebből:							
Emberölés	205	228	209	164	174	154	147
Súlyos testi sértés	7 621	7 428	7 882	7 650	7 309	6 796	7 034
Könnyű testi sértés	3 280	4 066	4 671	4 733	4 242	4 384	5 160
Közlekedési	19 566	20 142	22 112	22 826	21 670	23 006	19 450
Ebből:							
Közúti baleset gondatlan okozása	3 995	3 891	4 507	4 439	4 068	4 401	3 718
Ittas járművezetés	11 669	12 737	13 758	14 417	13 952	14 157	11 523
Házasság, család, ifjúság és nemi erkölcs elleni	5 059	5 256	11 919	17 717	20 952	15 285	7 521
Ebből:							
Kiskorú veszélyeztetése	1 014	1 316	1 973	2 039	1 809	1 785	1 863
Tartás elmulasztása	1 952	2 524	2 771	2 764	2 668	2 523	2 586
Erőszakos közöszlés	294	256	267	264	206	215	214
Tiltott pornográf felvétel készítése	688	80	5 832	11 489	15 183	9 934	1 846
Államigazgatás, igazság- Szolgáltatás és a közélet							
Tisztasága elleni	10 408	6 980	6 036	6 369	5 731	4 907	6 384
Ebből:							
Embercsempészés	5 178	1 481	658	672	525	375	186
Hivatalos személy elleni erőszak	802	841	935	950	865	928	1 033
Közrend elleni	76 312	71 667	80 685	83 983	83 318	76 391	72 547
Ebből:							
Garázdaság	7 817	9 858	10 757	10 911	9 680	9 414	10 786
Közokirat-hamisítás	11 898	11 454	14 136	16 268	13 099	16 202	8 812
Magánokirat-hamisítás	24 604	18 705	18 667	19 140	22 896	17 214	15 401
Kábítószerral való visszaélés	3 172	3 371	6 577	7 454	6 729	4 672	5 458
Gazdasági	10 986	15 088	16 661	17 106	17 862	14 021	15 870
Vagyon elleni	311 611	275 891	262 082	270 740	260 147	276 193	265 755
Ebből:							
Lopás	230 830	180 937	183 198	177 802	170 703	173 869	170 127
Sikkasztás	5 087	9 865	4 651	4 409	3 960	3 629	3 534
Csalás	27 391	33 151	26 367	22 431	23 595	41 250	30 194
Rablás	3 494	3 289	3 227	2 982	2 709	3 119	3 128
Rongálás	16 785	16 837	17 454	17 620	17 884	17 403	16 276
Honvédelmi kötelezettség elleni	140	347	515	1	1	-	-
Összesen	450 673	413 434	418 883	436 522	425 941	426 914	408 407

Forrás: Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium, Legfőbb Ügyészség.

9/2. Az ismertté vált bűncselekmények száma és százezer lakosra jutó száma területi egységenként

Területi egység	2000		2008	
	összesen	százezer lakosra jutó száma	összesen	százezer lakosra jutó száma
Budapest	120 453	6 310	107 317	6 291
Pest	45 444	4 587	36 885	3 061
Közép-Magyarország	165 897	5 721	144 202	4 954
Fejér	16 253	3 805	17 102	3 996
Komárom-Esztergom	14 139	4 488	9 788	3 107
Veszprém	13 316	3 493	12 095	3 350
Közép-Dunántúl	43 708	3 891	38 985	3 531
Győr-Moson-Sopron	24 191	5 616	13 863	3 108
Vas	8 970	3 273	8 239	3 157
Zala	13 205	4 314	8 216	2 823
Nyugat-Dunántúl	46 366	4 587	30 318	3 038
Baranya	16 505	3 975	13 834	3 493
Somogy	15 530	4 534	13 273	4 097
Tolna	8 331	3 279	7 955	3 357
Dél-Dunántúl	40 366	3 989	35 062	3 664
Borsod-Abaúj-Zemplén	23 289	3 058	27 923	3 961
Heves	11 746	3 536	11 088	3 509
Nógrád	6 622	2 927	6 944	3 322
Észak-Magyarország	41 657	3 156	45 955	3 736
Hajdú-Bihar	21 805	3 920	33 533	6 176
Jász-Nagykun-Szolnok	14 710	3 440	15 152	3 817
Szabolcs-Szatmár-Bereg	22 663	3 884	21 094	3 714
Észak-Alföld	59 178	3 775	69 779	4 627
Bács-Kiskun	21 624	3 935	17 532	3 295
Békés	13 860	3 377	9 993	2 672
Csongrád	17 685	4 058	16 296	3 843
Dél-Alföld	53 169	3 809	43 821	3 295
Összesen	450 573	4 362	408 407	4 069

Forrás: Igazságügyi és Rendészeti Minisztérium, Legfőbb Ügyészség.

10. Nemzetközi adatok

10/1. Főbb demográfiai jelzőszámok, 2008

Ország	A teljes népesség január 1-jén, ezer fő	A 0–14 évesek	A 65 évesek és idősebbek	Teljes termékenységi arányszám ^{a)}	Születéskor várható élettartam, év ^{a)}	
		a teljes népesség százalékában			férfiak	nők
Ausztria	8 319	15,3	17,1	1,38	77,5	83,1
Belgium	10 667	16,9	17,1	..	77,1	82,6
Bulgária	7 640	13,4	17,3	1,42	69,5	76,7
Ciprus	789	17,4	12,5	1,39	77,8	82,2
Csehország	10 381	14,2	14,6	1,44	73,8	80,2
Dánia	5 472	18,4	15,6	1,84	76,2	80,6
Észtország	1 341	14,8	17,2	1,63	67,2	78,8
Finnország	5 300	16,9	16,5	1,83	76,0	83,1
Franciaország	63 983 ^{b)}	18,5	16,3	1,98	77,3 ^{c)}	84,4 ^{c)}
Görögország	11 214 ^{b)}	14,3	18,6	1,41	77,1	81,8
Hollandia	16 405	17,9	14,7	1,72	78,1	82,5
Írország	4 401 ^{b)}	20,6	10,9	2,01	77,4	82,1
Lengyelország	38 116	15,5	13,5	1,31	71,0	80,0
Lettország	2 271	13,8	17,2	1,41	65,8	76,5
Litvánia	3 366	15,4	15,8	1,35	64,9	77,2
Luxemburg	484	18,2	14,0	1,61	76,7	82,2
Magyarország	10 045	15,0	16,2	1,32	69,2	77,3
Málta	410	16,2	13,8	1,37	77,5	82,2
Nagy-Britannia	61 194 ^{b)}	17,6	16,1	1,84 ^{c)}	77,3 ^{c)}	81,7 ^{c)}
Németország	82 218	13,7	20,1	1,37	77,4	82,7
Olaszország	59 619	14,0	20,0	1,35 ^{c)}	78,5 ^{c)}	84,2 ^{c)}
Portugália	10 618	15,3	17,4	1,33	75,9	82,2
Románia	21 529	15,2	14,9	1,30	69,7	76,9
Spanyolország	45 283	14,6	16,6	1,40	77,8	84,3
Svédország	9 183	16,8	17,5	1,88	79,0	83,1
Szlovákia	5 401	15,8	12,0	1,25	70,6	78,4
Szlovénia	2 010	13,9	16,1	1,38	74,7	82,0
Egyesült Államok	299 398 ^{c)}	20,3 ^{c)}	75,2 ^{c)}	80,4 ^{c)}
Japán	128 000 ^{c)}	13,6 ^{c)}	20,8 ^{c)}	1,26 ^{d)}	79,0 ^{c)}	85,8 ^{c)}
EU-27	497 660 ^{b)}	15,7	17,0	..	75,8 ^{c)}	82,0 ^{c)}

a) 2007. évi adat.
b) Előrejelzés.
c) 2006. évi adat.
d) 2005. évi adat.

10/2. Főbb gazdasági jelzőszámok, 2008

Ország	A GDP növekedési üteme, előző év = 100,0	1 főre jutó GDP, vásárlóerőparitáson, USD	Harmonizált fogyasztóiárindex, %	Foglalkoztatási ráta, %		Munkanélküliségi ráta, %	
				15-64 évesek	55-64 évesek	összesen	15-24 évesek
Ausztria	101,8	38 404	3,2	72,1	41,0	3,8	8,0
Belgium	101,1	36 428	4,5	62,4	34,5	7,0	18,0
Bulgária	106,0	12 341	12,0	64,0	46,0	5,6	12,7
Ciprus	103,7	29 830	4,4	70,9	54,8	3,7	9,0
Csehország	103,2	24 929	6,3	66,6	47,6	4,4	9,9
Dánia	98,9	36 425	3,6	78,1	57,0	3,3	7,6
Észtország	96,4	20 259	10,6	69,8	62,4	5,5	12,0
Finnország	100,9	35 441	3,9	71,1	56,5	6,4	16,5
Franciaország	100,4	33 387	3,2	65,2	38,3	7,8	18,9
Görögország	102,9	28 423 ^{a)}	4,2	61,9	42,8	7,7	22,1
Hollandia	102,1	41 167	2,2	77,2	53,0	2,8	5,3
Írország	97,7	45 027 ^{a)}	3,1	67,6	53,6	6,3	13,3
Lengyelország	105,0	15 989 ^{a)}	4,2	59,2	31,6	7,1	17,3
Lettország	95,4	17 071	15,3	68,6	59,4	7,5	13,1
Litvánia	103,0	18 946	11,1	64,3	53,1	5,8	13,4
Luxemburg	99,1	79 848	4,1	63,4	34,1	4,9	16,8
Magyarország	100,6	18 892	6,0	56,7	31,4	7,8	19,9
Málta	102,7	23 760	4,7	55,2	29,1	6,0	11,9
Nagy-Britannia	100,7	35 669 ^{a)}	3,6	71,5	58,0	5,6	15,0
Németország	101,3	35 653	2,8	70,7	53,8	7,3	9,8
Olaszország	99,0	30 316	3,5	58,7	34,4	6,8	21,3
Portugália	100,0	23 206	2,7	68,2	50,8	7,7	16,4
Románia	107,1	12 580	7,9	59,0	43,1	5,8	18,6
Spanyolország	101,2	32 047	4,1	64,3	45,6	11,3	24,6
Svédország	99,8	36 936	3,3	74,3	70,1	6,2	20,0
Szlovákia	106,4	21 380	3,9	62,3	39,2	9,5	19,0
Szlovénia	103,5	29 472	5,5	68,6	32,8	4,4	10,4
Egyesült Államok	101,1	45 489 ^{a)}	3,8	71,7 ^{a)}	61,8 ^{a)}	5,8	11,3 ^{b)}
Japán	99,3	33 626 ^{a)}	1,4	70,6 ^{a)}	66,1 ^{a)}	4,0	8,7 ^{b)}
EU-27	100,9	29 779 ^{a)}	3,7	65,9	45,6	7,0	15,4

a) 2007. évi adat.
b) 2005. évi adat.

10/3. Főbb oktatási mutatószámok, 2007

Ország	A 4 évesek részvétele az óvodai nevelésben, %	A 18 évesek részvétele a felsőfokú oktatásban, %	A külföldön (EU-27) tanuló felsőfokú hallgatók száma, ezer fő	Egy tanárra jutó tanulók száma az alacsony oktatásban
Ausztria	84,6	72,9	10,8	13,6
Belgium	99,9	89,4	9,1	12,6
Bulgária	71,1	76,1	22,6	16,0
Ciprus	73,6	35,0	21,4	15,9
Csehország	87,8	87,0	7,1	18,7
Dánia	95,0	80,0	5,5	11,2
Nagy-Britannia	90,7	49,9	11,8	19,4
Észtország	88,3	82,7	3,2	14,4
Finnország	50,3	93,8	8,9	15,0
Franciaország	100,0	78,7	48,6	19,7
Görögország	55,7	65,9	35,8	10,1
Hollandia	98,9	82,3	12,0	15,6
Írország	44,8	93,9	28,8	17,9
Lengyelország	44,4	93,9	38,1	11,0
Lettország	76,0	85,3	3,3	11,4
Litvánia	61,9	91,4	6,8	10,0
Luxemburg	92,5	68,3	6,8	11,2
Magyarország	92,4	83,0	7,4	10,2
Málta	98,8	54,4	1,0	..
Németország	94,2	84,8	65,4	18,3
Olaszország	99,1	78,1	36,5	10,5
Portugália	80,9	64,8	14,6	11,8
Románia	77,2	69,9	20,3	16,9
Spanyolország	98,4	70,0	23,5	13,6
Svédország	100,0	94,8	11,4	12,3
Szlovákia	74,1	83,2	24,6	17,9
Szlovénia	81,8	89,4	2,4	15,2
EU-27	88,6	76,8	487,9	..

10/3. Főbb oktatási mutatószámok, 2007 (folytatás)

Ország	Átlagosan tanult idegennyelvek száma az alapfokú oktatásban	Költségvetési	Magán	A 25–64 évesek képzésben való részvétele, %
		oktatási kiadások a GDP százalékában ^{a)}		
Ausztria	1,1	5,4	0,6	12,8
Belgium	1,2	6,0	0,3	7,2
Bulgária	1,3	4,2	0,7	1,3
Ciprus	1,9	7,0	1,2	8,4
Csehország	1,1	4,6	0,6	5,7
Dánia	2,0	8,0	0,6	29,2
Nagy-Britannia	1,0	5,5	1,4	20,0
Észtország	2,0	4,8	0,3	7,0
Finnország	2,2	6,1	0,2	23,4 ^{b)}
Franciaország	1,5	5,6	0,5	7,4
Görögország	1,9	2,1
Hollandia	2,0	5,5	0,9	16,6
Írország	1,0	4,9	0,3	7,6
Lengyelország	1,1	5,3	0,5	5,1
Lettország	1,6	5,1	0,7	7,1
Litvánia	1,8	4,8	0,5	5,3
Luxemburg	2,5	3,4	..	7,0
Magyarország	1,0	5,4	0,5	3,6
Málta	2,2	6,0
Németország	1,2	4,4	0,7	7,8
Olaszország	1,7	4,7	0,4	6,2
Portugália	1,9	5,3	0,4	4,4 ⁺
Románia	2,0	1,3 ⁺
Spanyolország	1,4	4,3	0,5	10,4
Svédország	1,7	6,9	0,2	32,4 ^{b)}
Szlovákia	1,1	3,8	0,6	3,9
Szlovénia	1,3	5,7	0,8	14,8
EU-27	1,4	5,1	0,7	9,5

a) 2006. évi adat.

b) Becsült adat.

Forrás: Eurostat.

**10/4. A társadalmi juttatások főbb mutatói
az Európai Unió 27 országában, 2006**

Ország	Társadalmi juttatások a GDP arányában		Egy főre jutó juttatás	
	%	előző év=100,0	PPS	EU-27=100,0
Ausztria	27,6	99,3	8 272,5	135,5
Belgium	28,7	101,4	8 127,4	133,1
Bulgária	14,5	93,5	1 254,5	20,5
Ciprus	18,1	101,1	3 916,8	64,1
Csehország	18,1	97,8	3 323,2	54,4
Dánia	28,3	96,6	8 369,7	137,1
Nagy-Britannia	25,9	98,5	7 269,6	119,1
Észtország	12,2	99,2	1 949,2	31,9
Finnország	25,4	98,1	6 985,2	114,4
Franciaország	29,2	98,6	7 700,1	126,1
Görögország	23,6	100,4	5 380,3	88,1
Hollandia	27,5	104,6	8 523,0	139,6
Írország	16,9	99,4	5 865,7	96,1
Lengyelország	18,8	97,9	2 322,4	38,0
Lettország	11,9	100,0	1 502,7	24,6
Litvánia	12,8	100,0	1 710,6	28,0
Luxemburg	20,0	93,5	13 171,5	215,7
Magyarország	21,8	101,9	3 328,7	54,5
Málta	17,9	98,9	3 261,2	53,4
Németország	27,6	97,2	7 409,3	121,3
Olaszország	25,7	100,8	6 242,6	102,2
Portugália	23,8	100,4	4 178,8	68,4
Románia	13,7	98,6	1 254,4	20,5
Spanyolország	20,4	100,5	5 039,3	82,5
Svédország	30,0	97,1	8 802,1	144,2
Szlovákia	15,3	93,3	2 295,8	37,6
Szlovénia	22,2	96,9	4 681,6	76,7
EU-27	25,8	98,5	6 105,9	100,0

Forrás: Eurostat.

10/5. Az egyes funkciók részesezése az összes társadalmi juttatásból az Európai Unió 27 országában, 2006

Ország	Betegség/egészséggon- dozás	Rokkant- ság	Öregség	Hátra- hagyot- tak	Család/ gyer- mekek	Munka- nélküli- ség	Lakás	Máshová nem sorolt társadal- mi kire- kesztett- ség
Ausztria	25,5	8,2	41,2	7,4	10,4	5,8	0,4	1,1
Belgium	25,7	6,4	36,7	10,3	7,1	11,9	0,4	1,6
Bulgária	26,0	9,1	47,6	5,3	7,4	2,2	0,0	2,5
Ciprus	25,7	3,9	39,8	6,3	10,8	6,1	2,7	4,7
Csehország	34,4	8,6	38,9	4,3	7,6	3,2	0,4	2,7
Dánia	21,6	14,9	37,9	0,0	13,1	7,2	2,3	3,0
Nagy-Britannia	31,8	8,7	41,4	3,3	6,1	2,4	5,6	0,7
Észtország	31,2	9,5	44,4	0,9	12,1	0,9	0,3	0,7
Finnország	26,2	12,7	34,3	3,6	11,6	8,5	1,0	2,2
Franciaország	29,9	6,1	37,7	6,6	8,6	6,9	2,7	1,6
Görögország	28,7	4,7	43,2	8,1	6,2	4,6	2,2	2,3
Hollandia	31,8	8,5	36,1	5,3	5,8	5,0	1,4	6,1
Írország	41,1	5,4	22,5	4,9	14,7	7,6	1,8	2,1
Lengyelország	20,4	9,3	49,8	11,3	4,4	3,0	0,6	1,2
Lettország	29,1	7,3	46,2	2,2	10,2	3,7	0,6	0,8
Litvánia	32,1	10,7	41,4	3,4	9,0	1,9	0,0	1,6
Luxemburg	25,4	13,2	26,8	9,9	16,9	4,9	0,9	2,1
Magyarország	29,0	9,6	41,0	1,2	13,0	3,1	2,4	0,6
Málta	28,4	6,3	42,4	10,4	6,3	3,4	1,0	1,8
Németország	29,1	6,2	36,5	7,8	11,1	6,3	2,3	0,6
Olaszország	26,8	5,9	50,8	9,7	4,5	2,0	0,1	0,2
Portugália	29,2	10,0	42,4	6,7	5,1	5,5	0,0	1,1
Románia	34,8	7,4	44,0	1,0	8,9	2,7	:	1,2
Spanyolország	31,2	7,3	38,7	2,6	5,7	12,5	0,8	1,2
Svédország	26,0	14,9	38,1	2,1	9,8	5,5	1,7	1,9
Szlovákia	31,0	8,7	39,8	5,6	7,8	3,5	:	3,6
Szlovénia	32,1	8,5	37,9	7,5	8,6	3,0	0,1	2,4
EU-27	29,2	7,5	40,0	6,2	8,0	5,6	2,3	1,3

Forrás: Eurostat.
<http://epp.eurostat.ec.europa.eu>